

ČESKÉ PRÁVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

časopis vydávaný občanským sdružením
Česká společnost pro právo životního prostředí

Evidenční číslo MK ČR E 11476

ISSN: 1213-5542

Adresa redakce: Česká společnost pro právo životního prostředí,
Národní třída č. 18,
Praha 1, PSČ 116 91

e-mail: CSPZP@seznam.cz

webové stránky: www.cspzp.com

Pro členy České společnosti pro právo životního prostředí je časopis zdarma.

Šéfredaktor:

JUDr. VOJTĚCH STEJSKAL, Ph.D.

e-mail: CSPZP@seznam.cz

Výkonná redaktorka:

Mgr. IVANA NOVÁ

Předseda redakční rady:

doc. JUDr. Ing. MILAN PEKÁREK, CSc.

Členové redakční rady:

doc. JUDr. IVANA PRŮCHOVÁ, CSc.

JUDr. MVC. JANA ZÁSTĚROVÁ, CSc.

prof. JUDr. MILAN DAMOHORSKÝ, DrSc.

doc. JUDr. JAROSLAV DROBNÍK, CSc.

JUDr. MILAN KINDL, CSc.

JUDr. SVATOMÍR MLČOCH

RNDr. JAROSLAV OBERMAJER

Ing. TOMÁŠ ROTHROCKL

JUDr. Ing. JOSEF STAŠA, CSc.

JUDr. JIŘÍ ŠEMBERA, CSc.

JUDr. JOSEF VEDRAL, Ph.D.

Sazba a technická redakce provedena

v nakladatelství Eva Rozkotová – IFEC

Tištěno na recyklovaném papíru.

Redakční uzávěrka 21. čísla: 12. 11. 2007

21. číslo vyšlo dne 20. 12. 2007 v Praze

Náklad: 400 výtisků

Časopis v roce 2007 vychází 3x.

Upozornění redakce:

Redakce považuje za nepřipustné publikování jednoho příspěvku ve více periodikách. Redakce si osvojuje právo vyřadit příspěvky nesplňující zásady pokynů pro autory příspěvků do časopisu České právo životního prostředí nebo příspěvky se souhlasem autora postoupit jinému periodiku. Redakce si vyhrazuje právo rozhodnout o zařazení příspěvku do jiného čísla časopisu, než bylo předem dohodnuto s autorem příspěvku; o této skutečnosti jej bude neprodleně informovat. Za obsah jednotlivých příspěvků zodpovídá jejich autor, příspěvky nemusí vyjadřovat stanovisko redakce. Nevýžádané příspěvky se nevracejí. Redakce si vyhrazuje právo rozhodnout o otištění obsahově nevyhovujících příspěvků a je oprávněna stanovit oponenta příspěvku.

Projekt byl finančně podpořen v grantovém řízení MŽP.

Materiál nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

OBSAH

TÉMA

<i>JUDr. Milan Cikánek, Ing. Mariana Sprátková:</i> Nástin problematiky Cross – Compliance	3
<i>Mgr. David Liškutín:</i> WTO a ochrana životního prostředí	16
<i>JUDr. Hana Müllerová:</i> Nástin právní úpravy ochrany životního prostředí na Novém Zélandu, zejména s ohledem na princip integrace	29
<i>Mgr. Ivana Nová:</i> Nové evropské nařízení o přepravě odpadů přes hranice	40
<i>JUDr. Ondřej Vícha:</i> XXX. zasedání Konzultativní schůzky ke Smlouvě o Antarktidě	45
<i>JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.:</i> Ochrana biodiverzity v environmentální politice	50

JUDIKATURA SOUDŮ

Právo myslivecké kontra právo vlastnické v nálezu Ústavního soudu ČR	64
Nejvyšší správní soud ČR potvrdil prokazování původu chovaných živočichů testem DNA	84

Z VĚDECKÉHO ŽIVOTA

Vzpomínání na Zdeňka Madara	89
Český den práva životního prostředí v roce 2008	93
Bolzanova cena	94
Návštěva profesora Beuriera v Praze	95

RECENZE A ANOTACE 101

PŘEHLED AKTUÁLNÍ LEGISLATIVY 107

NÁSTIN PROBLEMATIKY CROSS – COMPLIANCE

*JUDr. Milan Cikánek
Ing. Mariana Sprátková*

1. Podstata C-C a prameny práva

Cross Compliance¹ (dále C-C) jsou souborem povinností ukládaných zemědělcům v oblastech

- *životního prostředí,*
- *zdraví zvířat,*
- *rostlinolékařství,*
- *veřejného zdraví a*
- *pohody zvířat (animal welfare).*

Přesněji řečeno jedná se o podmíněnost čerpání *dotací* (viz dále) v plné výši za dodržování stanovených povinností ve výše uvedených oblastech.

Cross Compliance jsou jedním z výsledků reformy SZP,² která probíhá v EU od roku 2003. Systém C-C se řadí k nástrojům ekonomickým, které bývají nejúčinnější. Zároveň je však C-C i nástrojem výchovným, osvětovým, jehož důslednou aplikací nemá být likvidace farmáře, nýbrž jeho vzdělávání. Tezi potvrzuje zkušenost našich německých kolegů, kteří C-C aplikují od roku 2005.³

Prameny práva na úrovni komunitární:

Nařízení Rady (ES) č. 1782/2003, hlava II , kapitola 1, čl. 3 - 9, přílohy III. a IV.;
Nařízení Komise (ES) č. 796/2004, zaváděcí pravidla čl. 9, 41 - 48, 65 - 67

Prameny práva na úrovni národní:

Zákon č. 252/1997 Sb. o zemědělství;
Zákon č. 256/2000 Sb. o Státním zemědělském a intervenčním fondu;
Zákon č. 552/1991 Sb. o státní kontrole;

¹ Do češtiny se termín Cross Compliance (C-C) nepřekládá, popřípadě je možné se setkat s označením podmíněnost nebo křížová shoda.

² Společná zemědělská politika (SZP, anglicky CAP) je jednou z nejstarších a nejrozsáhlejších politik Evropské unie. Jejím cílem je zajištění přijatelných cen potravin pro evropské spotřebitele, dostatečné příjmy pro zemědělce a stabilita určité životní úrovně ve venkovských regionech. SZP využívá principů jednotných cen, celních bariér, preferencí produktů země Společenství a dotací farmářům.

³ V plném rozsahu od 1. 1. 2007.

Nariadení vlády č. 47/2007 Sb. o stanovení některých podmínek poskytování jednotné platby na plochu zemědělské půdy a některých podmínek poskytování informací o zpracování zemědělských výrobků pocházejících z půdy uvedené do klidu

Zákon č. 147/2002 Sb. o Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu zemědělském)

Zákon č. 146/2002 Sb. o Státní zemědělské a potravinářské inspekci

Veterinární zákon č. 166/1999 Sb.

Zákon č. 326/2004 Sb. o rostlinolékařské péči

Zákon č. 154/2000 Sb. o šlechtění, plemenitbě a evidenci hospodářských zvířat

Zákon č. 246/1992 Sb. na ochranu zvířat proti týrání

Vodní zákon č. 254/2001 Sb.

Zákon č. 185/2001 Sb. o odpadech

Zákon č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny

Systém Cross Compliance neukládá nové povinnosti, které by již dříve nevyplyvaly z evropského sekundárního práva. C-C pouze přispívá k jejich plnění formou ekonomické motivace farmářů.

Uvedme si příklad: *porušením povinností uložených zákonem č. 114/1992 Sb. o ochraně přírody a krajiny (ZOPK) vyplývajících z transpozice naturových směrnic (79/409/EHS o ptácích a 92/43/EHS o stanovištích) do českého právního řádu může dojít k naplnění skutkových podstat přestupků či jiných správních deliktů podle ZOPK, případně i některého z trestných činů podle §181a a následujících trestního zákona, č. 140/1961 Sb. Souběžně bude farmář postižen krácením dotací pro porušení podmínek stanovených C-C odstupňovaně podle formy zavinění.*

2. Požadavky C-C

Systém Cross Compliance se skládá ze tří segmentů

1. Zákonné požadavky na hospodaření (SMRs – Statutory Management Requirements)
2. Pravidla dobrých zemědělských a environmentálních podmínek (GAEC – Good Agricultural and Environmental Conditions)
3. Zachování stálých pastvin (zákaz rozorání travního porostu)

Povinnosti C-C stanoví žadatelům dotace v oblastech:

- ❖ zachování zemědělské půdy v dobrých podmínkách,
- ❖ zachování stálých pastvin,
- ❖ životního prostředí,
- ❖ veřejného zdraví a zdraví zvířat,
- ❖ identifikace a evidence zvířat,
- ❖ veřejného zdraví,
- ❖ zdraví zvířat a rostlin

- ad 1. Zákonné požadavky na hospodaření (SMRs) – jsou zakotveny v nařízení Rady (ES) č. 1782/2003, hlava II, kapitola 1, čl. 3, 4, 6-9 a v příloze III. Jedná se o shodu s 19 předpisy práva EU, které jsou již převážně delší dobu v platnosti a které pokrývají oblasti životního prostředí,⁴ veřejného zdraví a zdraví zvířat, identifikace a evidence zvířat,⁵ rostlinolékařství,⁶ oznamování chorob⁷ a zdraví zvířat.⁸ SMRs se skládají z 5 nařízení, která jsou v členských státech přímo aplikovatelná a 14 směrnic, které byly do našeho právního řádu transponovány. Podmíněnost zemědělských dotací plněním požadavků SMRs byla ve *starých členských státech*, na Maltě a ve Slovinsku zaváděna trojfázově, a to od 1. 1. 2005, 1. 1. 2006 a 1. 1. 2007. V ostatních členských státech Komise navrhla postupné zavádění k 1. 1. 2009, 1. 1. 2010 a 1. 1. 2011. Na jednání Rady ministrů dne 7. 5. 2007 Polsko vzneslo požadavek postupného zavedení SMR k 1. 1. 2009, 1. 1. 2011 a 1. 1. 2013.
- ad 2. Zachování zemědělské půdy v podmínkách dobrého zemědělského a environmentálního stavu (GAEC – Good agricultural and Environmental Conditions) je zakotveno v nařízení Rady (ES) č. 1782/2003, hlava II, kapitola 1, čl. 3, 5-9 a v příloze IV. Zemědělci jsou povinni pro čerpání dotací v plné výši udržovat veškeré zemědělské pozemky, které obhospodařují v podmínkách dobrého zemědělského a environmentálního stavu, který v současné době definuje nové nařízení vlády č. 47/2007 Sb. o stanovení některých podmínek poskytování

⁴ Směrnice Rady 79/409/EHS o ochraně volně žijících ptáků; směrnice Rady 80/68/EHS o ochraně podzemních vod před znečišťováním některými nebezpečnými látkami; směrnice Rady 86/278/EHS o ochraně životního prostředí a zejména půdy při používání kalů z čistíren odpadních vod v zemědělství;

⁵ směrnice Rady 92/102/EHS o identifikaci a evidování zvířat, nařízení Rady (ES) č. 2629/97, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 820/97, pokud jde o ušní značky, evidenci hospodářství a pasy v rámci systému identifikace a evidence skotu; nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1760/2000 o systému identifikace a registrace skotu o označování hovězího masa a výrobků z hovězího masa a o zrušení nařízení Rady (ES) č. 820/97; nařízení Rady (ES) č. 21/2004 o stanovení systému identifikace a evidence ovcí a koz a o změně nařízení (ES) č. 1782/2003 a směrnice 92/102/EHS a 64/432/EHS;

⁶ směrnice Rady 91/414/EHS o uvádění přípravků na ochranu rostlin na trh; směrnice Rady 96/22/ES o zákazu používání některých látek s hormonálním nebo tyreostatickým účinkem a beta-sympatometik v chovech zvířat a o zrušení směrnice 81/602/EHS, 88/146/EHS a 88/299/EHS; nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 999/2001 o stanovení pravidel pro prevenci, tlumení a eradikaci některých přenosných spongiformních encefalopatií;

⁷ směrnice Rady 85/511/EHS, kterou se zavádějí opatření Společenství pro tlumení slintavky a kulhavky; směrnice Rady 92/119/EHS, kterou se zavádějí obecná opatření Společenství pro tlumení některých chorob zvířat a zvláštní opatření týkající se vezikulární choroby prasat; směrnice Rady 2000/629/EHS, kterou se stanoví zvláštní opatření týkající se katarální horečky ovcí;

⁸ směrnice Rady 91/629/EHS, kterou se stanoví minimální požadavky pro ochranu telat; směrnice Rady 91/630/EHS, kterou se stanoví minimální požadavky pro ochranu prasat; směrnice Rady 98/58/EHS o ochraně zvířat chovaných pro hospodářské účely.

jednotné platby na plochu zemědělské půdy a některých podmínek poskytování informací o zpracování zemědělských výrobků pocházejících z půdy uvedené do klidu. Povinnost dodržovat požadavky GAEC jako podmínku pro plné čerpání dotací platí v ČR ode dne přistoupení k ES 1. 5. 2004. Členským státům byla ovšem nařízením Rady (ES) č. 1782/2003, hlava II, kapitola 1, čl. 5 ve spojení s přílohou IV. ponechána vůle pro stanovení minimálního standardu udržování zemědělské půdy v dobrém zemědělském a ekologickém stavu. V České republice v současné době úpravu obsahuje zmíněné nařízení vlády č. 47/2007 Sb. Podle jeho § 5 jsou podmínky dobrého zemědělského a environmentálního stavu zachovány jestliže:

- a) nedojde ke zrušení krajinných prvků, za které nařízení považuje taxativně meze, terasy, skupiny dřevin, stromořadí a travnaté údolnice;*

Oproti původnímu nařízení vlády č. 144/2005 Sb., které obsahovalo úpravu GAEC pro roky 2005 a 2006 zde došlo ke změně ve výčtu krajinných prvků. Dnes již zrušené nařízení uvádělo v § 4 mezi krajinnými prvky *meze, terasy, větrolamy, zatravněné údolnice, polní cesty využívající přirozené svažitosti a respektující vrstevnice, popřípadě doprovázené příkopy, jakož i vodních toky a útvary povrchových vod*, nařízení č. 47/2007 Sb. § 5 písm. a uvádí pouze meze, terasy, travnaté údolnice a nově skupiny dřevin a stromořadí. Výplaty dotací podmíněných zákazem (z)rušení větrolamů, polních cest, vodních toků a útvarů povrchových vod již nová úprava neobsahuje!

- b) je vyloučeno pěstování kukuřice, řepy, bobu setého, sóji a slunečnice na půdních blocích, popřípadě dílech půdních bloků, s průměrnou sklonitostí převyšující 12 stupňů;*
- c) kejda nebo močůvka je zapravována do půdy nejdéle do 24 hodin po jejich aplikaci, s výjimkou řádkového přihnojování porostů hadicovými aplikacemi, na půdních blocích, popřípadě dílech půdních bloků, s evidovaným druhem zemědělské kultury orná půda a s průměrnou sklonitostí převyšující 3 stupně, pokud tuto aplikaci nevylučuje zvláštní právní předpis;*
- d) nedošlo ke změně zemědělské kultury travní porost na zemědělskou kulturu orná půda;*
- e) nedošlo k pálení bylinných zbytků na půdních blocích, popřípadě na dílech půdních bloků.*

Písmena b) – e) nového nařízení prakticky nemění starší úpravu obsaženou ve zrušeném nařízení vlády č. 144/2005 Sb

ad 3. Zachování stálých pastvin – tato podmínka představuje závazek všech členských států včetně ČR vůči EU, který omezuje snižování ploch stálých pastvin, např. jejich změnou na kulturu orná půda. Členské státy mají uloženou povinnost dbát o to, aby půda používaná jako stálé pastviny v roce 2005 zůstala nadále vyčleněna pro toto použití. Zachování stálých pastvin kontro-

luje každý ČS rozdílným způsobem. V České republice je zachování stálých pastvin zajištěno § 5 písm. d nařízení vlády č. 47/2007 Sb. a rovněž ustanovením § 3 odst. 5 písm. b zákona č. 252/1997 Sb. o zemědělství. Povinnost zachovávat stále pastviny jako podmínku pro plné čerpání dotací platí v ČR od 1. 1. 2005.

Osm resp. deset členských států, které k ES přistoupily 1. 5. 2004, resp. 1. 1. 2007 aplikuje C-C jako podmínku čerpání dotací v plném rozsahu v současné době pouze částečně (GAEC a stálé pastviny). Kompletní vazba dotací na úplnou aplikaci C-C (tj. včetně dodržování zákonných požadavků na hospodaření SMRs) má nastat v letech 2009 - 2011.

Většina zemědělské půdy je pronajímána a využívána velkými zemědělskými společnostmi. Zdá se, že pro tyto velké společnosti představuje sekání trávy (udržování) relativně malé progresivní náklady (na rozdíl od méně technologicky vybavených drobných zemědělců). Proto dotace tyto společnosti motivují, aby si nárokovaly hodně stálých pastvin a problém opouštění půdy je méně vážný než jinde (Baltské země, Polsko). Nicméně je zde jistý problém u pastvin s vysokými biodiverzitními hodnotami (např. mokřadní louky), které musí být udržovány pouze manuálně nebo pomocí lehké technologie.

3. Dotace podmíněné systémem C-C

Uvádíme, že systém C-C podmiňuje čerpání dotací. O jaké dotace se jedná?

1) Problematika C-C se v rámci II. pilíře SZP dotýká následujících opatření osy II Programu rozvoje venkova:

Opatření zaměřená na udržitelné využívání zemědělské půdy:

- platby za přírodní znevýhodnění poskytované v horských oblastech a platby poskytované v jiných znevýhodněných oblastech;
- platby v rámci Natury 2000 na zemědělské půdě a rámcové směrnice pro vodní politiku 2000/60/ES;
- Agroenvironmentální opatření.

Opatření zaměřená na udržitelné využívání lesní půdy:

- zalesňování zemědělské půdy;
- platby v rámci Natury 2000 v lesích;
- lesnicko-environmentální platby.

2) V rámci I. pilíře SZP dodržování podmínek C-C podmiňuje čerpání dotací v rámci přímých plateb, což je finanční plnění poskytované v určitém režimu a po splnění podmínek přímo zemědělcům. Jedná se o podporu příjmů farmářů v rámci Společné zemědělské politiky EU - 27.

Přímé platby mají v EU dvě podoby. Zatímco staré členské státy EU - 15 vyplácí od roku 2005 přímé platby v režimu *jednotné platby*, *Single Payment Scheme* (SPS), většina nových členských států využila možnosti dané nařízením Rady (ES) č. 1782/2003 a přímé platby vyplácí v režimu *jednotné platby na plochu* *Single Area Payment Scheme* (SAPS). Celkový objem finančních prostředků uvolněných na přímé platby EU se rozděluje každoročně na hektar oprávněné výměry zemědělské půdy.

Pro Českou republiku byla národní finanční obálka pro rok 2006 stanovena ve výši 8,76 mld. Kč. Plocha na kterou byl v roce 2006 objem přidělených prostředků vyplacen byla 3 485 248 ha, což odpovídá 2 517,80 Kč na hektar zemědělské půdy. Podmínky pro čerpání podpor v rámci SAPS stanoví vláda nařízením; v současné době platné nařízení vlády č. 47/2007 Sb.:

- Žadatelem o platbu je fyzická nebo právnická osoba obhospodařující zemědělskou půdu vedenou na její jméno v evidenci využití zemědělské půdy podle uživatelských vztahů, která podá Státnímu zemědělskému intervenčnímu fondu na jím vydaném formuláři žádost o platbu.
- Minimální nutná výměra v ČR pro čerpání platby je stanovena na 1 ha
- Povinnost zemědělce mít příslušnou registraci půdních bloků na příslušné *zemědělské agentuře* (vedené v LPIS)
- Možnost žádat jen na registrovanou půdu dle zákona o zemědělství
- Dodržení dobrých zemědělských a ekologických podmínek (GAEC)
- Povinnost vykázat všechny plochy, bez ohledu na to, zda je na ně žádána podpora či nikoliv
- Povinnost u kultury travní porost označit, zda se jedná o stálou pastvinu (T-SP)

Podpora je poskytována za splnění výše uvedených podmínek a na základě podané žádosti na následující kultury:

- *Orná půda*
- *Travní porost*
- *Vínice*
- *Chmelnice*
- *Ovocný sad*
- *Školka*
- *Zelinářská zahrada*
- *Jiná kultura*

Výše přímých plateb v ČR, která je v souladu s evropskou úpravou postupně navyšována na úroveň EU - 15, je dorovnáována tzv. národní komplementární platbou TOP-UP do vyjednané výše (55% v roce 2004, 60% v roce 2005, 65% v roce 2006 úrovně přímých plateb *evropské patnáctky*). Právní úprava TOP-UP je upravována pro každý rok v příslušných nařízeních vlády (č. 145/2005 Sb., č. 141/2006 Sb., č. 155/2007 Sb.).

V roce 2006 byla stanovena výše platby pro doplňkovou platbu k jednotné platbě na plochu v oblastech:

- ❖ pěstování chmele,
- ❖ pěstování lnu na vlákno,
- ❖ pěstování plodin způsobilých pro platbu na orné půdě a
- ❖ chov přežvýkavců.

Výše sazeb Top – Up 2006 (Kč na jednotku)

❖ Chmel	6 302,80 Kč/ha
❖ Len na vlákno	4 321,10 Kč/ha
❖ Některé plodiny na orné půdě	2 240,40 Kč/ha
❖ Přežvýkavci	2 581,60 Kč/VDJ

Platba byla poskytnuta žadatelům, kteří si požádali v rámci kombinované žádosti pro rok 2006 o dotaci SAPS a TOP-UP. Národní doplňková platba má akcesorickou povahu a pokud žadateli nebyla přiznána platba SAPS, neměl nárok ani na platbu TOP-UP. Pro rok 2006 bylo k platbám TOP-UP k dispozici 7,39 mld. Kč.

V roce 2006 bylo jen na přímých platbách vyplaceno zemědělcům přes **16 mld.** Kč. Suma dokazuje význam C-C, kdy i nominálně malé krácení dotací např. o 3% bude znamenat téměř 0,5 mld Kč.

4. Sankční systém

Podle reformy SZP z června 2003 obdrží zemědělci v budoucnu nesnížené přímé platby a vybrané dotace v rámci EAFRD pouze tehdy, pokud dodrží výše uvedené podmínky C-C (*GAEC, SMRs a stálé pastviny*).

V případě porušení stanovených povinností je dotace krácena v odstupňované výši popř. neposkytnuta vůbec. Hodnotí se rozsah, závažnost, odstranitelnost, zavinění a opakovanost porušení. Snížení dotace z důvodu nedbalostního porušení povinností, které zemědělci vnímají jako sankci, se zpravidla pohybuje v rozsahu 1-5%.⁹ Domníváme se, že právě relativně malým snížením budou C-C působit vůči farmářům především edukativně.

5. Zemědělský poradenský systém

Jedním z nezbytných nástrojů k přípravě na dodržování standardů C-C je využití poradenských služeb. Zemědělské poradenské služby mohou být poskytovány pouze akreditovanými poradci vedenými v registru poradců MZe. Ti jsou proškoleni

⁹ V roce 2005 vybral SZIF 217 pokut za porušení C-C na celkem 1 336,49 ha. Z toho 30 pokut po správné kontrole (522,06 ha) a 187 pokut po kontrole na místě (814,43 ha). Většina porušení GAEC se týkala porušení zákazu přeměny stálých pastvin na ornou půdu. V některých případech došlo k porušení pravděpodobně kvůli nejasným hranicím pozemků stálých pastvin a orné půdy.

ve znalostech zákonných požadavků na hospodaření a podmínek dobrého zemědělského a environmentálního stavu a svou odbornost museli prokázat zpracováním akreditačního projektu a jeho obhajobou. Technickou a materiální vybavenost potvrzují čestným prohlášením. Informace k nim budou směřovány prostřednictvím zemědělských agentur MZe, jakož i Krajskými informačními servis (KIS).¹⁰

Komplexnost poradenské služby je zabezpečena tím, že podnikatel sám nebo za pomoci poradce vyplní strukturovaný formulář (viz www.agroporadenstvi.cz), kterým zjistí, do jaké míry jsou v jeho podniku naplněny zákonné požadavky (tzv. agro-environmentální audit zemědělského podniku).

6. Kontrolní orgány

Není povinnosti bez kontroly. Byl proto určen Státní zemědělský intervenční fond (SZIF) ke spravování celkového systému kontrol C-C. SZIF je platební agenturou MZe zodpovědnou za přímé dotace. SZIF vykonává tuto funkci prostřednictvím svých krajských oddělení.

V budoucnu bude SZIF spolupracovat s několika vládními agenturami, jež zabezpečí kontrolní funkce specializované na různé části zemědělského, ekologického a veřejného sektoru. Ty by měly poskytnout SZIFu informace týkající se C-C, které nashromáždí během své obvyklé kontrolní/inspekční činnosti.

Mezi tyto organizace patří Státní rostlinolékařská správa, Česká inspekce životního prostředí, Státní veterinární správa, Česká plemenářská inspekce, Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, Ústav pro státní kontrolu veterinárních biopreparátů a léčiv a Státní zemědělská a potravinářská inspekce.

Opět si dovoluujeme uvést zkušenost našich německých sousedů, kteří C-C aplikují od r. 2005. Při určování 1% kontrolovaných subjektů dochází ke komplikacím při výběru farem. Statky, zvláště v bývalé NDR bývají takového rozsahu, že není možné kontroly zvládnout během jednoho dne. Dále je otázkou, zda na vybrané usedlosti kontrolovat všechny podmínky SMRs, GAEC a zachování stálých pastvin nebo jen některé z nich. Problém, se kterým se v ČR nesetkáme je specifikem německé federace; kontrolování farmáři mohou obhospodařovat polnosti ve více federálních jednotkách, ať už jako vlastníci nebo nájemci a je tedy nutné provést kontrolu za pomoci kontrolních orgánů více spolkových zemí.

¹⁰ Placená poradenská služba může být podpořena až do výše cca 40 tis. Kč (tj. cca 1 500 Kč farmu za rok). Přednostně jsou do systému zařazeni podnikatelé, jejichž příjem z přímých plateb přesahuje 15 tis. Kč za rok.

7. Příprava na realizaci kontrol C-C v ČR

Problematika C-C v oblasti zákonných požadavků na hospodaření (SMRs) představuje pro resort MZe v systému administrace dotací zásadní posun od současného systému kontrol. Jestliže pro účely výplaty dotačních prostředků provádí fyzické kontroly u žadatelů v současné době až na výjimky (např. welfare) výhradně SZIF prostřednictvím svých kontrolorů, v rámci C-C bude delegována významná část kontrol na 7 dozorových orgánů.

Kontroly musí být realizovány způsobem, který bude plně odpovídat požadavkům legislativy ES a výsledky kontrol musí být zpracovány tak, aby vyhovovaly podmínkám čl. 48 nařízení Komise (ES) č. 796/2004 a aby byly schopny předání elektronickou formou SZIFu a následného softwarového zpracování při vyhodnocení míry snížení dotace.

Úkol úspěšného spuštění kontrol C-C lze rozdělit na dvě roviny. A to předně na rovinu *metodickou*, (tj. legislativní úprava, vymezení předmětu kontroly, bodové hodnocení, komunikace se zemědělskou veřejností apod.) a na rovinu *technického zabezpečení* (tj. úpravy informačních systémů pro kontroly dozorových orgánů, vytvoření rozhraní pro přenos zpráv o kontrole, integrace OSS¹¹ do jednotného prostředí MZe, apod.).¹²

Evropská nařízení upravující problematiku C-C dávají určitý prostor a povinnost členským státům upravit podrobnosti nastavení kontrol a určení kontrolních orgánů, jakož i stanovení způsobu výpočtu snížení dotace. V 2006 byl v ČR schválen materiál „*Postup vyhodnocení kontrol C-C*“, který obsahuje pravidla pro bodové hodnocení kontrolních zjištění a pro vytvoření zpráv o kontrole. Jednotlivé dozorové orgány analyzovaly příslušné oborové zákony související s C-C a připravily číselníky porušení včetně návrhů konkrétních bodových srážek. Během roku 2007 byl vytvořen návrh řešení části legislativní úpravy problematiky C-C. Novela zákona o zemědělství a navazujících zákonů je v současné době ve fázi po vnějším připomínkovém řízení. Novela zákona č. 252/2007 Sb. o zemědělství, by měla nabýt účinnosti 1. 1. 2009.

¹¹ Organizační složka státu

¹² Projekt technického zabezpečení kontrolního systému C-C se od standardních IT projektů významně odlišuje a je značně organizačně a finančně náročný:

- de o rozsáhlý integrační projekt, kdy je nutno do jednotného prostředí IS MZe integrovat systémy dozorových orgánů, které jsou na různé úrovni a se značně rozdílnou schopností integrace;
- je nutno zabezpečit komunikaci dozorových orgánů prostřednictvím XML rozhraní s datovým skladem zpráv o kontrolách a přizpůsobit jejich informační systémy potřebám C-C. A to za situace, kdy dodavatelé informačních systémů dozorových orgánů jsou různí s různým pojetím řešení IT projektů a různou schopností se přizpůsobit koncepci IT řešení Mze;

8. Poskytování informací o C-C

MZe a jeho agentury udržují webové stránky poskytující informace o různých záležitostech včetně informací o C-C. Byla vydána brožura MZe o cross-compliance, která je k dispozici rovněž v elektronické verzi. Roli v šíření informací hraje dále agentura Ministerstva zemědělství Ústav zemědělských a potravinářských informací (ÚZPI).

Byla vytvořena webová aplikace agentury MZe, která odpovídá na různé otázky spojené se zemědělstvím. Také nevládní odborná sdružení mají své informační webové stránky. I když jsou informace o cross-compliance přístupné, je tomu tak stále v mnohem menší míře než např. na webových stránkách Spojeného království.

Ohledně tzv. *porady na místě*, využívá současný systém pro poradu/konzultaci na místě akreditovaného privátního poradce.

Pravidelné informace ohledně podmínek veřejných dotací v zemědělství jsou podávány agenturami MZe ve všech krajích. Série vzdělávacích seminářů o cross-compliance byla organizována nezávislou institucí po celé ČR.

9. C-C z pohledu kontrolních orgánů

A.) V oblasti metodiky a zpracování kontrol mají kontrolní orgány povinnost:

1. stanovit číselník možných porušení, dle něž bude následně provádět svoje kontroly v oblasti C-C – jinými slovy, má povinnost ze svého primárního kontrolního protokolu vybrat ta porušení, na které se vztahuje C-C a u nichž je nutné posuzovat úmysl, rozsah, závažnost a trvalost zjištěné skutečnosti. Kontrolní orgán stanoví samostatný číselník pro každou směrnici nebo její část, u které je zodpovědný za provádění kontrol;
2. stanovit systém hodnocení porušení na principu bodových srážek a váhy jednotlivých porušení (kontrolní orgán tím neurčuje míru snížení dotace, ale pouze ohodnotí bodově zjištěná porušení);
3. zpracovat zprávu o kontrole na základě primárního kontrolního protokolu tak, aby splňovala požadavky čl. 48 NK (ES) č. 796/2004.

B.) Ve svém informačním systému má kontrolní orgán povinnost:

1. integrovat svůj registr subjektů na Společný zemědělský registr (SZR) a to tak, aby byla zajištěna jednoznačná identifikace subjektu a neměnnost jeho kmenových dat, aniž by tuto změnu potvrdil SZR (tj. jméno, příjmení, název firmy, RČ, IČ, primární adresa);
2. evidovat ve svém IS vlastní platné číselníky porušení. Tyto číselníky musí být v dohodnuté formě předávány MZe a SZIF pro potřeby dalšího zpracování jednotlivých zpráv o kontrole a v případě jejich změny musí být zajištěna jejich synchronizace;

3. evidovat ve svém IS seznam subjektů vybraných pro jednotlivé směrnice nebo jejich části ke kontrole C-C. Tyto seznamy předá v dohodnuté formě a dohodnutém termínu MZe pro účely poskytování informací SZIFu při administraci žádosti. Tyto kontrolní orgány budou vybrány na základě rizikové analýzy ze seznamu žadatelů z předchozího kalendářního roku, který předá MZe SZIFu, popřípadě rizikovou analýzu ve vybraných oblastech stanovených příslušným zákonem provede MZe (např. oblast evidence a označování zvířat);
4. do svého IS zabudovat algoritmus pro automatické hodnocení zjištěných porušení na bázi bodového hodnocení stanoveného MZe, odborem přímých plátek;
5. vytvořit ve svém IS zprávu o kontrole **do 1 měsíce** od jejího ukončení a současně jí předat do tzv. Mezikladu zpráv o kontrole C-C a dát tak k dispozici SZIFu;
6. zrealizovat ve svém IS volání XML služby, která bude sloužit pro přenos údajů zpráv o kontrole C-C do Mezikladu zpráv o kontrole na MZe. Tato služba bude zveřejněna na XML serveru MZe. Rozsah údajů vyžadovaných touto službou současně definuje minimální rozsah údajů kontroly C-C evidovaných v IS kontrolního orgánu;
7. zajistit, že všechny zprávy o kontrole bude možné opatřit digitálním podpisem, popřípadě jiným dohodnutým systémem elektronického podpisu před jejich předáním do Mezikladu zpráv o kontrole C-C. Rovněž budou archivovány v papírové formě.

Složky/systémy vstupující do procesu kontroly dodržování C-C:

- Kontrolní orgán (KO)
- Informační systém kontrolního orgánu (IS KO)
- Informační systém MZe – meziklad zpráv o kontrole C-C (IS MZe)
- Informační systém SZIF (IS SZIF)

Tabulka: Průběh kontroly

	Krok	Provádí
1.	Provedení rizikové analýzy k výběru subjektů ke kontrole Kontrolní orgán, popřípadě MZe v zákonem stanovených případech, na základě předaných dat o žadatelích provede dvoufázovou rizikovou analýzu, která bude před zahájením příslušného roku vycházet ze seznamu žadatelů.	Kontrolní orgán / ministerstvo zemědělství (KO/MZe)
2.	Provedení kontroly a zpracování primárního kontrolního protokolu*	KO
3.	Hodnocení kontroly – vypracování zprávy o kontrole včetně doplnění hodnotící části	KO
4.	Automatizované předání kontrolního protokolu do IS MZe – SKP a opatření digitálním podpisem	IS KO/IS MZe
5.	Automatizované předání kontrolního protokolu do IS SZIF – KM	IS MZe – SKP/ IS SZIF
6.	Vyhodnocení sankce pro subjekt a uplatnění sankce při vyhodnocování žádosti v IS SZIF	IS SZIF

* Kontrolní orgán vyplní kontrolní protokol na místě kontroly. Na základě rozboru právní normy, kterou má příslušný KO v zodpovědnosti musí kontrolovat číselník porušení. Jednotlivé nálezy budou muset být definovány s uvedením odkazu do těchto číselníků porušení. Primární kontrolní protokol musí splňovat jak podmínky oborového práva, tak musí být schopen dostát obsahově požadavkům C-C.

10. Závěr

Přes chválehodnou snahu o propojení dotací a dodržování povinností z oblasti životního prostředí, zdraví zvířat, rostlinolékařství, veřejného zdraví a pohody zvířat je otázkou, zda může systém dostatečně plnit své poslání. Podnětnou úvahu o smyslnosti C-C přednesla na konferenci s názvem *Future Policies for Rural Europe: 2013 and Beyond*¹³ sama komisařka pro zemědělství a rozvoj venkova Mariann Fischer Boel.

Je 1% kontrolovaných zemědělských subjektů dostatečným vzorkem k zajištění plnění požadavků C-C? Otázkou se po několika letech provozu systému zabývá velmi intenzivně např. SRN a orgány ES.

¹³ Brusel, 19. - 20. 9. 2007.

Do jisté míry je oprávněná kritika, že systém stanovených povinností a především jejich kontrol je vysoce sofistikovaný, a tedy komplikovaný, drahý a náročný, zvláště pro kontrolní orgány. Na evropské úrovni došlo na základě reakcí členských států již k určitým zjednodušením.

Nevyhnutelně přichází další otázka: Budou mít farmáři skutečně zvýšený zájem na ochraně přírody, pohodě chovaných zvířat atd. nebo budou vnímat systém C-C jako další byrokratickou překážku ve svém podnikání?

Domníváme se, že další kritické zhodnocení a možný posun ve vývoji Cross Compliance přinese blížící se Health Check.¹⁴

♠
Oba autoři pracují na Ministerstvu zemědělství,
odbor pro vztahy s EU

♠♠

¹⁴ Kritické zhodnocení SZP EU připravované na rok 2008.

WTO A OCHRANA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ

Mgr. David Liškutín

Ačkoli v rámci WTO (World Trade Organisation – Světové obchodní organizace) neexistuje žádná speciální úmluva dotýkající se otázek ochrany životního prostředí, tato organizace se této tematiky přesto dotýká. Již v preambuli úmluvy zakládající WTO je jako jeden z cílů WTO stanovena i ochrana životního prostředí a trvale udržitelný vývoj.

V roce 1994 na ministerské konferenci v Marakéši bylo ustanoveno zřízení speciální komise v rámci WTO zabývající ochranou životního prostředí tzv. Committee on Trade and Environment. Ta byla zřízena s odvoláním se na Deklaraci z Ria, Agendu 21 a preambuli WTO s tím, že UNEP (United Nations Environment Programme), tzv. Multilateral Environmental Agreements MEA (Mnohostranné mezinárodní smlouvy o ochraně životního prostředí) a WTO sdílejí stejné cíle.

WTO je svým primárním cílem ovšem zaměřena na dohled a rozvoj mezinárodního volného obchodu. Proto byl její přístup k otázkám životního prostředí tímto zaměřením ovlivněn. Např. stanovisko sekretariátu GATT, předchůdce organizace WTO, vyjádřené ve studii zabývající se vztahem mezinárodního obchodu a životního prostředí (Industrial Pollution Control and International Trade) z roku 1971 vyslovalo názor, že politika ochrany životního prostředí je nebezpečná a je schopna deformovat soutěžní podmínky a může se stát novým nástrojem tzv. zeleného protekcionismu v mezinárodně-obchodním styku. Nicméně s postupným vývojem na mezinárodním poli se takovýto jednostranně zatížený postoj GATT a později WTO postupně měnil. Ovšem konkrétní projevy tímto směrem se udály v roce 1991 kdy byl poprvé svolán Komitét životního prostředí a mezinárodního obchodu (Group on Environmental Measures and International Trade) zřízený pod GATT. Tento orgán byl sice zřízen již o 20 let dříve, ale svolán byl poprvé až v tomto roce a to vzhledem k blížící se konferenci OSN o životním prostředí (United Nations Conference on Environment and Development (UNCED)) jehož se skupina GATT hodlala zúčastnit.

Tento Komitét rozhodl o nutnosti vyjádření se GATT k otázkám životního prostředí a to rovněž v souvislosti s blížícím se záměrem založení organizace WTO, která se stala následovnicí GATT. V roce 1994 v tzv. Marakešském kole jednání na mezinárodní ministerské úrovni se strany shodly na nutnosti směřování k nadále trvale udržitelnému vývoji. V preambuli ke zde dohodnutým zakládajícím stanovám WTO je tak vyjádřeno, že strany sousetředěné v WTO sdílejí hodnoty ochrany životního prostředí a snahy po trvale udržitelném vývoji.¹ Současně bylo vyjádřeno, že nee-

¹ "that their relations in the field of trade and economic endeavour should be conducted with a view to

xistují žádné důvody pro to, proč by měly být hodnoty volné soutěže v protikladu k ochraně životního prostředí, a že WTO bude tyto zájmy prosazovat současně². K tomuto účelu byl pak zřízen v rámci WTO Komitét životního prostředí a obchodu (Committee on Trade and Environment), který se má zajišťovat prosazování zájmu na ochraně ŽP.

Součástí struktur organizace WTO je i rozhodovací orgán, který řeší případné spory vzniklé mezi členskými státy, které nejsou schopné dojít k domluvě společnými jednáními. A to v rozsahu, jenž je dán zaměřením WTO daným v jejích základajících smlouvách a jiných dokumentech od těchto smlouv odvozených, či je předcházející.

K tomuto arbitrárnímu orgánu dospěl rovněž tzv. případ Asbestos, který se dotýkal vztahu volné obchodu a ochrany lidského zdraví a životního prostředí, kde byly tyto dva zájmy v protikladu.

Analýza případu Asbestos projednávaného před WTO

I. Stručný přehled kauzy případu Asbestos projednávaného u WTO

V roce 1998 podala Kanada stížnost k arbitrárnímu orgánu organizace WTO vůči dekretu Francouzské republiky (*décret no.96-1133 relatif à l'interdiction de l'amiante, pris en application du code de travail et du code de la consommation*), kterým Francie s platností od 1. ledna 1997 zamezila dovozu bílého azbestu a jakýchkoli výrobků jej obsahující na její území. Tímto postupem měla být dle kanadské vlády porušena mezinárodní pravidla volného obchodu, tak jak jsou konstituována úmluvami GATT (General Agreement on Tariffs and Trade) a systémem WTO (World Trade Organisation).

Konkrétně bylo kanadskou stranou odkázáno na nedodržení závazků francouzské strany vyplývajících z:

- článku 2 *Agreement on Technical Barriers to Trade*
- článku III a XI *General Agreement on Tariffs and Trade 1994*
- článku XX:1(b) *General Agreement on Tariffs and Trade 1994*

Kanada, která je třetím největším producentem azbestu na světě a jejíž produkce je z 97% (s hodnotou \$134 miliónu v roce 2000) určena na vývoz, vyhodnotila postup francouzská strany jako diskriminativní vůči kanadským dovozcům výrobků

raising standards of living..., while allowing for the optimal use of the world's resources in accordance with the objective of sustainable development, seeking both to protect and preserve the environment and to enhance the means for doing so in a manner consistent with their respective needs and concerns at different levels of economic development." Zdroj http://www.wto.org/english/tratop_e/envir_e

² "There should not be, nor need be, any policy contradiction between upholding and safeguarding an open, non-discriminatory and equitable multilateral trading system on the one hand, and acting for the protection of the environment, and the promotion of sustainable development on the other."

Zdroj http://www.wto.org/english/tratop_e/envir_e

obsahujících azbest a naopak zvýhodňující místní výrobce, kteří vyrábějí obdobné výrobky, jež však azbest neobsahují.

Samotný dekret odůvodňoval zákaz používání azbestu odkazem na ochranu zdraví pracovníků a spotřebitelů, kteří se s azbestem dostávají do styku. Ochrana zdraví byla odůvodněna poukazem na současný stav vědeckého poznání, které prokázalo negativní vliv azbestu na lidský organismus. Dekret poukazoval na prokázaný vztah mezi kontaktem s azbestem a vznikem nádorových onemocnění.

II. Právní pozadí případu Asbestos

Jak již bylo výše uvedeno, kanadská strana poukázala na domnělé porušení třech různých ustanovení:

Článek 2 *Agreement on Technical Barriers to Trade*

Kanadskou stranou bylo poukázáno na porušení zde uvedených pravidel týkající se technických regulativů. Konkrétně bylo poukázáno na porušení článků 2.1, 2.2, 2.4 a 2.8. Tyto články upravují možnosti zavádění takových technických regulativů, které by měly omezující vliv na mezinárodní obchod.

V uvedených člancích je uvedeno, že k zavádění technických regulativů by nemělo být přistupováno za účelem bezdůvodného omezování mezinárodního obchodu, s tím, že k takovýmto opatřením má být přistupováno jen v nezbytných případech, jejichž účelem by mělo být naplnění legitimních důvodů ochrany státu, zdraví a bezpečnosti obyvatel a životního prostředí, či jako prevence podvodných praktik³.

3 *Article 2: Preparation, Adoption and Application of Technical Regulations by Central Government Bodies*

With respect to their central government bodies:

- 2.1 Members shall ensure that in respect of technical regulations, products imported from the territory of any Member shall be accorded treatment no less favourable than that accorded to like products of national origin and to like products originating in any other country.
- 2.2 Members shall ensure that technical regulations are not prepared, adopted or applied with a view to or with the effect of creating unnecessary obstacles to international trade. For this purpose, technical regulations shall not be more trade-restrictive than necessary to fulfil a legitimate objective, taking account of the risks non-fulfilment would create. Such legitimate objectives are, *inter alia*: national security requirements; the prevention of deceptive practices; protection of human health or safety, animal or plant life or health, or the environment. In assessing such risks, relevant elements of consideration are, *inter alia*: available scientific and technical information, related processing technology or intended end-uses of products.
- 2.4 Where technical regulations are required and relevant international standards exist or their completion is imminent, Members shall use them, or the relevant parts of them, as a basis for their technical regulations except when such international standards or relevant parts would be an ineffective or inappropriate means for the fulfilment of the legitimate objectives pursued, for instance because of fundamental climatic or geographical factors or fundamental technological problems.

Článek III a XI *General Agreement on Tariffs and Trade 1994*

Druhým z domněle porušených ustanovení, o které byla opřena stížnost jsou ustanovení úmluvy GATT 1994. Na tuto bylo odkázáno ve třech jejích článcích, článku III, XI a XX:1(b).

K článku III, který upravuje dohodu o národním systému vnitrostátního zdanění a regulace, bylo Kanadou odkázáno na paragraf 4, který upravuje taxaci dovážených výrobků. Tento paragraf zavazuje smluvní strany přistupovat k výrobkům dováženým z jiného smluvního státu stejně příznivým způsobem jako u obdobných výrobků domácí produkce, tedy neukládat vůči těmto výrobkům bezdůvodné opatření znevýhodňující dovážené produkty.⁴

Článek XI upravuje přibližně stejným způsobem omezení dovozu cizozemských produktů na domácí trh. Ve své podstatě se jedná o obecnou klauzuli k článku třetímu.⁵ Vůči

2.8 Wherever appropriate, Members shall specify technical regulations based on product requirements in terms of performance rather than design or descriptive characteristics.

⁴ PART II

Article III*

National Treatment on Internal Taxation and Regulation

1. The contracting parties recognize that internal taxes and other internal charges, and laws, regulations and requirements affecting the internal sale, offering for sale, purchase, transportation, distribution or use of products, and internal quantitative regulations requiring the mixture, processing or use of products in specified amounts or proportions, should not be applied to imported or domestic products so as to afford protection to domestic production.*
2. The products of the territory of any contracting party imported into the territory of any other contracting party shall not be subject, directly or indirectly, to internal taxes or other internal charges of any kind in excess of those applied, directly or indirectly, to like domestic products. Moreover, no contracting party shall otherwise apply internal taxes or other internal charges to imported or domestic products in a manner contrary to the principles set forth in paragraph 1.*
3. With respect to any existing internal tax which is inconsistent with the provisions of paragraph 2, but which is specifically authorized under a trade agreement, in force on April 10, 1947, in which the import duty on the taxed product is bound against increase, the contracting party imposing the tax shall be free to postpone the application of the provisions of paragraph 2 to such tax until such time as it can obtain release from the obligations of such trade agreement in order to permit the increase of such duty to the extent necessary to compensate for the elimination of the protective element of the tax.
4. The products of the territory of any contracting party imported into the territory of any other contracting party shall be accorded treatment no less favourable than that accorded to like products of national origin in respect of all laws, regulations and requirements affecting their internal sale, offering for sale, purchase, transportation, distribution or use. The provisions of this paragraph shall not prevent the application of differential internal transportation charges which are based exclusively on the economic operation of the means of transport and not on the nationality of the product...

⁵ Article XI*

General Elimination of Quantitative Restrictions

1. No prohibitions or restrictions other than duties, taxes or other charges, whether made effective

tomuto článku tedy uplatnila Kanada stejnou argumentaci jako k článku třetímu, tedy, že uvedený dekret úplným zákazem dovozu určitých výrobků (v tomto případě obsahujících azbest) porušil dohodu GATT 1994, neboť tímto způsobem byl narušen princip stejného zacházení vůči dováženým a domácím produktům.

Článek XX:1(b) *General Agreement on Tariffs and Trade 1994*

Na článek XX:1 b bylo odkázáno vzhledem k nedostatečnému odůvodnění postupu úplného zákazu užívání azbestu jako opatření na ochranu lidského zdraví, o kterém tento článek pojednává. Článek XX upravuje generální klauzule výjimek vůči volnému pohybu zboží mezi smluvními státy. Paragraf XX:1 b pak stanoví možnost takovéto výjimky vzhledem k ochraně lidského zdraví. V tomto bodě kanadská strana poukázala na jiné možnosti postupu francouzské strany, jako je například kontrolované užívání azbestu jako možnosti, která by obdobným způsobem naplnila účel ochrany zdraví a přitom by nebyl narušen princip volného obchodu⁶.

Konečně bylo rovněž Kanadou poukázáno na naplnění klauzule článku XXIII:1 b,⁷ čímž Kanada mimo jiné odůvodnila postup své stížnosti k Orgánu řešení sporů. Tento článek uvádí, že jestliže se některá smluvní strana domnívá, že došlo k narušení či anulování benefitů vznikajících jí z úmluvy GATT 1994 postupem jiné smluvní strany, má tato právo postupovat k nápravě takto závadného stavu. Konkrétně se pokusit o smírné vyřešení této situace přímo s protistranou a nebyl by-li tento postup úspěšný, podat podnět k vyřešení sporu v rámci ostatních smluvních stran.

through quotas, import or export licences or other measures, shall be instituted or maintained by any contracting party on the importation of any product of the territory of any other contracting party or on the exportation or sale for export of any product destined for the territory of any other contracting party...

⁶ **Article XX**

General Exceptions

Subject to the requirement that such measures are not applied in a manner which would constitute a means of arbitrary or unjustifiable discrimination between countries where the same conditions prevail, or a disguised restriction on international trade, nothing in this Agreement shall be construed to prevent the adoption or enforcement by any contracting party of measures:

(b) necessary to protect human, animal or plant life or health;...

⁷ **Article XXIII**

Nullification or Impairment

1. If any contracting party should consider that any benefit accruing to it directly or indirectly under this Agreement is being nullified or impaired or that the attainment of any objective of the Agreement is being impeded as the result of

(a) the failure of another contracting party to carry out its obligations under this Agreement, or

(b) the application by another contracting party of any measure, whether or not it conflicts with the provisions of this Agreement,

or

(c) the existence of any other situation...

O výše uvedené argumenty se tedy opírala stížnost kanadské strany. Svoji stížnost Kanada postoupila Orgánu řešení sporů (Dispute Settlement Body, DSB) u WTO. Tímto orgánem byl zřízen porotní orgán (tzv. Panel) který měl v této věci vydat prvoinstanční rozhodnutí.

Rozhodnutí bylo po posouzení argumentů stran a právním a faktickém vyhodnocení vydáno v roce 2000.

Rozhodnutí vyhodnotilo danou situaci a argumenty stěžovatele následujícím způsobem:

- Vzhledem k Úmluvě o technických regulativech (TBT Agreement) bylo shledáno, že ta část francouzského dekretu, jež hovoří o zákazu užívání azbestu a výrobků z něj, nespadá do matérie upravené touto úmluvou a proto se její ustanovení na tento případ nebudou aplikovat.
- Ohledně článku III:4 GATT 1994 bylo rozhodnuto, že je možné považovat chlorizovaná vlákna azbestu a jiná vlákna substituovatelná za azbest jako tzv. like products (podobné výrobky), tak jak o nich hovoří článek III:4. Vzhledem k tomu byl tedy postup francouzské strany vyhodnocen jakožto porušení článku III:4 GATT 1994. V souvislosti s tím, že byl shledán nesoulad francouzského dekretu s ustanovení článku III:4, Panel neuznal za potřebné zabývat se porušením článku XXI:1 b, neboť nevyhovění jeho ustanovením je zřejmé.
- Nehledě k tomu, že takovýto postup francouzské strany byl shledán jako diskriminativní vůči dováženým výrobkům, bylo shledáno, že tento postup byl oprávněný vzhledem k možnostem, které připouští ustanovení XX:1 b GATT 1994. Dále bylo shledáno, že postup úplného zákazu dovozu a užívání azbestu jako legitimního nástroje ochrany veřejného zájmu na ochraně zdraví je adekvátní.
- A konečně bylo rozhodnuto, že kanadská strana neprokázala naplnění článku XXIII:1 b.

Jak je patrné, rozhodnutí tedy ve svém celku vyznělo v neprospěch kanadské strany. Kanada s tímto rozhodnutím nesouhlasila a proto k 23. říjnu 2000 informovala DSB o svém záměru odvolat se proti rozhodnutí Panelu v otázkách legálních interpretací a právních rozhodnutí. 21. listopadu 2000 vypracovala Kanada odvolací podání a v reakci na to pak i protistrana tj. Francie, v zastoupení Evropských společenství, podala své odvolání.

II.1 Odvolací argumenty Kanady – odvolatele

Kanada žádala zrušení prvoinstančního rozhodnutí Panelu v několika jeho bodech:

- Především žádala přehodnocení podřazení kauzy pod úmluvu TBT. Panel vyhodnotil tuto část dekretu, jež stanoví zákaz užívání azbestu jakožto nespádající pod materii TBT, kdežto Kanada nadále trvala na její aplikaci na spornou situ-

aci. V odvolání dokládala, že rozhodnutí samotné ve svém vyhodnocení chybně doplňovalo podmínky, za kterých je možné aplikovat úmluvu. Sporným zde byla interpretace pojmu „technický regulativ“,⁸ neboť při splnění definice tohoto pojmu by byl dekret podřazen pod úpravu danou TBT. Rozhodnutí ve svém odůvodnění uvádělo, že aby se jednalo o technický regulativ, musí být naplněny dvě nezávislé podmínky:

- opatření musí obsahovat identifikaci produktu a současně
- opatření musí identifikovat technické charakteristiky, které musí produkt splňovat, aby bylo možné jej uvést na trh ve státu, jež toto opatření vydává.

Kanada uváděla, že tyto dva požadavky, o které se rozhodnutí v tomto bodě opíralo, nemá oporu v textu TBT samém a je v rozporu s účelem smlouvy.

- V souvislosti s částí rozhodnutí týkající se článku XX:1 b GATT 1994 Kanada žádala o přehodnocení závěrů rozhodnutí, že dekret splnil podmínky v tomto článku stanovených a mohl tedy uplatňovat zde danou výjimku. Kanada tvrdila, že Panel neposoudil případ objektivně a na příkladu studie Dr. Hendersona, se snažila demonstrovat, že nebezpečí při manipulaci a stykem s azbestem není natolik vysoké, že by bylo nutné přistoupit k úplnému zákazu jejího užívání.

II.2 Odvolací argumenty ES – odpůrce

ES reagovala na výše uvedení odvolací důvody Kanady následovně:

- V souvislosti s TBT souhlasila s nálezem Panelu uvádějícím, že zakazující část dekretu nenaplnňuje definici technického regulativu, tak jak jej smlouva uvádí ve svém prvním dodatku⁹.
- Vzhledem k závěru rozhodnutí, že porušení článku III:4 dekretem je legitimně ospravedlněné a správné v souvislosti s ustanovením XX:1 b, ES s touto interpretací plně souhlasilo. ES dále dokládalo, že Kanadský požadavek na přezkoumání této části rozhodnutí je v rozporu s možnostmi odvolacího řízení, tak jak jej uvádí článek 17.6 DSU. Neboť Kanada požadovala přezkoumání faktické části rozhodnutí o posouzení vědeckých důkazů o nebezpečnosti azbestu, což je nad možnosti odvolacího řízení, které přezkoumává pouze právní otázky prvoinstančního rozhodnutí.

⁸ ANNEX 1: TERMS AND THEIR DEFINITIONS FOR THE PURPOSE OF THIS AGREEMENT

For the purpose of this Agreement, however, the following definitions shall apply:

1. *Technical regulation*

Document which lays down product characteristics or their related processes and production methods, including the applicable administrative provisions, with which compliance is mandatory. It may also include or deal exclusively with terminology, symbols, packaging, marking or labelling requirements as they apply to a product, process or production method.

⁹ Viz. poznámka 5

II.3 Odvolací argumenty ES – odvolatele

ES žádalo zrušení té části rozhodnutí týkající se interpretace pojmu „podobných výrobků“, tak jak je uveden v článku III:4 GATT 1994. ES nesouhlasila s výkladem Panelu, že vlákna azbestu a vlákna polyvinylalkoholu („PVA“), celulózy a skelných vláken jsou obdobné produkty. ES ve svém odvolání tvrdila, že při posuzování podobnosti výrobků pod zorným úhlem článku III:4 GATT 1994 vzal Panel v potaz pouze jeden aspekt, v nichž jsou si výrobky azbestu a jiné výrobky užívané k témuž účelu podobné, a to jejich komerční faktory. ES uváděla, že při posuzování podobnosti by měl být brán zřetel ke všem aspektům daných výrobků, tj. i k jejich nebezpečnosti pro lidské zdraví. Panel dospěl k závěru, že takovéto posuzování je oddělené pro články III a XX, kde v případě článku III se bere zřetel pouze k soutěžnímu posouzení charakteristik porovnatelných výrobků, v nichž se srovnává jejich způsob použití a materiálové vlastnosti s tímto spojené. Odděleně od tohoto se v rámci článku XX posuzují mimo jiné i vlivy produktů na lidské zdraví a životní prostředí.

S tímto výkladem ES nesouhlasila a uváděla, že taková interpretace je v rozporu s účelem článku III viděným pod zorným úhlem účelu a ideje a dosavadní praxe (case law). Při posuzování kompetitivních podmínek pro vstup na trh Panel vyzdvihl v posouzení podobnosti pouze aspekt komerční a tím chybně zúžil výklad článku III. ES nesouhlasila s takovým výkladem, který by při posuzování podobnosti výrobku v režimu článku třetího nebral do zřetele nebezpečnost produktů jakožto jedno z kritérií. Závěry Panelu byly tedy založeny pouze na vyhodnocení koncového užití výrobků a ostatní hodnotící kritéria byla opominuta, s čímž dle ES nelze souhlasit.

Navíc ES poukazovala na to, že dekret žádným způsobem neznevýhodňuje dovážené produkty, neboť stanoví stejné podmínky pro dovážené a domácí výrobky a to tak, že nesmějí obsahovat karcinogenní azbest.

V návaznosti na výše uvedené argumenty a celkový nález Panelu se ES rovněž odvolala proti závěrům Panelu týkajícím se článku XXIII:1 b. Ten hovoří o řešení situace, kdy je stát postižen omezením či zrušením benefitů, daných smlouvou, činností druhého státu. Dle jeho paragrafu 1b, na než bylo Kanadou dokázáno, vydání dekretu tento benefit narušil. ES tvrdila, že k tomuto v daném případě nemohlo dojít, neboť na projednávanou kauzu se ustanovení GATT 1994 vzhledem k řazení pod článek XX:1 b nevztahuje. Aplikací článku XX:1 b nenaplnila kauza rozsah úmluvy GATT. Tím pádem ani nemohla naplnit její klauzuli XXIII:1 b.

II.4 Odvolací argumenty Kanady – odpůrce

Kanada v reakci na výše uvedené tvrzení ES týkající se posouzení podobnosti dle článku III:4, celkem pochopitelně tvrdila, že souhlasí s výrokem Panelu a že tvrzení

ES jsou zavádějící. Na podporu tohoto tvrzení mimo jiné uváděla, že ES směřuje podobnost dle článku III:2 s III:4, kde se významy nekryjí.

Vůči argumentu, že při posuzování charakteristik produktů je nutné brát v potaz i jeho nebezpečnost, uvedla, že kdyby tomu tak bylo, tak by byl článek XX:1 b zbytečný a bylo by nelogické aby existoval samostatně. Z čehož vyvozovala, že toto nebylo záměrem a posouzení nebezpečnosti je tedy výlučně svěřeno článku XX:1 b a v jiných případech se jej neužije. Objektem a účelem článku III je zajištění stejných soutěžních podmínek domácím a dováženým produktům a proto se zde, z pohledu Kanady, jedná pouze o posouzení čistě komerčních vlastností, do nichž nebezpečnost nespadá.

II.5 Odvolací rozhodnutí

Dne 12. března 2001 vydal odvolací orgán (Appellate Body, dále AB) u WTO na podkladě podaných odvolání ES a Kanady rozhodnutí. Toto rozhodnutí s konečnou platností potvrdilo a ospravedlnilo Francouzský dekret, jímž byl zakázán jakýkoli dovoz produktů z bílého azbestu na francouzské území. Bylo tedy odmítnuto kanadské odvolání na celkovou změnu prvoinstančního rozhodnutí.

Odvolací orgán AB potvrdil klíčovou část v rozhodnutí Panelu o oprávněnosti Francie k zákazu importu azbestu, které je umožněno dle článku XX:1 b GATT 1994. Nejvýznamnější částí rozhodnutí však bylo, že AB zrušilo rozhodnutí v části zabývající se interpretací článku III. V tomto bodě odvolací orgán dospěl k závěru, že azbest a jiné alternativní (méně nebezpečné) vlákna nejsou produkty podobného druhu, tak jak jsou definovány článkem III:4, a že jim tedy nemusí být dán stejný režim dle francouzského práva. Tento svůj nálezh odůvodnil následujícími tvrzeními:

- na rozdíl od výroku Panelu, který shledal že posouzení podobnosti výrobků by nemělo zahrnovat posouzení kritéria nebezpečnosti (rizika),¹⁰ neboť takováto interpretace by anulovala účinek článku XX:1 b, dospěl AB k závěru, že takovéto posuzování je případné a není v rozporu s žádným ustanovením GATT 1994. Naopak shledal, že při úvaze o charakteristikách by měly být do úvahy vzaty veškeré aspekty. V tomto bodě se vyslovil AB tak, že je velice vhodné při určování podobnosti produktů vzít v potaz jejich zdravotní rizikovost.¹¹ V porovnání s alternativními výrobky dospěl AB k názoru, že azbestová vlákna jsou toxická a karcinogenní. Tyto jeho charakteristiky jsou pak více než signifikantní při určování

¹⁰ "it was not appropriate to apply the „risk“ criterion proposed by the EC" (Panel Report, § 8.132) because it "would largely nullify the effect of Article XX(b)" of the GATT 1994 (*Ibid.*, § 8.130)

¹¹ "Moreover, as we have said, in examining the „likeness“ of products, panels must evaluate *all* of the relevant evidence. We are very much of the view that evidence relating to the health risks associated with a product may be pertinent in an examination of „likeness“ under Article III:4 of the GATT 1994" (Report of the Appellate Body § 113)

vání podobnosti s výrobky jinými a tvoří tak jeho nedílnou část.¹² AB tedy dospěl k názoru, že hledisko rizikovosti je relevantní při posuzování vlastností výrobků a není důvodu jej zohledňovat jako oddělené kritérium, neboť toto je podřaditelné pod kritérium fyzikálních (předmětných) vlastností a spotřebitelských návyků a vkusů, tak jak jej uvádí článek III:4 GATT.¹³

- Dále se rovněž AB nepřiklonil k nálezů Panelu ohledně celkového zařazení azbestu a jiných druhů vláken do stejné a tedy srovnatelné skupiny látek. Ve svém zdůvodnění AB především poukazoval na skutečnost, že Panel opřel svoje rozhodnutí o srovnatelnosti azbestu a jiných látek na několika málo případech, ve kterých zmíněné alternativní vlákna a azbest mohou být vzájemně substituovány, ovšem pomíjel ostatní případy zcela jiného užití obou druhů látek, kdy substituovány být nemohou. Tím tedy AB zpochybnil zásadní argument Panelu, na kterém zakládal své rozhodnutí o podobnosti azbestu a jiných vláken, tedy na tzv. koncovém užití (end-use). Poukazem na nemnoho případů koncového užití, kdy by byly ony alternativní vlákna a azbest substituovatelné, dokládal AB neopodstatněnost zařazení azbestu a jiných vláken do kategorie látek podobných a na základě výše uvedených důvodů zrušil rozhodnutí Panelu o podobnosti azbestu a vláken polyvinylalkoholu ("PVA"), celulózy a skelných vláken.¹⁴

V souvislosti s interpretací článku XX:1 b dospěl AB k tomuto závěru:

- nález Panelu v otázce článku XX vyjadřuje stanovisko, že Panel má za prokázané, že azbest a manipulace s ním je nebezpečná pro lidský organismus, neboť na podkladě expertních analýz vychází najevo, že existuje vztah mezi manipulací s azbestem a vznikem rakoviny plic a mesotheliomií. Toto bylo prokazováno odborníky na podkladě molekulárních a chemických vlastností azbestu. Odborné posudky rovněž dokazovaly, že mortalita u rakoviny plic způsobené azbestem se blížila hranici 100%. Na podkladě těchto skutečností dospěl Panel k názoru, že je dostatečně prokázáný fakt nebezpečnosti azbestu pro lidský organismus. V této

¹² "This carcinogenicity, or toxicity, constitutes, as we see it, a defining aspect of the physical properties of chrysotile asbestos fibres. The evidence indicates that PCG fibres, in contrast, do not share these properties, at least to the same extent. We do not see how this highly significant physical difference *cannot* be a consideration in examining the physical properties of a product as part of a determination of „likeness“ under Article III:4 of the GATT 1994." (Report of the Appellate Body § 114)

¹³ "We do not, however, consider that the evidence relating to the health risks associated with chrysotile asbestos fibres need be examined under a *separate* criterion, because we believe that this evidence can be evaluated under the existing criteria of physical properties, and of consumers' tastes and habits" (Report of the Appellate Body § 114)

¹⁴ "For the reasons we have given, we find this insufficient to justify the conclusion that the chrysotile asbestos and PCG fibres are „like products“ and we, therefore, reverse the Panel's conclusion, in paragraph 8.144 of the Panel Report, „that chrysotile fibres, on the one hand, and PVA, cellulose and glass fibres, on the other, are „like products“ within the meaning of Article III:4 of the GATT 1994.“ (Report of the Appellate Body § 126)

souvislosti byl tedy uznán argument ES, že uvedené důkazy ospravedlňují francouzský zákaz a to na podkladě výjimky dané článkem XX:1 b. Odvolací orgán v posuzování této otázky již nebyl oprávněn provádět nové důkazy a tak byl přezkum učiněn pouze po stránce právní.

Vzhledem k této skutečnosti AB mohl zasahovat do rozhodnutí Panelu pouze v případě, že by dospěl k závěru, že Panel překročil své oprávnění v rámci své diskreční pravomoci. V tomto bodě AB dospěl k názoru, že postupy Panelu byly oprávněné a veškeré důkazy a závěr z nich byly učiněny v souladu s provedeným dokazováním. Všechny čtyři expertní posudky potvrdily zdravotní nebezpečnost azbestu stejně jako výsledky dlouhodobého sledování působení azbestu na lidský organismus učiněné Mezinárodní agenturou pro výzkum rakoviny a Světovou zdravotní organizací. Na základě těchto důkazů tedy AB potvrdil nález Panelu o rizikovosti azbestu pro lidské zdraví.

Vzhledem ke znění článku XX:1 b, v němž se hovoří o zavedení jen takových opatření, která jsou nutná k ochraně zdraví, podala Kanadská strana čtyři výhrady proti francouzskému postupu jakožto nutnému opatření. Za prvé tvrdila, že nebyla dostatečně prokázána zdravotní nebezpečnost azbestu, za druhé, že Panel dostatečně nekvantifikoval rizikovost a založil své tvrzení jen na podkladě francouzské domněnky, za třetí, že francouzský dekret je založen na chybném přesvědčení, že zákaz azbestu povede k úplné ochraně před ohrožením zdraví, neboť nezohledňuje účinky substitutivních látek, jež budou užívány místo azbestu a jejich srovnání s kontrolovaným užíváním azbestu a za čtvrté, že Panel chybně vyhodnotil jako neadekvátní variantu kontrolované užívání azbestu.

K první výhradě platí výše uvedené, tedy že Panel správně vyhodnotil zdravotní rizikovost na podkladě provedených důkazů. K druhé AB uvedl obdobně, že se zdůvodnění zjištěného rizika opírá o autoritu expertních posouzení a nikoli o autoritu francouzské „hypotézy“. K třetímu tvrzení o nedostatečném posouzení účinků substitutivních látek a pochybám o ochraně zdraví pomocí zákazu AB uvedl, že bere jako nesporný fakt to, že WTO umožňuje každému státu, aby si sám určil a zavedl takovou úroveň ochrany zdraví, kterou považuje za přiměřenou. K tomu navíc dodal, že z podkladů daných v expertizách vyplynula ve všech srovnáních nižší nebezpečnost substitutivních látek oproti azbestu. K posledně uvedenému argumentu o možnosti zavedení kontrolovaného užívání azbestu jakožto alternativního způsobu ochrany zdraví dospěl AB k názoru, že k Francii vytyčenému cíli úplné ochrany před zdravotními riziky způsobenými azbestem, do jehož vytyčení nemůže WTO nikterak zasahovat, neexistuje jiná efektivní alternativa než úplné zamezení jeho používání. Odborné posudky prokázaly, že i při kontrolovaném užívání by s největší pravděpodobností docházelo k takové expozici, která by byla schopna vyvolat choroby s azbestem svázané.

V souvislosti s francouzským odvoláním proti rozhodnutí Panelu o aplikovatelnosti článku XXIII:1 b na daný případ dospěl AB k závěru, že určení Panelu bylo v tomto bodě správné a že z textu článku nevyplyvá žádná souvislost, která by bránila použití článku na tento případ. Toto rozhodnutí Panelu tedy AB potvrdil. Je ovšem třeba upozornit, že rozhodnutí Panelu dospělo k závěru, že uplatněním francouzského dekretu nedošlo k anulování či snížení benefitů vyplývajících Kanadě z GATT 1994. Vzhledem k tomu, že proti této části rozhodnutí se ani jedna ze stran neodvolala, bylo odvolací řízení zaměřeno pouze na skutečnost aplikovatelnosti článku XXIII:1 b na daný případ.

III. Závěr

Celkově tedy odvolací rozhodnutí potvrdilo oprávněnost Francie k zákazu užívání bílého azbestu a výrobků z něj. Jako legitimní důvod byla i v odvolacím řízení uznána ochrana lidského zdraví.

Celý tento případ přinesl v mnoha ohledech zlomová rozhodnutí a i svým politickým dopadem se stal významným pro budoucí spory. Spor vedl k vydání několika precedentních rozhodnutí. Především deklaroval možnost každého státu na určení vlastní úrovně ochrany zdraví obyvatel a to bez nutnosti automatického ohledu na majoritní názor vědecké obce. Stanovil pouze, že určování zdravotní politiky státu se musí opírat o kvalifikovaný a respektovaný vědecký názor. Takovéto rozhodnutí pak může být významné pro řešení budoucích sporů, ve kterých nemusí být otázka vědeckého názoru natolik jednoznačná jako v tomto případě. Rovněž bude tento případ znám díky svému rozhodnutí, které sektor národních opatření k ochraně zdraví podřadilo pod článek III a ne jak by se mohlo ze znění úmluvy zdát pouze pod článek XX. V těchto dvou bodech bylo klíčové podání interpretace pojmu „podobných výrobků“ (článek III) a „nutných“ opatření (článek XX).

Co se týče politické roviny případu, je možné konstatovat, že bylo zamezeno kanadské snaze na tlak na ES, neboť Kanada si od vyřešení tohoto případu slibovala možnost tlaku proti snaze celé ES na zákaz používání azbestu.

Svým vyzněním byl na poli WTO vyřčen názor o reflexi ochrany zdraví a životního prostředí na mezinárodním poli, který je sto převážít zájem volného obchodu.

POUŽITÁ LITERATURA:

Barry Castleman, ScD, THE WTO ASBESTOS CASE AND ITS HEALTH AND TRADE IMPLICATIONS, International Ban Asbestos Secretariat, 1999.

FIELD CIEL WWF-International, COMMENT ON THE WTO PANEL REPORT THE EC/CANADA ASBESTOS CASE, <http://www.field.org.uk/papers/pdf/asbest~2.df>

ICTSD, Bridges Weekly Trade News Digest, Interim Report Issued in Canada-France Asbestos Case, <http://www.ictsd.org/English/BRIDGES5-1-3.pdf>

Reuters, WTO Upholds France's Ban on Asbestos, 2001

Geert Van Calster, LL.M., Ph.D., The Appellate Body in the WTO Asbestos Case, EELR

Autor je doktorandem
katedry práva životního prostředí
a pozemkového práva
Právnické fakulty Masarykovy Univerzity v Brně

NÁSTIN PRÁVNÍ ÚPRAVY OCHRANY ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ NA NOVÉM ZÉLANDU, ZEJMÉNA S OHLEDEM NA PRINCIP INTEGRACE

JUDr. Hana Müllerová

1. Úvodem

Ve svém příspěvku bych se ráda věnovala charakteristickým rysům právní úpravy ochrany životního prostředí Nového Zélandu. Tuto od České republiky velmi vzdálenou zemi jsem zvolila proto, že ochrana jejího životního prostředí, resp. péče o přírodní zdroje, je založena na rozsáhlém a propracovaném právním předpisu kodexového typu, vyznačujícím se vysokou mírou integrace, a to: 1. ve smyslu integrace všech otázek péče o přírodní zdroje do jednoho právního předpisu, 2. ve smyslu integrace řízení o vydávání souhlasů k provozování vybraných činností, 3. ve smyslu posuzování účinků povolených činností na všechny složky životního prostředí a 4. ve smyslu zapracování prvků územního plánování, územního povolování i posuzování vlivů na životní prostředí do rámce procesů podle tohoto zákona.

Cílem mého článku není detailně analyzovat a hodnotit novozélandskou právní úpravu, ale spíše nastínit její základní rysy a poukázat na její zajímavé prvky v kontextu probíhajících diskusí ohledně možného prohlubování integrace v českém právu životního prostředí. V závěru svého příspěvku se pak chci stručně doplňkově zmínit o možnostech studia práva životního prostředí na Novém Zélandu.

Článek je v předkládané podobě jakési rešeršní studie pojat mimo jiné i jako výstup výzkumného záměru PF UK v Praze č. MSM 0021620804 (hlavní řešitel Prof. JUDr. et PhDr. Michal Tomášek, DrSc.), jehož oborová část pro právo životního prostředí se zabývá právě tématy „Integrace v právu životního prostředí“ a „Role soudů v ochraně životního prostředí“.

Nový Zéland je nezávislý stát tvořený dvěma většími a množstvím menších, převážně hornatých ostrovů v Tichém oceánu. Leží asi 2000 km jihovýchodně od Austrálie, jeho rozloha je asi 4x větší než Česká republika. Původními obyvateli Nového Zélandu jsou Maorové, kteří dnes tvoří asi 15 % obyvatelstva, většinu obyvatelstva tvoří Novozélandané evropského původu. Stát čítá zhruba 4 mil. obyvatel. V minulosti patřil Nový Zéland mezi britské kolonie, dnes je členem britského Společenství národů (*Commonwealth*). Státním zřízením tohoto unitárního státu je konstituční monarchie, hlavou státu je britská královna Alžběta II., kterou na území Nového Zélandu zastupuje guvernér. Novozélandská ústava je jen zčásti psaná, tvořená několika ústavními zákony, a dále je tvořena *common law*.

První právní předpisy na ochranu složek životního prostředí Nového Zélandu byly přijímány již v 60. letech 20. století (zákon o ochraně vody a půdy). Široká diskuse o tvorbě celistvého systému zajištění ochrany životního prostředí byla nastartována především v atmosféře ovlivněné výsledky Stockholmské konference (1972), bezprostředním impulsem se pak staly výsledky auditu OECD zaměřeného na organizaci ochrany životního prostředí na Novém Zélandu v r. 1980. Zákon o péči o přírodní zdroje (*Resource Management Act*, běžně označován zkratkou jako RMA, č. 69/1991) byl přijat v r. 1991 jako komplexní předpis upravující ochranu přírodních zdrojů, a to ovzduší, vod, biodiverzity a půdy a speciálně ochranu životního prostředí pobřežních oblastí, a to včetně úpravy územního plánování a povolování, posuzování vlivů na životní prostředí a vydávání „integrováných“ souhlasů. Tento zákon je pojímán jako stěžejní právní předpis ochrany životního prostředí Nového Zélandu. Zákon RMA neupravuje ochranu životního prostředí před zdroji ohrožení, s výjimkou dílčí úpravy nakládání s nebezpečnými látkami a hlukových emisí z povolovaných zařízení; tyto otázky jsou předmětem úpravy jiných zákonů, např. zákona o nebezpečných látkách a nových organismech z r. 1996. Některé speciální otázky ochrany přírodních zdrojů jsou z působnosti zákona RMA vyňaty, například ochrana nerostů, rybářství, znečištění moří z lodí, ochrana lesů na soukromých pozemcích atd. Je třeba poukázat na to, že v souvislosti s přijetím zákona RMA byl vytvořen samostatný Soud pro životní prostředí s celostátní působností, a to jako speciální soud stojící mimo soustavu obecných soudů. V následujících pasážích se chci věnovat charakteristice nejdůležitějších prvků právní úpravy péče o přírodní zdroje podle zákona RMA a úloze Soudu pro životní prostředí v její aplikaci.

Základ systému péče o přírodní zdroje podle zákona RMA spočívá v tříprvkové struktuře:

1. stanovení souboru základních cílů a principů, na něž je nutno brát zřetel při každém rozhodování v oblasti nakládání s přírodními zdroji,
2. založení hierarchie standardů, politik a plánů péče o přírodní zdroje na národní, regionální a oblastní úrovni,
3. vymezení podmínek pro udělování souhlasů k nakládání s přírodními zdroji.

2. Základní cíle a principy

Péče o přírodní zdroje spočívá podle zákona RMA na prvním místě na principech udržitelné péče a integrace. Doplňkovými principy jsou pak posuzování vlivů činností na životní prostředí, posuzování souladu konkrétních záměrů se základními principy a cíli stanovenými zákonem RMA a s příslušnými politikami a plány péče o přírodní zdroje a princip subsidiarity (podle zásady, že nejúčinnější je rozhodování na úrovni nejbližší k danému přírodnímu zdroji, tedy naprostá většina rozhodování se děje na místní nebo regionální úrovni).

Princip udržitelné péče (*sustainable management*) o přírodní zdroje, který musí být aplikován při veškerém rozhodování podle zákona RMA, je zároveň výslovně uveden jako primární cíl celého zákona. Tento princip je v novozélandském právu chápán úžeji než klasický (evropský) princip (trvale) udržitelného rozvoje – klade větší důraz na aspekt ochrany životního prostředí než na aspekt ekonomický a sociální. Udržitelná péče o přírodní zdroje je definována jako zajištění takového způsobu nebo míry užívání, rozvoje a ochrany živých a neživých přírodních zdrojů, které umožní lidem a společnostem uspokojovat jejich sociální, hospodářské a kulturní potřeby a udržet jejich zdraví a bezpečnost, a to zároveň při:

- zajištění takového potenciálu živých a neživých přírodních zdrojů (vyjma nerostů), při němž lze odůvodněně předpokládat zachování možnosti uspokojení potřeb budoucích generací,
- ochraně život podporujících vlastností ovzduší, vod, půdy a ekosystémů a
- zamezování, napravování nebo zmírňování nepříznivých účinků činností na životní prostředí.

Pojem životního prostředí je naopak RMA definován velmi široce, zahrnuje :

- ekosystémy a jejich části, včetně lidí a společností,
- všechny živé i neživé přírodní zdroje,
- estetické hodnoty (přírodní krásy, *amenity values*) životního prostředí a
- sociální, ekonomické, estetické a kulturní podmínky, které ovlivňují výše uvedené součásti životního prostředí nebo které jsou jimi ovlivněny.

Přírodní zdroje zákon RMA označuje jako „*natural and physical resources*“ a rozumí jimi pozemky (*land*) a půdu (*soil*), vody, ovzduší, nerosty, energie a všechny druhy rostlin a živočichů.

Druhým základním cílem zákona RMA je zajistit integrovaný přístup k ochraně životního prostředí; proto zakotvuje integraci výkonu správy péče o přírodní zdroje. Klíčová úloha v této oblasti připadá regionálním úřadům (*regional councils*). Co se týče integrace při rozhodovacích procesech, ta je zajišťována prostřednictvím institutu společných slyšení (*joint hearings*), který se uplatňuje, jestliže povolovaná aktivita vyžaduje stanovisko od více než jednoho orgánu ochrany životního prostředí.

Všem osobám, které vykonávají jakékoli pravomoci na základě zákona RMA, jsou stanoveny povinnosti v souvislosti se zajišťováním udržitelné péče o přírodní zdroje; přitom některé prvky této péče jsou označeny za priority národního významu, např. ochrana přírodního charakteru pobřežního prostředí, mokřadů, jezer a řek, ochrana významných prvků přírody a krajiny nebo ochrana oblastí s významnou původní vegetací a významnými stanovišti původní fauny. Mezi další povinnosti pak patří např. dbát na účelné využívání přírodních zdrojů a energií, péči o přírodní krásy, zachování vnitřních hodnot ekosystémů, udržování a zlepšování kvality životního prostředí a brát v úvahu přínosy využívání obnovitelných zdrojů energie.

Při veškeré ochraně životního prostředí je zároveň třeba respektovat kulturu a tradice původního maorského obyvatelstva a při rozhodování o činnostech v území posuzovat také vliv těchto činností na tradiční vztah maorského obyvatelstva k dotčeným složkám životního prostředí v souladu s tzv. Smlouvou z Waitangi, která zakotvuje práva původního maorského obyvatelstva.

3. Politiky a plány péče o přírodní zdroje

Politiky a plány péče o přírodní zdroje jsou zpracovávány na úrovni národní, regionální (*regional*) a oblastní (*district*). Tyto dokumenty stanoví cíle v oblasti péče o přírodní zdroje a prostředky k jejich dosahování.

Na národní úrovni se zpracovávají Národní environmentální standardy a Národní politika péče o přírodní zdroje. Na úrovni regionů jsou to regionální politiky a regionální plány a na úrovni oblastí oblastní plány. Dokumenty zpracovávané na nižší úrovni nesmí být v rozporu s těmi vyššími. Regionální politiky a plány a oblastní plány mají za úkol uvést do života celostátní politiku a standardy, regionální plány a oblastní plány pak mají realizovat regionální politiky. Politiky a zejména plány péče mají v ochraně životního prostředí stěžejní úlohu, zejména proto, že zařazují činnosti do kategorií, čímž určují míru podmíněnosti jednotlivých typů činností povolovací aktem příslušného orgánu veřejné správy, jak je uvedeno níže.

Národní environmentální standardy stanoví kvalitativní a kvantitativní standardy, limity pro vypouštění znečišťujících látek, metody klasifikace přírodních zdrojů, metody, procesy a technologie k implementaci standardů a výjimky ze standardů, a to pro oblasti využití území, dělení pozemků, využití pobřežních přímořských oblastí, využití řečišť řek a dna jezer, vod, vypouštění znečišťujících látek do ovzduší, půdy a vod, hluku a monitoringu. Tento dokument dále může např. zakázat nebo povolit vybrané činnosti, vázat vydávání souhlasů na podmínky v něm stanovené nebo si vyhradit zařazení vybraných činností do kategorií. Vydávané souhlasy nesmí obsahovat mírnější požadavky než Národní environmentální standardy a mohou být přísnější, pouze pokud to daný standard výslovně připouští. Národní environmentální standardy jsou přijímány ve formě nařízení vyhlášených generálním guvernérem.

Národní politika péče o přírodní zdroje může stanovit cíle a politiky v jakékoli oblasti celostátní důležitosti, která je relevantní pro udržitelnou péči o přírodní zdroje. Zákon RMA nestanoví žádné požadavky na její obsah.

Regionální politiky péče o přírodní zdroje podávají přehled významných úkolů a otázek péče o přírodní zdroje v daném regionu, a dále mj. určují politiky a metody k dosahování integrované péče o přírodní zdroje a metody jejich implementace, stanoví regionální cíle, jichž má být dosaženo, předpokládané výsledky plnění těchto cílů

v kvalitě životního prostředí, procesy s vlivy přesahujícími státní hranice, a požadavky na monitoring.

Regionální plány péče o přírodní zdroje stanoví pro daný region cíle, politiky a pravidla implementace pro ochranu půdy, kvality a kvantity vod, vodních ekosystémů a biodiverzity a dále v oblastech živelních pohrom, nakládání s nebezpečnými látkami, vypouštění znečišťujících látek do životního prostředí a alokace přírodních zdrojů. Většinou obsahují pravidla pro využívání přírodních zdrojů v rámci regionu, která jsou závazná v tom směru, že nikdo nesmí užívat území, vodu, ovzduší nebo pobřežní oblast způsobem, který odporuje regionálnímu pravidlu, bez souhlasu příslušného úřadu.

Oblastní plány péče o přírodní zdroje řeší zejména otázky vlivů využití území, účinků využití území na výskyt živelních pohrom, hluku a účinků využití území na původní biologickou rozmanitost. Stanoví cíle a politiky pro danou oblast a pravidla potřebná pro implementaci národní a regionální politiky.

Při tvorbě standardů, politik a plánů je zajištěno informování a účast veřejnosti obligatorním zveřejněním návrhu standardů, politiky či plánu, možnosti každého podat k nim připomínky a projednáním těchto připomínek. Osoba, která podala připomínku, k níž při schvalování politiky nebo plánu nebylo přihlédnuto, má právo podat proti schválené politice nebo plánu odvolání k Soudu pro životní prostředí, ovšem pouze ve stejné věci, k níž směřovala připomínka. Soud v takovém případě vede řízení charakteru sporného řízení, v němž je možno provádět důkazy včetně např. křížového výslechu svědků. V rozhodnutí o odvolání může soud nařídít příslušnému orgánu změnit napa- denou politiku nebo plán.

4. Udělování souhlasů k nakládání s přírodními zdroji

A. Kategorizace činností a souhlasů

Zákon RMA dělí činnosti do šesti kategorií: na volné (*permitted*), regulované (*controlled*), podmíněně omezené (*restricted discretionary*), vázané (*discretionary*), nevyhovující (*non-complying*) a zakázané (*prohibited*). Zařazování jednotlivých druhů činností do jednotlivých kategorií probíhá v rámci tvorby regionálních a oblastních plánů péče o přírodní zdroje.

Provádění činností volných nevyžaduje souhlas orgánu péče o přírodní zdroje, musí ale probíhat v souladu s veškerými na ně se vztahujícími environmentálními standardy, požadavky a podmínkami stanovenými příslušným regionálním a oblastním plánem.

Souhlas (*resource consent*) se vyžaduje pro veškeré činnosti zařazené do kategorií regulované, podmíněně omezené, vázané a nevyhovující. V případě činností regulovaných je nezbytný souhlas před zahájením činnosti, ovšem ten musí být ze

strany úřadu vydán a může být vázán na podmínky pouze v otázkách, v nichž je to příslušným plánem péče o přírodní zdroje vyhrazeno. Činnost podmíněně omezená rovněž vyžaduje předchozí souhlas příslušného úřadu, ale úřad má možnost jej neudělit a v případě udělení jej může vázat na podmínky ohledně otázek, o nichž tak bylo určeno příslušným plánem péče. U činností vázaných má rozhodující orgán plnou diskreční pravomoc v otázce, zda souhlas vydá nebo nikoliv, stejně jako v oblasti stanovení podmínek pro povolovanou činnost. K činnosti nevyhovující může být souhlas vydán pouze v případě, že žadatel doloží, že negativní vlivy činnosti na životní prostředí budou minimální, nebo že činnost nebude v rozporu s cíli příslušného plánu péče o přírodní zdroje. Případně může povolovací orgán negativní vlivy navrhované činnosti nebrat v úvahu, pokud příslušný plán péče o přírodní zdroje činnost s takovými vlivy na životní prostředí připouští.

Činnosti zakázané nesmí být prováděny a nesmí pro ně být vydán souhlas. Jediná cesta, jak dosáhnout jejich povolení, je změna příslušného regionálního nebo oblastního plánu péče o přírodní zdroje ve smyslu změny klasifikace dané aktivity z kategorie zakázaných činností do jiné kategorie.

Každá žádost o souhlas musí obsahovat hodnocení vlivů návrhu na životní prostředí. Požadavky pro hodnocení vlivů jsou uvedeny v ustanoveních o obsahu žádosti o souhlas a v příloze zákona. Hodnocení podléhají následující vlivy:

- vlivy na obyvatelstvo v okolí, a pokud bude ovlivněn větší počet obyvatel, pak i vlivy socio-ekonomické a kulturní,
- veškeré fyzikální vlivy na dotčené území, včetně vlivů na vzhled krajiny,
- veškeré vlivy na ekosystémy, včetně vlivů na rostlinstvo a živočišstvo a jejich stanoviště,
- veškeré vlivy na živé a neživé přírodní zdroje, které mají estetické, rekreační, vědecké, historické, duchovní nebo kulturní nebo jiné významné hodnoty pro současné nebo budoucí generace,
- veškeré uvolňování znečišťujících látek do životního prostředí, včetně emisí hluku, a možnosti nakládání s těmito látkami a jejich odstraňování,
- veškerá rizika vyplývající pro okolní životní prostředí a obyvatelstvo z používání nebezpečných látek nebo zařízení.

Nezávislé stanovisko k posouzení vlivů navrhované činnosti na životní prostředí zpracovávají experti v oblasti plánování, případně techničtí experti.

Při posuzování žádosti o souhlas se hlavní pozornost věnuje právě hodnocení přímých a možných účinků povolení činnosti na životní prostředí. Podle typu povolované činnosti se rozlišuje 5 různých typů souhlasu:

- souhlas s využitím území (zahrnuje provádění staveb, změny a odstraňování staveb, úpravy terénu a hloubkové vrty, narušování stanovišť rostlin a živočichů a ukládání znečišťujících látek na pozemky),

- souhlas s dělením pozemků,
- pobřežní povolení (je vyžadováno k většině činností v pobřežní přímořské zóně),
- vodní povolení (je nezbytné pro odběr, užívání, hrazení a odklánění toku vod),
- povolení k vypouštění (zahrnuje povolení k vypouštění jakékoli znečišťující látky nebo znečištěné vody do vod, případně na pozemek, z něhož může proniknout do vod, a k vypouštění jakékoli znečišťující látky z průmyslového nebo obchodního zařízení do ovzduší nebo půdy).

Ve všech případech platí, jak už bylo uvedeno výše, že souhlas nebo povolení je pro danou činnost třeba, pokud tak stanoví příslušný regionální nebo oblastní plán péče o přírodní zdroje, resp. pokud nestanoví, že se pro danou činnost nevyžaduje.

B. Průběh řízení o udělení souhlasu a účast veřejnosti v něm

Řízení o žádosti o souhlas prochází několika fázemi. Hlavním určujícím hlediskem pro jeho průběh je to, zda řízení v daném případě probíhá za účasti veřejnosti či nikoli. Pokud žádost nepodléhá zveřejnění, následuje vydání vlastního rozhodnutí o souhlasu hned po případném doplnění žádosti a rozhodnutí příslušného úřadu, že žádost nebude zveřejněna. V opačném případě jsou součástí řízení fáze zveřejnění žádosti, podávání připomínek k ní ze strany veřejnosti a jejich projednání. Zákon RMA stanoví okruh typů žádostí (zejména podle druhu žádaného souhlasu), u nichž zveřejnění není nutné, a dále okruh žádostí, u nichž stačí tzv. omezené zveřejnění, tj. oznámení pouze subjektům přímo negativně dotčeným navrhovanou činností (např. sousedé, subjekty níže na vodním toku), a dále, příslušný úřad může v každém jednotlivém případě sám rozhodnout, zda žádost bude zveřejněna, a toto rozhodnutí navíc není přezkoumatelné Soudem pro životní prostředí. Toto omezující ustanovení o možnosti příslušného úřadu vyloučit z řízení veřejnost bylo do zákona prosazeno dodatečně novelou z r. 2005, a tak v současné praxi dochází ke zveřejňování žádosti v pouhých 5% případů. Pokud žádost je zveřejněna, děje se tak formou oznámení v tisku v dotčené oblasti a vyvěšením na objektu žadatele, a vybraným subjektům je zaslána její kopie (osobám přímo negativně dotčeným, vlastníkům dotčených pozemků, příslušnému regionálnímu úřadu, vybraným ministerstvům atd.).

Písemné připomínky ke zveřejněné žádosti může podat kdokoli. V případě omezeného zveřejnění mohou podávat připomínky pouze ty osoby, kterým byla žádost oznámena. Pro obsah a formu připomínek jsou stanoveny požadavky v příloze zákona RMA (každá připomínka musí obsahovat mimo jiné údaje o tom, proti kterým částem žádosti směřuje, jaké podoby konečného rozhodnutí příslušného úřadu se domáhá, zda podávající žádá ústní jednání pro vypořádání připomínek a musí být odůvodněna).

Ve stanovených případech se koná předběžné ústní projednání připomínek. Neomluvená neúčast osoby, která podala připomínky a byla na projednání pozvána, má za následek vyloučení jejích připomínek z projednávání a ztrátu možnosti se posléze odvolat proti rozhodnutí o souhlasu k Soudu pro životní prostředí. V případě závažných připomínek k žádosti může příslušný úřad doporučit účastníkům vyřešení rozporů prostřednictvím mediátora.

O tom, zda se bude před vydáním rozhodnutí konat ústní jednání, rozhoduje příslušný úřad, který vede řízení. Pokud o to požádal žadatel nebo některá připomínková osoba, ústní jednání se koná vždy. Jednání řídí příslušný rozhodující úřad a zákon RMA stanoví řadu požadavků na jeho přípravu (úřad si podle potřeby může vyžádat stručný výtah žádosti, důkazů i znaleckých posudků, potřebné doplňující informace, určí pořadí projednávání připomínek a předkládání důkazů) i průběh (např. klást otázky se nedovoluje nikomu jinému než členům projednacího orgánu, není přípustný křížový výslech, provádění důkazů a projednávání připomínek je omezeno na otázky, o něž je spor, a může být pro ně stanoven časový limit; dále, úřad může odmítnout připomínku pro neopodstatněnost nebo zlý úmysl nebo pro zneužití řízení). Jelikož na předsedu a členy projednací komisí jsou kladeny vysoké nároky, musí být tyto osoby k této činnosti speciálně akreditovány.

Při vlastním rozhodování úřad pomocí posouzení řady faktorů zvažuje, zda udělení souhlasu k činnosti odpovídá v daném případě principu udržitelné péče o přírodní zdroje. Zejména posuzuje veškeré přímé a potenciální vlivy činnosti na životní prostředí a soulad s příslušnou regionální politikou a oblastním plánem péče o přírodní zdroje. Osobám, které podaly připomínky, se doručuje pouze oznámení o rozhodnutí spolu s informací o možnosti odvolání; celé znění rozhodnutí se jim vydává pouze na žádost. Žadatel a každá osoba, která podala k žádosti připomínku, se může proti rozhodnutí odvolat k Soudu pro životní prostředí.

C. Odvolání proti souhlasu k Soudu pro životní prostředí

Proti rozhodnutí příslušného úřadu o souhlasu se může odvolat žadatel a osoby, které podaly k žádosti připomínku. Obsah a forma odvolání jsou upraveny v příloze zákona RMA. Odvolání musí obsahovat mimo jiné i odůvodnění nesouhlasu s napadeným rozhodnutím nebo jeho částí a návrh rozhodnutí Soudu, kterého se odvolatel domáhá; přitom nesmí překročit rámec vymezený dříve podanými připomínkami.

Soud rozhoduje o odvoláních proti rozhodnutím o udělení souhlasu v řízení, které má charakter sporného řízení, v senátech skládajících se z environmentálního soudce a dvou environmentálních komisařů. Účastníky jsou žadatel, úřad, který vydal rozhodnutí, a odvolatel, pokud je jím jiná osoba než žadatel, případně další osoby, které v původním řízení podaly připomínky vůči žádosti. Zákon RMA stanoví pořadí, v jakém jsou strany slyšeny, a pravidla pro předkládání důkazů, zejména zna-

leckých posudků a pro provádění křížového výsledku sporných stran. Soud má široké možnosti při rozhodování: může rozhodnutí o souhlasu zrušit, může je potvrdit, změnit či může souhlas vázat na podmínky, které nebyly součástí napadeného rozhodnutí. Soud může dále rozhodnout, že náklady řízení uhradí ve sporu poražená strana.

5. Závěr a shrnutí

Z výše uvedeného popisu, rozboru a charakteristiky právní úpravy péče o přírodní zdroje na Novém Zélandu je zřejmé, že princip integrace se v ní uplatňuje v několika úrovních a v široké míře. Péče o přírodní zdroje je zde založena nikoli na ochraně jednotlivých typů přírodních zdrojů, ale na regulaci činností, které mohou tyto zdroje negativně ovlivnit, prostřednictvím udělování souhlasů k nim, zejména podle jejich přímých i potenciálních vlivů na tyto přírodní zdroje, a případně též vázáním těchto souhlasů na podmínky. Přitom udělení souhlasu podléháji nikoli pouze vybrané činnosti, ale naopak veškeré činnosti, s výjimkou činností zařazených do kategorie volných činností. Souhlas má charakter „integrovaného“ rozhodnutí jednak proto, že je výsledkem integrovaného řízení, při němž jsou posuzovány jeho vlivy na všechny přírodní zdroje jako celek, a jednak proto, že může stanovit podmínky provozu činnosti týkající se nakládání se všemi přírodními zdroji.

Podobně posouzení vlivů na životní prostředí podléháji všechny záměry, které jsou předmětem žádosti o souhlas, což znamená, že jsou posuzovány vlivy všech plánovaných činností s výjimkou činností zařazených do kategorie činností volných. Na tomto místě je však třeba znovu zdůraznit, že zařazování činností do kategorií je (může být) jedním z předmětů Národních environmentálních standardů a Národní politiky, regionálních politik a regionálních a oblastních plánů péče o přírodní zdroje, z čehož vyplývá jednak, že proces jejich tvorby je z hlediska skutečné úrovně ochrany přírodních zdrojů klíčový, a jednak, že se zařazení činností do kategorií může v jednotlivých regionech lišit. Dále je možno poukázat na to, že při rozhodování o udělení souhlasu je rozhodujícímu úřadu poskytován určitý prostor pro správní uvážení, a to tím větší, čím přísnější je režim dané činnosti (a tedy čím závažnější vlivy může činnost na životní prostředí mít). Nejvyšší míra diskrece je tak poskytována u tzv. činností vázaných, kdy rozhodující orgán má plnou diskreční pravomoc v otázce, zda souhlas vydá nebo nikoliv, stejně jako v oblasti stanovení podmínek pro povolovanou činnost, samozřejmě při dodržení požadavku souladu záměru s příslušnými plány a politikami. Z toho ovšem vyplývá, že výsledná efektivita ochrany životního prostředí bude do značné míry závislá na kvalitě rozhodování na regionální a místní úrovni.

Významnou roli na poli ochrany životního prostředí hraje specializovaný Soud pro životní prostředí, s působností pouze ve věcech ochrany životního prostředí, který rozhoduje mj. o odvoláních proti schváleným politikám a plánům péče o přírodní zdroje a o odvoláních proti souhlasům k nakládání s přírodními zdroji. Ve věcech

péče o přírodní zdroje se v novozélandském právu tedy nevyskytuje úprava dvojinstanční správy a odvolatel se obrací rovnou na soudní orgán. Je však třeba podotknout, že v případě souhlasů k nakládání s přírodními zdroji je okruh možných odvolatelů (kromě žadatele) závislý na okruhu osob, které mohou podat k žádosti připomínky, a tedy na tom, zda řízení o udělení souhlasu probíhalo za účasti veřejnosti či nikoliv. Přitom právo veřejnosti na účast v těchto řízeních bylo novelou zákona RMA omezeno do takové míry, že v drtivé většině případů je nyní pravděpodobně možnost soudního přezkumu rozhodnutí vyloučena.

6. Exkurz k výuce práva životního prostředí na Novém Zélandu

Na Novém Zélandu je 5 univerzit vyučujících právo. Co se týče výuky práva životního prostředí, na prvním místě je třeba zmínit Univerzitu Auckland (<http://www.law.auckland.ac.nz/>) jejíž právnická fakulta nabízí specializovaný program *Master of Environmental Law* (MEnvLS) (<http://www.law.auckland.ac.nz/uoa/law/for/postgraduate/programmes/menvls.cfm>). V jeho rámci jsou vyučovány předměty mezinárodní právo životního prostředí, vodní právo, právo hospodaření s přírodními zdroji, právo ochrany před klimatickými změnami, lidská práva a životní prostředí atd. Přednáší zde mj. profesoři Klaus Bosselmann, Ken Palmer nebo Dinah Shelton.

Při Právnické fakultě Univerzity Auckland bylo v r. 1998 založeno Centrum pro právo životního prostředí ([. Již od počátku je jeho ředitelem Prof. Klaus Bosselmann. Kromě výzkumu a výuky realizuje Centrum řadu dalších činností, jako je organizování seminářů a konferencí, publikační činnost, konzultace, posudky atd. Centrum vydává časopis *New Zealand Journal of Environmental Law*.](http://www.nzcel.auckland.ac.nz/uoa/law/about/assns/nzcel/nzcel.cfm?redirected&)

Právo životního prostředí je dále v rámci programu *LLM degree (Master of Laws)* nebo postgraduálního studia přednášeno na Univerzitě Waikato (<http://www.waikato.ac.nz/>), Victoria University Wellington (<http://www.victoria.ac.nz/law/>), Univerzitě Otago (<http://www.otago.ac.nz/law/>) a Univerzitě Canterbury (<http://www.laws.canterbury.ac.nz/>).

Prameny

Příspěvek byl zpracován s použitím následujících zdrojů:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Nov%C3%BD_Z%C3%A9land (obecné informace o státu Nový Zéland),

<http://www.llrx.com/features/newzealand.htm> (obecné informace o novozélandském právu),

<http://www.eds.org.nz/rma/index.cfm> (rozsáhlé stránky věnované problematice zákona RMA),

<http://www.mfe.govt.nz/> (stránky novozélandského Ministerstva životního prostředí),
- stránky jednotlivých univerzit, které jsou uvedeny přímo v textu.

Summary:

Outline of the New Zealand Environmental Legislation, particularly with regard to the Integration Principle

The article describes the basic components of the New Zealand resource management legislation. The Resource Management Act (*RMA*) has constituted the essential piece of New Zealand environmental legislation since its adoption in 1991. It provides for an almost fully-integrated resource management regime covering the management of land, water, soil and air throughout New Zealand. The article analyses the main pillars of the resource management which are 1. the statement of overall goals in the Act itself, 2. the establishment of a hierarchy of policy statements and plans and 3. the system of granting of resource consents. The attention is drawn particularly to the integration principle application and to the role of the Environment Court in the proceedings conducted according to the *RMA*.

Autorka je interní doktorandkou
Katedry práva životního prostředí
Právnické fakulty University Karlovy v Praze.

NOVÉ EVROPSKÉ NAŘÍZENÍ O PŘEPRAVĚ ODPADŮ PŘES HRANICE

Mgr. Ivana Nová

Dne 12. července 2007 vstoupilo v účinnost nové nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1013/2006 o přepravě odpadů (dále jen „Nařízení“). Vzhledem ke své právní formě, je tento legislativní akt přímo platný ve všech členských státech Evropské unie.

Problematika přeshraniční přepravy odpadů byla v Evropské unii do této doby upravena nařízením Rady (EHS) č. 259/93 ze dne 1. února 1993 o dozoru nad přepravou odpadů v rámci Evropského společenství, do něj a z něj a o její kontrole, které vstoupilo pro Českou republiku v platnost dne 1. května 2004. Toto nařízení vedle jiného transponovalo rozhodnutí Rady OECD C(92)39/FINAL o kontrole přeshraničního pohybu odpadů určených k využití (dále jen „rozhodnutí OECD“) a také Basilejskou úmluvu ze dne 22. března 1989 o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování.¹

Nařízení (EHS) č. 259/93 bylo v minulosti již několikrát podstatně změněno a jeho změny se předpokládaly i nadále, a to především s ohledem na změny Basilejské úmluvy, kdy došlo např. k zákazu vývozu nebezpečných odpadů určených k odstranění ze zemí uvedených v příloze VII úmluvy do zemí, které v příloze uvedeny nejsou, nebo k zákazu i všech takových vývozů nebezpečných odpadů uvedených v čl. 1 odst. 1 písm. a) úmluvy, které jsou určeny k využití. Změna Basilejské úmluvy byla jménem Evropského společenství schválena na základě rozhodnutí Rady 97/640/ES.² Další výrazná změna se předpokládala v souvislosti se skutečností, že Evropské společenství schválilo rozhodnutí Rady OECD C(2001)107/FINAL o revizi rozhodnutí Rady OECD C(92)39/FINAL, aby sladilo seznamy odpadů s Basilejskou úmluvou a upravilo některé další požadavky.

Jak výše zmíněná změna Basilejské úmluvy, tak Rozhodnutí Rady OECD C(2001)107/FINAL nebyly tedy zatím do nařízení (EHS) č. 259/93 transponovány. Jejich transpozice se předpokládala až do připravovaného budoucího Nařízení, jehož návrh podala Evropská komise dne 30. června 2000³ a které bylo přijato dne 14. června 2006 pod č. 1013.

¹ Od roku 1994 je Evropské společenství na základě rozhodnutí Rady 93/98/EHS (Úř. věst. L 39, 16. 2. 1993, s. 1) smluvní stranou Basilejské úmluvy ze dne 22. března 1989 o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování (Úř. věst. L 39, 16. 2. 1993, s. 3).

² Úř. věst. L 272, 4. 10. 1997, s. 45.

³ C(2003)378/Final.

Nové Nařízení vzhledem k zákazům a omezením přepravy odpadů nepředstavuje žádnou zásadní změnu. Změna se objevuje až na úseku nové definice tzv. barevných seznamů odpadů k využití. Nařízení používá dva takové seznamy, a sice zelený a žlutý seznam. Kódy jednotlivých odpadů pro jejich zařazení na seznamy vycházejí z Basilejské úmluvy.

Další významná změna se objevila v oblasti procesní, kdy byly nově stanoveny formuláře pro oznámení o plánované přepravě odpadů ze žlutého seznamu.

Odpady, k jejichž dovozu, vývozu nebo tranzitu není stanovena povinnost získat písemný souhlas, jedná se o odpady k využití ze zeleného seznamu, musí být od účinnosti Nařízení doprovázeny řádně vyplněným dokladem (čl. 18 Nařízení). Nařízení nově zavádí povinnost uzavření smlouvy o využití odpadů i pro odpady ze zeleného seznamu.

Hlavním cílem Nařízení je především ochrana životního prostředí. Není proto divu, že některá ustanovení mohou být v rozporu s myšlenkou mezinárodního obchodu. Dopady na mezinárodní obchod jsou ve srovnání s ochranou životního prostředí podružné.

Nařízení je systematicky rozděleno do osmi hlav, přičemž hlava I hovoří o působnosti a vymezení některých použitých pojmů, hlavy II – VI upravují různé varianty přepravy odpadů, resp. rozdělují přepravu odpadů podle jejich původu a trasy přepravy a konečně hlava VII obsahuje *jiná ustanovení* jako např. důraz na ochranu životního prostředí, zrušovací ustanovení a vstup v platnost a účinnost.

Jak již bylo zmíněno výše, Nařízení se vztahuje na přepravu odpadů, která je podle hlav rozdělena do několika variant, a to vzhledem na původ a určení přepravovaného odpadu.

Hlava II upravuje *přepravu odpadů v rámci Společenství tranzitem nebo bez tranzitu přes třetí země*. Přeprava těchto odpadů podléhá postupu předchozího písemného oznámení příslušnému orgánu, resp. příslušným orgánům a jejich následného souhlasu⁴ nebo obecným požadavkům na informace.⁵ Dále je nutné při přepravě odpadů, u nichž se vyžaduje oznámení, uzavření písemné smlouvy mezi oznamovatelem a příjemcem a poskytnutí finanční záruky nebo pojištění. Předmětem takové smlouvy je využití nebo odstranění oznámeného odpadu. Smlouva musí být uzavřená a účinná v době oznámení a po celou dobu trvání přepravy, s výjimkami stanovenými v Nařízení.⁶ Pokud je oznamovatelem a příjemcem oznámeného odpadu tentýž subjekt, resp. pokud jsou odpady přepravovány mezi dvěma zařízeními, která jsou tímž právním subjektem, tato smlouva může být nahrazena prohlášením

⁴ Viz. hlava I čl. 2 odst. 18 - 21 a hlava II čl. 4 a 9 Nařízení.

⁵ Viz. hlava II. čl. 3 odst. 2 a 4 a hlava II. čl. 18 Nařízení.

⁶ Viz. hlava II čl. 5 odst. 2 Nařízení.

tohoto subjektu o využití nebo odstranění oznámeného odpadu. Finanční záruka nebo pojištění se vztahuje, resp. pokrývá dopravní náklady a náklady na uskladnění odpadu po dobu 90 dnů, včetně nákladů na jeho využití nebo odstranění. Obecným požadavkům na informace podléhají odpady ze zeleného seznamu a některé druhy odpadů, na něž se vztahuje povinnost oznámení a souhlasu, avšak je jim udělena výjimka pro jejich vlastnosti.⁷ Ustanovení hlavy II dále pak upravuje problematiku zpětného převzetí odpadu,⁸ k němuž může dojít ve dvou případech. V prvním případě jde o přepravu, kterou nelze dokončit podle plánu. V případě druhém se jedná o přepravu nedovolenou. Právní úprava obsažená v hlavě II je důležitá i pro jiné varianty přepravy, a to zejména vzhledem k právní úpravě určitých skutečností, jež jsou společné i jiným variantám. Ostatní hlavy často na ustanovení hlavy II odkazují při řešení stejné či obdobné problematiky.⁹

Hlava III řeší *přepravu výhradně v rámci Společenství*. Právní úprava takové přepravy je záležitostí národních právních řádů jednotlivých členských států, kdy Nařízení stanovuje povinnost členským státům zavést vhodný systém pro dozor nad přepravou odpadů výhradně v jejich jurisdikci a pro jejich kontrolu. Členské státy musí však při zavádění takového systému dbát na jeho soulad se systémem Společenství, který upravují hlavy II a VII.

Vývoz ze Společenství do třetích zemí je upraven hlavou IV. V případě takové přepravy je důležité, zda dochází k vývozu odpadu k odstranění nebo k jeho využití. Pak je významnou skutečností, zda se jedná o země ESVO nebo o ostatní třetí země, příp. o země, na něž se vztahuje, resp. nevztahuje rozhodnutí OECD. Vývoz odpadů určených k odstranění do třetích zemí, s výjimkou zemí ESVO, se zakazuje. Zákaz se vztahuje na veškerý odpad určený k odstranění. V případě zemí ESVO se vývoz odpadů určených k odstranění zakazuje, pokud taková země dovoz zakáže nebo pokud se příslušný orgán místa odeslání může důvodně domnívat, že s odpadem nebude nakládáno v zemi určení způsobem šetrným k životnímu prostředí. Jinak se na postupy při vývozu odpadů určených k odstranění do zemí ESVO postupuje přiměřeně podle hlavy II s určitými úpravami a doplněními hlavy IV.¹⁰ Vývoz odpadů určených k využití do zemí, na něž se nevztahuje rozhodnutí OECD, se v případě určitých druhů odpadů zakazuje.¹¹ Vývoz odpadů určených k využití do zemí, na něž se vztahuje rozhodnutí OECD, je upraven s odkazem na ustanovení hlavy II s úpravami a doplněními hlavy IV.¹² Zvláštní režim vývozu odpadů ze Společenství platí pro Antarktidu. Takový vývoz se bez výjimky zakazuje. Stejně tak se zakazuje

⁷ Viz. hlava II. čl. 3 odst. 4 Nařízení.

⁸ Viz. hlava II. čl. 22-25 Nařízení.

⁹ Srov. např. hlava III nebo hlava V čl. 42 Nařízení.

¹⁰ Viz. hlava IV. čl. 35 odst. 2 a 3 Nařízení.

¹¹ Viz. hlava IV. čl. 36 Nařízení.

¹² Viz. hlava IV. čl. 38 odst. 2, 3 a 5 Nařízení.

vývoz odpadů určených k odstranění v zámořských zemích nebo územích. Pokud jde o využití takového vyvezeného odpadu v třetích zemích, které jsou zároveň zámořskými zeměmi nebo územími, v takovém případě se postupuje obdobně jako v případě vývozu odpadů do zemí, na které se nevztahuje rozhodnutí OECD, což znamená, že v určitých případech dochází k zákazu takového vývozu.

Další variantou přepravy odpadů je *dovoz do Společenství ze třetích zemí*. Taková varianta přepravy je upravena v hlavě V Nařízení. Zde je opět třeba brát v úvahu skutečnost, zda dochází k dovozu odpadů určených k odstranění nebo k využití a zda se jedná o země, které jsou smluvní stranou Basilejské úmluvy nebo země, na které se vztahuje rozhodnutí OECD. Dovoz odpadů určených k odstranění se zakazuje s výjimkou ze zemí, které jsou smluvní stranou Basilejské úmluvy, nebo zemí, s nimiž byla uzavřena dohoda, nebo z jiných oblastí v případě krize nebo války. Dovoz odpadů určených k využití se zakazuje s výjimkou ze zemí, na které se vztahuje rozhodnutí OECD nebo které jsou smluvní stranou Basilejské úmluvy, nebo zemí, s nimiž byla uzavřena dohoda, nebo z jiných oblastí v případě krize nebo války. Vedle výše zmíněných případů dovozu odpadů do Společenství je upravena otázka dovozu odpadů ze zámořských zemí nebo území. Zde se uplatní opět ustanovení hlavy II obdobně nebo také vnitrostátní právní úprava, kdy členský stát musí oznámit Komisi používaný vnitrostátní postup.

Poslední právní úprava variant přepravy odpadů se vztahuje na případy *tranzitu přes Společenství ze třetích zemí a do třetích zemí*. Tato právní úprava je obsažena v hlavě VI. Pokud jsou odpady určené k odstranění přepravovány přes členské státy ze třetích zemí a do třetích zemí, použije se obdobně právní úprava procedurálních postupů při dovozu odpadů určených k odstranění do Společenství ze třetích zemí, které jsou smluvní stranou Basilejské úmluvy, nebo z jiných oblastí v případě krize nebo války, a to s určitými úpravami a doplněními.¹³ Pokud jsou odpady určené k využití přepravovány přes členské státy ze země a do země, na které se nevztahuje rozhodnutí OECD, použije se obdobně ustanovení pro tranzit odpadů určených k odstranění přes Společenství ze třetích zemí do třetích zemí. Pokud jsou odpady určené k využití přepravovány přes členské státy ze země a do země, na které se vztahuje rozhodnutí OECD, použije se obdobně ustanovení procedurálních postupů pro dovoz odpadů do Společenství ze třetích zemí, na které se vztahuje rozhodnutí OECD nebo z jiných oblastí v případě krize nebo války s určitými úpravami a doplněními.^{14,15} Pokud se odpad určený k využití přepravuje přes členské státy ze země, na kterou se nevztahuje rozhodnutí OECD, do země, na kterou se rozhodnutí OECD

¹³ Viz. hlava VI čl. 37 písm. a), b) Nařízení.

¹⁴ Viz. hlava V čl. 44 Nařízení.

¹⁵ Viz. hlava VI čl. 48 odst. 2 písm. a), b) Nařízení.

vztahuje, nebo naopak, použije se kombinace výše zmíněné právní úpravy pro takové případy.¹⁶

V neposlední řadě je třeba zmínit závěrečnou hlavu VII, která upravuje oblast práv a povinností členských států ve vztahu k Nařízení a jeho předmětu právní úpravy. Nařízení ukládá členským státům určité povinnosti např. v oblasti jeho prosazování, dále na úseku podávání zpráv Komisi před koncem každého kalendářního roku a v oblasti určení příslušných orgánů a kontaktních subjektů.¹⁷ Nařízení také umožňuje některým členským státům na základě jeho přechodných ustanovení určité odchylky v postupu v oblasti jeho úpravy.¹⁸ Přechodná období mohou využít např. Polsko, Rumunsko nebo Bulharsko.

Jak již bylo zmíněno na začátku, z hlediska zákazů a omezení nepředstavuje Nařízení žádnou zásadní změnu. Ve vztahu k České republice je přeprava odpadů určených k odstranění na její území i nadále zakázána. Z České republiky je možné do jiných členských států povolit přepravu odpadů určených k odstranění jen v případě, že v České republice k takovému účelu neexistuje vhodné zařízení. Do třetích zemí, s výjimkou zemí ESVO, se odpady k odstranění nesmějí z Evropské unie, tedy ani z České republiky, vyvážet vůbec.

Je však otázkou času, jak nové Nařízení bude v reálném životě platné pro ochranu životního prostředí před takovým zdrojem jeho ohrožení, jakým odpad bez pochybností je. Zda přispěje k ochraně životního prostředí jen *de iure* nebo také *de facto* bude záležet na vůli nejen členských států Evropské unie, ale především na vůli jednotlivce. Právní předpis, ať už na jakékoli úrovni, znamená vedle jiného určitou hrozbu za porušení jeho ustanovení, avšak sami bychom si lhali, kdybychom tvrdili, že postačuje taková hrozba či její naplnění k tomu, aby životní prostředí bylo dostatečně chráněno před jednáním jednotlivce. Člověk je tvor vynalézavý a najde si cestu, jak dosáhnout svých nekalých cílů, aniž by byl ta takové jednání právně postižen. Proto je třeba vedle síly práva také síly vůle člověka pro ochranu životního prostředí.

Autorka je interní doktorandkou
na katedře práva životního prostředí
Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

¹⁶ Viz. hlava VI čl. 48 odst. 3 Nařízení.

¹⁷ Viz. hlava VII čl. 50, 51, 53 a 54 Nařízení.

¹⁸ Viz. hlava VII čl. 63 Nařízení.

XXX. ZASEDÁNÍ KONZULTATIVNÍ SCHŮZKY KE SMLOUVĚ O ANTARKTIDĚ

JUDr. Ondřej Vícha

Ve dnech 30. dubna až 11. května 2007 se v Novém Dillí v Indii konalo v pořadí již 30. zasedání smluvních stran Smlouvy o Antarktidě (XXX. ATCM).¹ Smluvní strany Smlouvy o Antarktidě (Washington, 1959)² a jejího Protokolu o ochraně životního prostředí (Madrid, 1991)³ se scházejí jednou ročně k projednání všech důležitých otázek týkajících se Antarktidy.⁴ Letošní zasedání ATCM se konalo v Indii u příležitosti 30-tého výročí přistoupení Indie ke Smlouvě o Antarktidě.

Jednání se zúčastnili zástupci smluvních států Smlouvy o Antarktidě (konzultativní i nekonzultativní státy) a jejího Protokolu o ochraně životního prostředí, zástupci tzv. pozorovatelských organizací (SCAR, COMNAP, CCAMLR) a zástupci mezinárodních organizací (UNEP, IUCN, ASOC, IAATO, IMO, IHO). Úvodem bylo oznámeno, že v průběhu předchozího roku došlo k přistoupení Běloruska ke Smlouvě o Antarktidě, k přistoupení Číny k Úmluvě o ochraně antarktických mořských živých zdrojů (CCAMLR) a k přistoupení Argentiny a Norska k Dohodě o ochraně albatrosů a buřňáků (ACAP). V rámci běžné agendy plenárního zasedání ATCM, Výboru pro ochranu životního prostředí Antarktidy (*Committee for Environmental Protection – CEP*) a pracovních skupin pro právní a institucionální záležitosti (*Legal and Institutional WG*), provozní záležitosti (*Operational WG*) a pro turistiku (*Tourism WG*) bylo projednáno celkem 45 pracovních dokumentů (*Working papers*), přes 150 informačních dokumentů (*Information papers*) a 13 dokumentů předložených Sekretariátem ATS (*Secretariat papers*).

Předmětem projednávaných materiálů byly zejména otázky týkající se spolupráce s ostatními mezinárodními orgány a organizacemi, podpory Komise pro ochranu antarktických mořských živých zdrojů (CCAMLR) v boji proti nezákonnému, neohlášenému a neregulovanému rybolovu (např. WP 045), zajišťování Mezinárodního polárního roku (IPY) 2007/08⁵ (např. IP 49, IP 142), připravované změny přílohy II k Madridskému protokolu o ochraně antarktických rostlin a živočichů (např. IP 19, IP 81), zpřísnění procesu posuzování vlivů na životní prostředí EIA (např. IP 84), revize opatření týkajících se územní ochrany a správy (např. WP 43), regulace turistiky a ostatních nevládních činností v oblasti Smlouvy o Antarktidě (např. IP 121,

¹ Blíže srov. <http://www.atcm2007.gov.in> nebo <http://30atcm.ats.aq/30atcm/>

² Úřední překlad publikován pod č. 76/1962 Sb.

³ Úřední překlad publikován pod č. 42/2005 Sb.m.s.

⁴ Srov. Vícha, O.: Antarktické právo. Mezinárodněprávní a vnitrostátní aspekty ochrany životního prostředí Antarktidy. České právo životního prostředí č. 3/2003 (9).

⁵ Blíže srov. <http://www.ipy.org>

IP 85, WP 13, WP 14), výsledků inspekci prováděných podle Smlouvy o Antarktidě (např. WP 16, IP 10, IP 122), biologického prospektorství v Antarktidě (např. IP 36, IP 67), kontingenčního plánování a reakcí na ekologické havárie způsobené během letošní sezony v Antarktidě (např. IP 37, IP 119, IP 40) nebo implementace přílohy VI k Protokolu o ochraně životního prostředí Antarktidy (Stockholm, 2005),⁶ která se týká odpovědnosti za ekologické havárie způsobené v Antarktidě, resp. implementace rozhodnutí ATCM č. 1 z roku 2005 (např. IP 054, WP 34). Nově byla na program jednání ATCM zařazena i problematika globálních klimatických změn (např. IP 82 nebo IP 138).

Právní akty přijímané na zasedání konzultativních schůzek ke Smlouvě o Antarktidě se od roku 1995⁷ člení na opatření (*measures*), rozhodnutí (*decisions*) a rezoluce (*resolutions*). Výsledkem zasedání XXX. ATCM bylo přijetí celkem 3 opatření, 4 rozhodnutí a 5 rezolucí.

V souladu s čl. IX odst. 1 Smlouvy o Antarktidě jsou konzultativní strany Smlouvy o Antarktidě oprávněny doporučovat svým vládám opatření (*measures*), která by přispěla k uskutečnění zásad a cílů Smlouvy o Antarktidě. Podle odstavce 4 téhož článku vstoupí tato opatření v platnost po schválení všemi konzultativními stranami Smlouvy o Antarktidě. Na základě **opatření ATCM č. 1(2007)** byly v souladu s čl. 3, 5 a 6 přílohy V k Madridskému protokolu schváleny pozměněné plány správy zvláště chráněných antarktických území č. 109 (*Moe Island, South Orkney Islands*) a č. 129 (*Rothera Point, Adelaide Island*). Všechny dřívější plány správy těchto oblastí přestaly být tímto platné.⁸ Na základě **opatření ATCM č. 2(2007)** byly v souladu s čl. 4, 5 a 6 přílohy V k Madridskému protokolu stanoveny dvě nová zvláště spravovaná antarktická území č. 5 (*Amundsen-Scott South Pole Station, South Pole*) a č. 6 (*Larsemann Hills, East Antarctica*). Zástupci konzultativních států tímto opatřením uznaly oblast kolem vědecké stanice USA Amundsen-Scott na jižním pólu a oblast Larsemannových vrchů ve východní Antarktidě za území podléhající zvláštní správě za účelem podpory plánování a koordinace činností, zabránění možným konfliktům, zlepšení spolupráce mezi stranami nebo minimalizování vlivů na životní prostředí. Na základě **opatření ATCM č. 3 (2007)** byl doplněn Seznam historických míst a památek⁹ o památku č. 82 – Pomník a pamětní deska ke Smlouvě o Antarktidě (*No. 82: Monument to the Antarctic Treaty and Plaque*). Pomník se nachází poblíž vědeckých stanic Frei,

⁶ Blíže srov. Vicha, O.: Nová příloha k Madridskému protokolu o odpovědnosti za ekologické havárie v Antarktidě. *České právo životního prostředí* č. 2/2005 (16), str. 57 - 62.

⁷ ATCM XIX: Decision 1 (1995) – *Measures, Decisions and Resolutions*.

⁸ Podle čl. 6 odst. 1 přílohy V k Madridskému protokolu se plán správy považuje za schválený 90 dnů po skončení konzultativní schůzky ke Smlouvě o Antarktidě, na které byl přijat, pokud jedna nebo více konzultativních stran neoznámí v této lhůtě depozitáři, že žádá o prodloužení této lhůty nebo že opatření nemůže schválit.

⁹ XXVI ATCM: Measure 3 (2003) – *List of Historic Sites and Monuments*.

Bellingausen a Escudero na poloostrově *Fildes* na ostrově Krále Jiřího v souostro-
ví Jižních Shetland. Pamětní deska ve spodní části památníku připomíná podpis
Smlouvy o Antarktidě a Mezinárodní polární roky konané v letech 1882 - 1883,
1932 - 1933 a 2007 - 2008. Zařazení památníku na Seznam historických míst navrhl
Chile, které jej bude rovněž spravovat v souladu s čl. 8 přílohy V k Madridskému pro-
toku. Registrovaná historická místa a památníky nesmí být poškožovány, odstrane-
ny ani ničeny (čl. 8 odst. 4 přílohy V k Madridskému Protokolu).

Formou rozhodnutí (*decisions*) jsou v rámci ATCM přijímány právně závazné
akty, které se týkají pouze vnitřních organizačních záležitostí konzultativních schů-
zek ke Smlouvě o Antarktidě. Na základě **rozhodnutí ATCM č. 1(2007)** došlo k re-
vizi právního statusu opatření ATCM týkajících se území ochrany a správy (*Review of
the status of measures relating to area protection and management*). Zástupci konzul-
tativních stran rozhodli s ohledem na rozhodnutí ATCM č. 3(2002), že opatření
ATCM uvedená v příloze k tomuto rozhodnutí již nevyžadují další provádění ze
strany smluvních stran vzhledem ke vstupu v platnost přílohy V k Madridskému pro-
toku¹⁰. Na základě tohoto rozhodnutí byl rovněž Sekretariát Smlouvy o Antarkti-
dě (ATS) požádán o zveřejnění textu těchto opatření na jeho webových stránkách.¹¹
Na základě **rozhodnutí ATCM č. 2(2007)** došlo k prodloužení mandátu stávajícího
výkonného tajemníka Sekretariátu Smlouvy o Antarktidě Johannese Hubera o jeden
rok (*Re-appointment of the Executive Secretary*). K tomuto opětovnému jmenování by
mělo dojít od 1. září 2008.¹² Na základě **rozhodnutí ATCM č. 3(2007)** došlo ke jme-
nování společnosti SIGEN externím auditorem Sekretariátu Smlouvy o Antarktidě
(ATS) na dva roky v souladu s rozhodnutím ATCM č. 4(2003), které obsahuje finanč-
ní předpisy pro Sekretariát ke Smlouvě o Antarktidě (*Appointment of an External
Auditor*). **Rozhodnutím ATCM č. 4(2007)** byl schválen program Sekretariátu a její-
ho rozpočtu na roky 2007/8 v souladu s rozhodnutím ATCM č. 4(2003) (*Approval of
the Secretariat's Programme and Budget for 2007/8*).

Konzultativní strany Smlouvy o Antarktidě dále přijaly celkem 5 právně nezávaz-
ných rezolucí (*resolutions*). Na základě **rezoluce ATCM č. 1(2007)** byl rozšířen seznam
míst, pro které jsou přijímány tzv. místní směrnice pro návštěvníky (*Site Guidelines for
Visitors*) v souladu s doporučením ATCM č. XVIII-1 z roku 1994 (*Guidance for those
organising and conducting tourism and non-Governmental activities in the Antarctic*).
Tato rezoluce ATCM navázala na předchozí rezoluce ATCM č. 5(2005) a č. 2(2006).

¹⁰ Jedná se o doporučení ATCM č. I-IX (1961), V-4 (1968), VI-14 (1970), VII-2 a 3 (1972), VIII-3 a 5
(1975), XIII-5 (1985), XIV-6 (1987) a XV-8, 9, 10 a 11 (1989).

¹¹ <http://www.ats.aq>.

¹² Právní základ pro jmenování výkonného tajemníka Sekretariátu ke Smlouvě o Antarktidě je obsažen
zejména v opatření ATCM č. 1(2003) o zřízení Sekretariátu Smlouvy o Antarktidě, rozhodnutí ATCM
č. 2(2003) o provizorním použití opatření č. 1(2003) a v rozhodnutí ATCM č. 3(2004).

Mezi místa, která jsou předmětem těchto směrnic, byly doplněny lokality *Brown Bluff* na poloostrově Tabarin a *Snow Hill*.

Další rezoluce přijatá na XXX. zasedání ATCM, **rezoluce ATCM č. 2(2007)** se týká zachování buřňáka jižního obrovského *Macronectes giganteus* (*Conservation of Southern Giant Petrel Macconectes giganteus*).¹³ Touto rezolucí bylo všem stranám Smlouvy o Antarktidě doporučeno provádět nové výzkumy populace buřňáka jižního obrovského (*Southern Giant Petrel*) a zpřístupnit SCARu všechny existující vědecké údaje o jejich populaci. SCAR byl pověřen ve spolupráci s depozitářem Dohody o ochraně albatrosů a buřňáků (ACAP), Komisí o ochraně antarktických mořských živých zdrojů (CCAMLR) a dalšími organizacemi, zpracovat přehled o stavu populace buřňáka obrovského a vyhodnotit možnost zařazení tohoto druhu mezi tzv. zvláště chráněné antarktické druhy podle přílohy II Madridského protokolu. Všechny smluvní strany mají na základě této rezoluce poskytnout Výboru pro ochranu životního prostředí (CEP) informace o vnitrostátní legislativě, plánech řízení nebo místních směrnicích pro všechny oblasti, kde hnízdí kolonie buřňáka obrovského. V neposlední řadě mají být všechny vládní a nevládní činnosti v Antarktidě plánovány tak, aby byly omezeny nepříznivé vlivy na buřňáka obrovského.

Rezoluce ATCM č. 3(2007) se týká dlouhotrvajícího vědeckého monitoringu a podporovaného pozorování životního prostředí Antarktidy (*Long-term Scientific Monitoring and Sustained Environmental Observation in Antarctica*). Smluvním stranám Smlouvy o Antarktidě bylo doporučeno, aby jejich národní antarktické programy pokračovaly v dlouhotrvajícím vědeckém monitoringu a pozorování změn fyzických, chemických, geologických a biologických částí životního prostředí Antarktidy. Smluvní strany mají dále přispívat ke koordinaci antarktické pozorovací sítě, která byla zahájena během Mezinárodního polárního roku (2007 - 2008) ve spolupráci se SCAR, CCAMLR, WMO, GEO a dalšími mezinárodními organizacemi. V neposlední řadě bylo smluvním stranám doporučeno podporovat dlouhotrvající monitoring a pozorování životního prostředí Antarktidy a přidruženou správu vědeckých údajů jako prvořadý odkaz Mezinárodního polárního roku (*International Polar Year – IPY*) tak, aby bylo umožněno objevování a porozumění vlivů na změny životního prostředí a na klimatické změny.

Poslední dvě rezoluce přijaté na XXX. zasedání ATCM se týkají turistiky v Antarktidě. Na základě **rezoluce ATCM č. 4(2007)**, která se týká lodní turistiky provo-

¹³ Buřňák jižní obrovský *Macronectes giganteus* je jediným druhem zařazeným v příloze I k **Dohodě o ochraně albatrosů a buřňáků – ACAP** (Cape Town, 2001), který hnízdí na antarktickém kontinentu a přilehlých ostrovech nacházejících se jižně od 60. rovnoběžky jižní šířky. Dohoda ACAP je mnohostrannou mezinárodní smlouvou, která byla uzavřena v rámci Úmluvy o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (Bonn, 1979), za účelem dosažení a udržování vhodného režimu ochrany buřňáků a albatrosů.

zované v oblasti Smlouvy o Antarktidě (*Ship-based Tourism in the Antarctic Treaty Area*), bylo smluvním stranám Smlouvy o Antarktidě doporučeno, aby v souladu s jejich vnitrostátní legislativou nebylo povolováno tour-operátorům využití lodí přepravujících více než 500 osob a jejich vyloďování u pobřeží Antarktidy. Smluvní strany mají dále požadovat po svých tour-operátorech, aby mezi sebou koordinovaly vyloďování cestujících u břehů Antarktidy tak, aby v přístavu byla vždy pouze jedna turistická loď. Smluvní strany mají omezovat počet turistů vyloďovaných na pevnině na méně než 100 osob a zajišťovat počet průvodců a turistů na pevnině v poměru minimálně 1:20. **Rezolucí ATCM č. 5(2007)**, která se týká turistiky v oblasti Smlouvy o Antarktidě (*Tourism in the Antarctic Treaty Area*), bylo smluvním stranám doporučeno omezovat jakékoliv turistické činnosti, které by mohly vést k dlouhotrvajícímu znečištění životního prostředí Antarktidy a jejich závislých a přidruženým ekosystémům. V souladu s touto rezolucí ATCM se smluvní strany shodly na potřebě informovat Kypr, jakožto nesmluvní stát Smlouvy o Antarktidě a jejího Protokolu o ochraně životního prostředí, o mezinárodněprávní regulaci turistických činností v Antarktidě, a to formou dopisu předsedy ATCM. Důvodem této iniciativy byla turistická expedice do Antarktidy plánovaná kyperskou společností *Louise Cruise Lines* na lodi plující pod kyperskou vlajkou, která má kapacitu přibližně 1200 osob, a jejich plánované vyloďování na pevninu v oblasti Smlouvy o Antarktidě.

Autor je pracovníkem
legislativního odboru
Ministerstva životního prostředí

OCHRANA BIODIVERZITY V ENVIRONMENTÁLNÍ POLITICE

JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

Ochrana přírody jako předmět environmentální politiky se objevuje hned v počátcích úsilí Organizace spojených národů o celosvětový koordinovaný přístup k ochraně životního prostředí na přelomu 60. a 70. let. Jmenovitě lze uvést Konferenci UNESCO o biosféře (Paříž, 1968) či Konferenci OSN o lidském životním prostředí (Stockholm, 1972). Šlo však zatím jen o dokumenty *soft law*, týkající se celého životního prostředí, nikoliv konkrétně jen ochrany přírody. Speciální pozornost byla ochraně přírody věnována vlastně až v dokumentu Světová charta přírody (*World Charter of Nature*, 1982).¹ K prvnímu zakotvení politiky ochrany biodiverzity v celosvětovém kontextu došlo až na Konferenci o životním prostředí a udržitelném rozvoji v Rio de Janeiro (1992).

Z hlediska politiky ochrany biodiverzity v ČR má zásadní význam environmentální politika EU. Zásadní význam při utváření komunitární politiky životního prostředí sehrály akční programy.² Do současné doby jich bylo přijato celkem šest, a z toho prvních pět ve formě sdělení Komise ostatním orgánům Společenství.³ Jedná se o dokumenty *soft law*, které nejsou právně závazné, ale přesto byly důležitým nástrojem ochrany životního prostředí v době, kdy pro tuto problematiku chyběl dostatečný právní rámec. Jinak je tomu u posledního, 6. akčního programu, který byl přijat na základě čl. 175 odst. 3 Smlouvy o Evropském společenství zavedeném Amsterdamskou smlouvou, a který již nemá formu právně nezávazného sdělení, ale jako rozhodnutí se řadí mezi závazné prameny komunitárního práva.⁴

Zatímco první čtyři akční programy se zaměřily spíše na ochranu vnitřního trhu, ochranu spotřebitele a výrobků před škodlivými látkami a znečištěním prostředí, stanovily základní principy a zásady a ochrana přírody byla spíše vedlejším produktem, 5. akční program pro životní prostředí „Směrem k udržitelnosti“ přinesl v tomto politickém přístupu výraznou změnu. Vznik nových globálních hrozeb a uvědomění si následků úbytku biologické rozmanitosti si vyžádaly značnou pozornost jak na celosvětové úrovni, tak i v environmentální politice Evropských společenství.

¹ Podrobně viz Stejskal, V. Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Linde Praha a.s. 2006, str. 109 - 112.

² Kružíková, E.: Ekologická politika a právo životního prostředí v EU. Nakladatelství a vydavatelství litomyšlského semináře Petr Šauer, Praha 1997. str. 7.

³ Smolek, M.: Šestý akční program Evropského společenství pro životní prostředí „Životní prostředí 2010: Naše budoucnost je v našich rukou“. České právo životního prostředí 4/2002, Praha 2002. str. 4

⁴ Damohorský, M. a kol.: Právo životního prostředí. 1.vydání. C. H. Beck Praha 2003, str. 13.

Zásadním milníkem v úsilí o záchranu biodiverzity se stalo vrcholné setkání představitelů zemí a států – Summit o Zemi, které se konalo v červnu 1992 v Rio de Janeiro. Této Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji (*United Nations Conference on Environment and Development* – UNCED) se zúčastnili zástupci 178 zemí, přes 100 hlav států, čelní představitelé OSN a zástupci hlavních nevládních a ochrannářských organizací. Výsledkem bylo zakotvení nutnosti ochrany biologické rozmanitosti v řadě mezinárodních dokumentů (Úmluva o biologické rozmanitosti, Agenda 21 – kapitola 15).⁵

Na úrovni Evropských společenství se změna orientace environmentální politiky projevila v 5. Akčním programu životního prostředí (1993), když tento program již zcela vycházel z principu udržitelného rozvoje. Dále kladl důraz na začlenění aspektů ochrany životního prostředí do dalších politik Společenství, na rovnocennou spolupráci států, soukromé podnikatelské sféry a široké veřejnosti, na rozšíření souboru nástrojů využívaných k ochraně životního prostředí, na přijímání, zavádění a důrazné uplatňování komunitární i harmonizované legislativy členských států EU a při tom neopomíjel ani důležitost mezinárodní spolupráce. Program se zaměřil na sektor zemědělství, energetiky, dopravy, průmyslu a cestovního ruchu. Mezi jeho priority patřilo mj. udržitelné nakládání a hospodaření s přírodními zdroji (zejména zachování přírodní a krajinné rozmanitosti), integrovaný přístup ke kontrole životního prostředí a předcházení vzniku odpadů, omezení spotřeby neobnovitelné energie, zkvalitnění péče o lidské zdraví a bezpečnost a další. Mezi konkrétními tématy si pak našla své místo také ochrana biodiverzity.

Významné bylo i rozhodnutí Rady č. 93/626/EHS ze dne 25. října 1993 o schválení přístupu ES k Úmluvě o biodiverzitě. Ta byla ES a jednotlivými členskými státy podepsána ve dnech 3. až 14. června 1992 na konferenci v Rio de Janeiro. Své další priority v ochraně biologické rozmanitosti a udržitelném využívání jejích složek shrnula Evropská unie v roce 1998 v dalším politickém dokumentu – „**Strategie Společenství v oblasti ochrany biodiverzity**“.⁶ Ta byla postupně rozpracována do jednotlivých akčních plánů biodiverzity v oblasti ochrany přírodních zdrojů, zemědělství, rybářství a rozvoje hospodářské spolupráce.⁷

Dalším důležitým okamžikem bylo uskutečnění **1. mezivládní konference „Biodiverzita v Evropě“** v březnu 2000 v lotyšské Rize, organizované Radou Evropy ve spolupráci s UNEP a Evropskou komisí. Během ní se poprvé sešli zástupci zemí střední a východní Evropy, členských států EU a ostatních evropských zemí, aby se

⁵ V průběhu Summitu o Zemi byla k podpisu vystavena ještě i jiná důležitá mezinárodní mnohostranná smlouva, Rámcová úmluva o změně klimatu. V Rio de Janeiro se i významně pokročilo při sjednávání Úmluvy OSN o boji proti dezertifikaci v zemích trpících velkým suchem nebo dezertifikací, zejména v Africe.

⁶ Sdělení Komise č. COM 98 (42).

⁷ Plesník, J.: Třetí mezivládní konference „Biodiverzita v Evropě“: celoevropský přístup. in *Ochrana přírody* 4/2004.

pokusili najít společná stanoviska v otázkách ochrany biodiverzity před nadcházejícím 5. zasedáním konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti.⁸ Tím začalo sjednocené naplňování této Úmluvy na evropském kontinentě, které do té doby probíhalo několika paralelními aktivitami a dotčené státy začaly být v této problematice brány z celosvětového pohledu jako celek.

Dne 22. června 2002 byl přijat, na základě čl. 175 odst. 3 SES, zatím poslední, **Šestý akční program s názvem „Životní prostředí 2010: Naše budoucnost je v našich rukou“ rozhodnutím EP a Rady č. 1600/2002/ES.**⁹ Tento již právně závazný dokument konstatoval, že ačkoliv v řadě problémů vytyčených předchozím programem došlo ke zlepšení, v oblasti ubývání biologické rozmanitosti a přírodních stanovišť zůstala situace i nadále velmi znepokojující. V důsledku toho se příroda a biologická rozmanitost staly jedním z prioritních problémů tohoto akčního programu, který označil zdravé a vyvážené přírodní systémy za zásadně významné pro zachování života na naší planetě. Společnost je podle jeho ustanovení odkázána na přírodu nejen z důvodů ekonomických, tj. že poskytuje přírodní zdroje nutné k našemu přežití, ale zároveň z důvodů vědeckých, estetických a duševních. Cílem programu je především ochrana přírody před znečištěním škodlivými emisemi, kyselými dešti a dalšími cizorodými chemickými látkami, využívání přírodních zdrojů v souladu se zásadou udržitelného rozvoje, ochrana biologické rozmanitosti před vysazováním nepůvodních druhů či využívání geneticky modifikovaných organismů.

Pro ochranu biodiverzity je stěžejním čl. 6 Šestého akčního programu, věnovaný tématu „**Ochrana přírody a biologické rozmanitosti**“. Zakotvuje cíle a okruhy opatření k realizaci a prosazení ochrany přírody a biologické rozmanitosti. Jedná se o zastavení úbytku biologické rozmanitosti včetně zamezení a minimalizace působení a šíření nepůvodních invazních druhů a genotypů, což má být dosaženo do roku 2010. Dále jde o ochranu před účinky škodlivých látek a k obnově přírody a biologické rozmanitosti, zachování, obnovu a udržitelné využívání mořského prostředí, pobřeží a mokřadů, zachování a obnovu lokalit významných pro zemědělství včetně citlivých lokalit, zachování druhů a přírodních stanovišť, se zvláštním přihlédnutím k zabránění fragmentace (rozpadu) stanovišť a konečně o podporu udržitelného využívání půdy, přičemž stěžejním bodem zájmu je zabránění erozím, snížení kvality půdy, omezení kontaminací půdy cizorodými látkami a zabránění šíření pouští.¹⁰

Podle čl. 6 odst. 2 má být výše uvedených cílů dosaženo (s přihlédnutím k principu subsidiarity) za pomoci následujících akčních opatření, a to na podkladě existujících globálních (celosvětových) a regionálních (tj. týkajících se Evropy nebo jejích

⁸ Plesník, J.: Zapojení ČR do mezinárodní péče o přírodní dědictví v období 1999 - 2000. Ochrana přírody 57 (1), Environs 2002.

⁹ Damohorský, M. a kol.: Právo životního prostředí. 1. vydání. C. H. Beck Praha 2003, str. 13.

¹⁰ Viz čl. 6 odst. 1 AP.

částí) úmluv a strategií a úplné transpozici příslušných komunitárních právních aktů. Ekosystémový přístup, který byl převzat z Úmluvy CBD, má být použit vždy, pokud je to možné.

**Opatření k dosažení cílů Šestého akčního programu
v oblasti ochrany biologické rozmanitosti jsou:**

- provádění a podpory kontroly a vyhodnocování komunitární strategie biologické rozmanitosti a navazujících akčních plánů, mimo jiné i pomocí Programu ke sběru dat a informací, rozvoj vhodných indikátorů a podpora nejlepších dostupných technik a nejlepších zkušeností v oblasti péče o životní prostředí;
- podpora výzkumu biodiverzity, genetických zdrojů, ekosystémů a účinků lidských činností na jejich změny;
- rozvoj opatření ke zlepšení udržitelného využívání, udržitelné produkce a udržitelných investic ve vztahu k biodiverzitě;
- podpora vyhodnocování stavu, změn a vývojových trendů a dalších vědeckých a kooperačních opatření ve vztahu k ohroženým druhům;
- podpora spravedlivého rozdělování přínosů z využívání genetických zdrojů na globální úrovni;
- rozvoj opatření k zamezení nepůvodních invazních druhů včetně cizích genotypů a jejich regulace;
- vybudování soustavy Natura 2000 a použití potřebných odborných a finančních nástrojů a opatření která budou potřeba k úplnému provedení a ochraně druhů chráněných podle směrnice o stanovištích a podle směrnice o ptácích mimo lokality soustavy Natura 2000;
- podpora rozšíření soustavy Natura 2000 na nové přístupující země.¹¹

Zatímco od 70. let 20. století věnovalo tehdejší Evropské hospodářské společenství (EHS) zvýšenou pozornost zejména problémům životního prostředí, které lze řešit moderními technologiemi, jako je kvalita ovzduší nebo vodních zdrojů či nakládání s odpady, začátek 90. let a přelom tisíciletí přinesl nebývalý zájem politiků i nejširší veřejnosti o biologickou rozmanitost. Uvedený trend se promítl zejména do sjednání Úmluvy o biologické rozmanitosti (Rio de Janeiro, 1992). Rozsáhlé povinnosti z ní vyplývající na sebe kromě jednotlivých členských států EU převzala i ES, která mají právní subjektivitu zastupovat EU jako celek. Konkrétní odpovědi na to, jak hodlá EU přispět k ochraně biodiverzity, udržitelnému využívání jejích složek a spravedlivému rozdělování přínosů z využívání genetických zdrojů na svém území i mimo ně, se stala v roce 1998 přijatá *Strategie biodiverzity ES*. Na ni o tři roky

¹¹ K dalším otázkám čl. 6 Šestého AP podrobně viz *Stejskal, V.*: Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost. Linde Praha a.s. 2006, str. 252 - 254.

později navázaly čtyři podrobné plány, zaměřené na přírodní zdroje, zemědělství, rybářství a na hospodářskou a rozvojovou spolupráci.¹²

V červnu 2001 se nejvyšší představitelé tehdejších členských států EU sešli ve švédském Göteborgu. Na summitu se mj. zavázali v rámci schválené **Strategie udržitelného rozvoje**, že do roku 2010 zastaví úbytek biodiverzity. Ke stejnému ambicióznímu cíli se zavázali na 5. konferenci Životní prostředí pro Evropu v Kyjevě v roce 2003 také zástupci 10 nových (tehdy přistupujících) členských států.¹³

Na celosvětové úrovni je třeba zmínit závěry 3. celosvětové konference o životním prostředí, svolané do Johannesburgu v září 2002 (**Světový summit o udržitelném rozvoji – World Summit on Sustainable Development**). Žádný z dokumentů přijatých v Johannesburgu nepředstavuje, na rozdíl od Summitu v roce 1992, prameny *hard law*. Udržitelný rozvoj byl v Johannesburgu definován širěji než v Riu, bohužel s menším důrazem na ochranu životního prostředí a s větším důrazem na boj proti chudobě či na světový obchod. Implementační plán, jakožto klíčový dokument Světového summitu o udržitelném rozvoji, je navzdory svému označení spíše souborem záměrů, cílů a pobídek, aniž by bylo uvedeno, jak a zda vůbec budou realizovány. Většina cílů směřuje do roku 2015. **Ochrana biologické rozmanitosti** se věnuje kapitola 44. Dokument se věnuje účinnějšímu a kompletnějšímu naplňování cílů úmluvy CBD (1992). „Dosažení významného snížení současné rychlosti a rozsahu ubývání biologické rozmanitosti do roku 2010 bude vyžadovat poskytnutí nových a dodatečných finančních a odborných zdrojů rozvojovým zemím a bude zahrnovat opatření na všech úrovních.“ Následuje seznam 20 zmiňovaných opatření.

Také **Johannesburská deklarace o udržitelném rozvoji**, přijatá na závěr jednání, představuje spíše soubor tezí potvrzujících politickou vůli pokračovat v jednání. V čl. 13 pouze konstatuje, že *celosvětové životní prostředí nadále trpí. Pokračuje ubývání biologické rozmanitosti, nadále jsou vyčerpávány zásoby ryb, dezertifikace pohlcuje stále více úrodné půdy, nepříznivé vlivy změny klimatu jsou již zřejmé, přírodní pohromy jsou stále častější a ničivější a rozvojové země jsou v tomto ohledu stále zranitelnější a znečištění vzduchu, vody a moří nadále okrádá miliony lidí o slušný život*. Praktičtějším výsledkem Summitu bylo vyhlášení 255 tzv. **partnerských iniciativ druhého typu**, které nebyly předmětem vyjednávání a svým zaměřením podporují realizaci Implementačního plánu.¹⁴

¹² Plesník, J.: Biologická rozmanitost a Evropská unie: poselství z Malahide. in *Ochrana přírody* č. 9/2004, str. 276.

¹³ Ve srovnání se státy EU byli vrcholní představitelé států, kteří se zúčastnili na přelomu srpna a září 2002 Světového summitu o udržitelném rozvoji (WSSD, Johannesburg), poněkud skromnější. Ti přijali tehdy závazek, že do roku 2010 v globálním měřítku rozsah a rychlost ubývání biodiverzity na všech jejích základních úrovních „pouze“ významně omezí.

¹⁴ Moldan, B. (editor): Světový summit o udržitelném rozvoji Johannesburg 2002. Ministerstvo životního prostředí 2003. str. 96 - 103.

Prioritní cíle péče o biodiverzitu v rámci EU do roku 2010 se pokusila stanovit **konference, která se pod názvem *Biodiverzita a EU – udržitelný život, udržitelné žití* uskutečnila v květnu 2004 v irském Malahide**. Klíčovým výstupem je Zpráva z Malahide, která obsahuje výčet konkrétních cílů, jejichž realizace by měla výrazně napomoci dosáhnout zmiňovaného odvážného politického záměru. Oprávněný důraz se v něm klade na důsledné naplňování obou základních směrnic¹⁵ ES, zaměřených na péči o přírodu, na základě kterých je vytvářena moderním způsobem koncipovaná soustava chráněných území ES Natura 2000.

Přestože vytváření a následná péče o soustavu Natura 2000 zůstává nepochybnou prioritou členských států i institucí ES, doporučují závěry konference v Malahide, aby se nezapomínalo ani na cenné části přírody na území EU, kterých se směrnice o ptácích a směrnice o stanovištích netýkají. V souladu s rozhodnutími 7. zasedání konference smluvních stran CBD, jež proběhlo v únoru 2004 v malajském Kuala Lumpur, se delegáti konference v Malahide shodli na požadavku, aby chráněná území byla začleněna do širší krajiny, kupř. prostřednictvím biokoridorů.¹⁶

Stěžejní sektorové problémy pro řešení v období do roku 2010 tvoří podle Zprávy z Malahide vliv společné zemědělské politiky (CAP) ES na druhovou biodiverzitu, dále velkoplošné ničení lesů, resp. péče o lesní ekosystémy v rámci soustavy Natura 2000, či dopady změn podnebí na biodiverzitu.

Dosažení a vyhodnocení cílů, vytyčených na Summitu v Göteborgu (2001) a upřesněných na konferencích v Kyjevě (2003) a v Malahide (2004), bude podle řady odborníků obtížné, ne-li přímo nemožné. Především bude nutné vytvořit v rámci EU funkční a veřejnosti dostupný informační systém o biodiverzitě. Koordinátorem se stala Evropská agentura životního prostředí. Evropská komise bude ve vědě a výzkumu upřednostňovat v nejbližším období mj. výzkum vlivu biodiverzity na fungování ekosystémů nebo vzájemných vazeb mezi společenskými, ekonomickými a přírodními vědami.¹⁷

Tyto obavy vedly k přijetí zatím posledního výstupu společné komunitární environmentální politiky v oblasti ochrany biodiverzity, a to Oznámení Komise č. KOM(2006) 216 in fine z 22. 5. 2006 nazvané ***Zastavení poklesu biodiverzity do roku 2010 a v následujících letech*** s podtitulem ***Trvale udržitelné ekosystémové služby ve prospěch lidstva*** (*Halting the loss of biodiversity by 2010 – and beyond. Sustaining ecosystem services for human well-being*) a navazující ***Akční plán EU do roku 2010 a po tomto roce*** (Příloha 1)

¹⁵ Směrnice č. 79/409/EHS, o ochraně volně žijících ptáků a Směrnice č. 92/43/EHS, o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin.

¹⁶ Plesník, J.: Biologická rozmanitost a Evropská unie: poselství z Malahide. in *Ochrana přírody* č. 9/2004, str. 277.

¹⁷ Plesník, J.: Biologická rozmanitost a Evropská unie: poselství z Malahide. in *Ochrana přírody* č. 9/2004, str. 278.

spolu se schválenými *Hlavními ukazateli EU pro biodiverzitu* (Příloha 2). Dokument reaguje na již výše zmiňované závěry z Malahide (2004), varuje před nebezpečím nesplnění cílů z Göteborgu (2001) a snaží se rozšířit strategii politiky ochrany biodiverzity i za rok 2010, konkrétně sladit s rozpočtovou politikou EU na léta 2007 - 2013. Dokument stanoví čtyři klíčové oblasti politiky, a to

- 1) Biodiverzita v EU,
- 2) EU a globální biodiverzita,
- 3) Biodiverzita a klimatická změna a
- 4) Posilování vědomostí o biodiverzitě.

V rámci těchto čtyř klíčových oblastí se stanoví 10 prioritních cílů, rozvedených v *Akčním plánu EU do roku 2010 a po tomto roce*.

K jejich dosažení se stanoví čtyři klíčová podpůrná opatření, kterými jsou

- a) zabezpečení přiměřeného financování,
- b) posilování rozhodování EU,
- c) budování partnerských vztahů a
- d) budování veřejného vzdělávání a podpora účasti veřejnosti na rozhodování ve smyslu Aarhusské úmluvy (1998) a směrnic č. 2003/4/ES a č. 2003/35/ES.

Čtyři klíčové oblasti a 10 prioritních cílů:

OBLAST POLITIKY 1: Biologická rozmanitost v EU

Cíle

1. Chránit nejvýznamnější stanoviště a druhy v EU

Opatření na ochranu nejvýznamnějších stanovišť a druhů v EU má zásadní význam pro zastavení ztráty biologické rozmanitosti do roku 2010 a pro podporu obnovy. Zabezpečení těchto stanovišť vyžaduje od členských států větší odhodlání při navrhování, stanovení, ochraně a účinné správě lokalit soustavy Natura 2000. Rovněž je nutné, aby členské státy posílily soudržnost, propojení a odolnost soustavy, a to i prostřednictvím chráněných oblastí na úrovni státu, regionu či na místní úrovni. V zájmu obnovy stavů nejvíce ohrožených druhů v EU by mělo být rozšířeno použití akčních plánů zaměřených na konkrétní druhy. Srovnatelná opatření se požadují pro stanoviště a druhy v nejvzdálenějších oblastech EU, na něž se nevztahují směrnice o přírodě.¹⁸

¹⁸ Jedná se například o opatření přijatá dobrovolně a na základě iniciativy na úrovni státu pro Francouzskou Guyanu, Réunion, Guadeloupe a Martinik.

2. Zachovat a obnovit biologickou rozmanitost a ekosystémové služby na širším území venkovských oblastí EU

3. Zachovat a obnovit biologickou rozmanitost a ekosystémové služby na širším území mořského prostředí EU

Soustava Natura 2000 a ochrana ohrožených druhů nebudou dlouhodobě životaschopné, pokud pro biologickou rozmanitost nebude existovat příznivé suchozemské, sladkovodní a mořské prostředí. Klíčová opatření zahrnují: optimalizaci použití dostupných opatření v rámci reformované SZP, zejména s cílem zabránit intenzifikaci nebo opouštění zemědělské půdy s vysokou přírodní hodnotou, zalesněných ploch a lesů a podporovat jejich obnovu; provádění připravovaného akčního plánu pro lesnictví, včetně opatření na zamezení lesních požárů a pro boj s nimi; optimalizaci použití dostupných opatření v rámci reformované SRP, zejména s cílem obnovit populace ryb, omezit dopady na necílové druhy a snižovat škody v mořských stanovištích; pokračující provádění klíčových rámcových environmentálních směrnic a tematických strategií, které snižují tlaky na biologickou rozmanitost, zejména zlepšením jakosti sladké vody, kvality mořského prostředí a jakosti půd, jakož i snížením zatížení v podobě znečišťujících látek z rozptýlených zdrojů (např. látek z ovzduší způsobujících acidifikaci a eutrofizaci, dusičnanů ze zemědělských zdrojů, pesticidů).

4. Posílit slučitelnost regionálního a územního rozvoje s biologickou rozmanitostí v EU

Lepší plánování na úrovni členského státu, regionu a na místní úrovni je klíčem k zamezení, omezení na minimum a vyrovnání nepříznivých dopadů regionálního a územního rozvoje, a tím se posiluje i slučitelnost s biologickou rozmanitostí. K dosažení tohoto cíle je nezbytné zohlednit potřeby biologické rozmanitosti v ranější fázi rozhodovacího procesu. Hlavní opatření zahrnují: účinné zohlednění biologické rozmanitosti v rámci strategických posuzování vlivů na životní prostředí (SEA) a posuzování vlivu na životní prostředí (EIA); zajištění toho, aby prostředky Společenství na regionální rozvoj byly pro biologickou rozmanitost přínosem, a nikterak ji nepoškozovaly; a budování partnerství mezi navrhovateli, realizátory a zastánci zájmů biologické rozmanitosti.

5. Zásadně omezit vliv invazivních cizích druhů a cizích genotypů na biologickou rozmanitost v EU

Fungují různá opatření na zamezení a kontrolu invazivních cizích druhů, ale přesto mohou v politice přetrvávat určité nedostatky; k tomuto účelu by měla být vypracována komplexní strategie EU, jakož i konkrétní opatření včetně systému včasného varování.

OBLAST POLITIKY 2: EU a celosvětová biologická rozmanitost*Cíle*

- 6. Zásadně posílit účinnost mezinárodní správy biologické rozmanitosti a ekosystémových služeb**
- 7. Zásadně posílit v rámci vnější pomoci EU podporu biologické rozmanitosti a ekosystémových služeb**
- 8. Zásadně snížit dopad mezinárodního obchodu na celosvětovou biologickou rozmanitost a ekosystémové služby**

Pokud má být splněn závazek výrazně snížit míru ztráty biologické rozmanitosti v celosvětovém měřítku do roku 2010, musí opatření Společenství a členských států dostat nový stimul. V rámci EU je zapotřebí vytvořit jednotný přístup, který zajistí soulad mezi opatřeními v oblasti správy, obchodu (včetně dvoustranných smluv) a rozvojové spolupráce. Z hlediska správy by se EU měla soustředit na účinnější provádění Úmluvy o biologické rozmanitosti (CBD) a souvisejících dohod. Z hlediska vnější pomoci by EU měla zvýšit finance vyčleněné na biologickou rozmanitost a posílit zohledňování biologické rozmanitosti v odvětvových a zeměpisně vymezených programech. Z hlediska obchodu jsou obzvláště naléhavá opatření, která by se zabývala úbytkem tropických lesů, včetně obchodu se zbožím, jenž podmiňuje odlesňování. Rychlé provedení programu pro vymahatelnost práva, správy a obchodu v lesnictví (Forest Law Enforcement, Governance and Trade)¹⁹ může v tomto ohledu významně pomoci. Účinná opatření v zámořských krajích a územích členských států oplývající biologickou rozmanitostí mají zásadní význam pro důvěryhodnost EU na mezinárodní scéně.

OBLAST POLITIKY 3: Biologická rozmanitost a změna klimatu*Cíl*

- 9. Podporovat přizpůsobení biologické rozmanitosti změně klimatu**

Existuje obecná vědecká i politická shoda, že jsme se ocitli v období nevyhnutelné změny klimatu, jež nemá v dějinách obdoby. Účinky této změny na biologickou rozmanitost v EU je již možné měřit. Změna klimatu může za několik desetiletí narušit naše úsilí o zachování biologické rozmanitosti a její udržitelné využití.

V zájmu zmírnění dlouhodobého ohrožení biologické rozmanitosti je nezbytné zásadně snížit celosvětové emise skleníkových plynů. Musíme dostát našim závaz-

¹⁹ KOM(2003) 251v konečném znění.

kům vyplývajícím z Kjótského protokolu a z důvodu omezení nárůstu celosvětové průměrné roční teploty o nejvýše 2°C nad předindustriální úrovně jsou zapotřebí ještě ambicióznější cíle z hlediska celosvětových emisí po roce 2012.

Ochrana biologické rozmanitosti může přispět k omezení koncentrací skleníkových plynů v ovzduší, neboť lesy, rašeliniště a jiná stanoviště zadržují uhlík. Budou rovněž zapotřebí politiky, které by přispěly k přizpůsobení biologické rozmanitosti změně teploty a vodních režimů. K tomu je zejména třeba zajistit soudržnost soustavy Natura 2000. Musí se též věnovat péče zamezení, omezení na minimum a vyvážení veškeré případné újmy, která by mohla být biologické rozmanitosti způsobena kvůli přizpůsobení se změně klimatu a opatřením na zmírnění vlivu této změny.

OBLAST POLITIKY 4: Znalostní základna

Cíl

10. Zásadně posílit znalostní základnu pro zachování a udržitelné využití biologické rozmanitosti v EU a v celosvětovém měřítku

Pochopení biologické rozmanitosti představuje jeden z největších vědeckých úkolů, jimž lidstvo musí čelit. Je nutně zapotřebí lépe porozumět biologické rozmanitosti i ekosystémovým službám, pokud chceme do budoucna zkvalitnit reakci naší politiky. Musí dojít (v rámci FP 7 a vnitrostátních výzkumných programů) k posílení Evropského výzkumného prostoru, jeho mezinárodního rozměru, výzkumných infrastruktur, rozhraní vědy a politiky a interoperability údajů z hlediska biologické rozmanitosti. Měly by tak být využity nové informační a komunikační technologie. Za účelem informování o provádění a dalším vývoji politiky Komise zavede nový mechanismus EU pro nezávislé, spolehlivé poradenství, které vychází z vědeckého základu; to však bude záviset na zajištění prostředků ze stávajících finančních zdrojů. Na mezinárodní úrovni by měla EU určit způsoby a prostředky pro posilování nezávislého vědeckého poradenství ve vztahu k tvorbě celosvětové politiky, mimo jiné tím, že se bude aktivně podílet na vyhodnocování posouzení ekosystému na konci tisíciletí (MA) pro rok 2007 v rámci Úmluvy o biologické rozmanitosti (CBD), jakož i na probíhajících konzultacích o potřebě zlepšit mezinárodní mechanismus pro vědecké znalosti v oblasti biologické rozmanitosti (iniciativa International Mechanism on Scientific Expertise on Biodiversity).

ČTYŘI KLÍČOVÁ PODPŮRNÁ OPATŘENÍ

1. Zajištění přiměřeného financování

Zásadní význam má odpovídající financování soustavy Natura 2000, jakož i biologické rozmanitosti mimo tuto soustavu. Nové finanční výhledy na období

2007 – 2013 nabízejí možnosti spolufinancování biologické rozmanitosti a soustavy Natura 2000 v rámci Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova,²⁰ Fondu soudržnosti a strukturálních fondů,²¹ finančního nástroje pro životní prostředí Life+²² a rámcového programu FP7. Předpokládané snížení rozpočtu z prosincového zasedání Evropské rady²³ by rozhodně ovlivnilo možnosti financování biologické rozmanitosti v rámci uvedených nástrojů. Následně tedy budou mít stěžejní význam zvolené metody provádění na vnitrostátní úrovni. Společenství a členské státy musí spolufinancováním ze strany Společenství a vlastními prostředky členských států zajistit odpovídající financování akčního plánu, a to zejména ve vztahu k soustavě Natura 2000, zemědělské půdě a lesům s vysokou přírodní hodnotou, mořské biologické rozmanitosti, celosvětové biologické rozmanitosti, výzkumu biologické rozmanitosti, monitorování a evidenci. V každém případě by rozdělení finančních zdrojů Společenství mělo zohlednit rozpočtová omezení a být v souladu s limity nových finančních výhledů.

2. Posílení rozhodování na úrovni EU

Toto opatření zahrnuje: zlepšení koordinace a komplementarity mezi Společenstvím a členskými státy, zejména prostřednictvím skupiny odborníků pro otázky biologické rozmanitosti (BEG); zajištění toho, aby byly ve stávajících a nových politikách a rozpočtech (včetně politik a rozpočtů vypracovaných v rámci vnitrostátních reformních programů lisabonské strategie) náležitým způsobem zohledněny potřeby biologické rozmanitosti; přihlédnutí při rozhodování k environmentálním nákladům (včetně ztráty přírodního kapitálu a ekosystémových služeb); zlepšení soudržnosti na vnitrostátní úrovni mezi různými plány a programy, které ovlivňují biologickou rozmanitost; a zajištění toho, aby bylo rozhodování na regionální a místní úrovni v souladu se závazky pro biologickou rozmanitost učiněnými na nejvyšší úrovni.

3. Budování partnerství

Toto opatření s cílem stanovit řešení zahrnuje postupné budování partnerství mezi vládou, akademickými pracovišti, odborníky s praktickými zkušenostmi v oblasti ochrany přírody, vlastníky a uživateli půdy, soukromým sektorem, finančním sektorem, vzdělávacím sektorem a sdělovacími prostředky. To zahrnuje další rozvoj stávajících struktur (např. v rámci SZP a SRP) a budování nových partnerství, rovněž mimo EU.

²⁰ Nařízení ES) č. 1698/2005, Úř. věst. L 277, 21. 10. 2005, s. 1 a rozhodnutí 2006/144/ES, Úř. věst. L 55, 25. 2. 2006, s. 20.

²¹ KOM(2004) 492, 493, 494, 495, 496 v konečném znění.

²² KOM(2004) 621 v konečném znění.

²³ Závěry předsednictví, zasedání Evropské rady v Bruselu ve dnech 15. – 16. prosince 2005.

4. Vytváření osvěty, povědomí a zapojení veřejnosti

Toto opatření zahrnuje vypracování a provedení komunikační strategie pro akční plán za úzké spolupráce s iniciativou Odpočítávání do roku 2010 (Countdown 2010), jakož i provádění Aarhuské úmluvy a souvisejících směrnic.²⁴

V **České republice** vychází ochrana biodiverzity ze strategických dokumentů přijímaných vládou ČR v rámci státní environmentální politiky. V současné době platí pro tuto oblast zejména následující prameny.

V zájmu systémového řešení nápravy stavu přírody přijala vláda ČR usnesením č. 415 ze dne 17. 6. 1998 **strategický dokument** zaměřený na ochranu přírodního prostředí a udržitelného využívání jeho složek - **Státní program ochrany přírody a krajiny ČR** - zahrnující souhrnnou analýzu stavu přírody a krajiny, zhodnocení příčin, a vyhodnocení účinnosti dosavadních nástrojů ochrany.²⁵ Nejde o právně závazný dokument. Tento koncepční materiál obsahuje programové a akční úkoly, prioritní úkoly a opatření v ochraně přírody a krajiny ve vztahu k regionální politice, územnímu plánování a urbanismu, lesnímu hospodářství, zemědělství, vodnímu hospodářství, turistice a rekreaci, dopravě a těžbě nerostných surovin, dále právní, ekonomické a informační úkoly. Program je orientován na přírodní složky životního prostředí, tedy zvláště na les, půdu a vodu, zejména pak na vlastní přírodu a krajinu. Hodnotí dosažený stav těchto složek a ekosystémů i účinnost stávajících nástrojů jejich ochrany. Stanoví cíle a principy státního programu, zejména ze strategického hlediska. Závěrem určuje prioritní úkoly a opatření na úsecích programových, legislativních, ekonomických a informačních. V roce 2006 připravovalo Ministerstvo životního prostředí aktualizaci Státního programu ochrany přírody a krajiny.

Usnesením vlády č. 235 z 17. března 2004 byla přijata **Státní politika životního prostředí 2004 – 2010**, která navázala na předchozí dokument Státní politika životního prostředí z roku 2001. Jedním ze stěžejních důvodů přijetí tohoto dokumentu bylo respektování nových závazků ČR vyplývajících z tehdejšího vstupu do EU, jakož i existujících závazků vyplývajících z členství v OSN a OECD. Aktualizovaná Státní politika životního prostředí (SPŽP) vychází z úkolů formulovaných mj. v 6. akčním programu Evropských společenství pro životní prostředí (Brusel, 2002), v Environmentální strategii OECD pro první dekádu 21. století (Paříž, 2001), ve Strategii EU pro udržitelný rozvoj (Goteborg, 2001), v Deklaraci a Implementačním plánu přijatých na Světovém summitu OSN o udržitelném rozvoji v Johannesburgu dne 4. září 2002 či v Deklaraci z 5. konference ministrů životního prostředí regionu Evropské hospodářské komise OSN „Životní prostředí pro Evropu“ přijaté v Kyjevě

²⁴ Směrnice 2003/4/ES, Úř. věst. L 41, 14. 2. 2003, s. 26 a směrnice 2003/35/ES, Úř. věst. L 156, 25. 6. 2003, s. 17.

²⁵ *MLčoch, S., Hošek, J., Pelc, F. (eds.): Státní program ochrany přírody. MŽP, Praha 1998.*

dne 23. května 2003. Prioritní oblasti aktualizované SPŽP jsou kompatibilní s 6. akčním programem ES. Soustřeďují se hlavně na řešení přetrvávajících a nově vzniklých problémů životního prostředí v oblasti:

- ochrany přírody, krajiny a biologické rozmanitosti,
- udržitelného využívání přírodních zdrojů, ochrany vod, ochrany před povodněmi, nakládání s odpady,
- snižování zátěže životního prostředí pocházející z lidské činnosti,
- ochrany klimatického systému Země a omezení dálkového přenosu znečištěného ovzduší.

SPŽP analyzuje aktuální problémy výše uvedených prioritních oblastí a stanoví cíle a opatření do roku 2010. V oblasti ochrany přírody, krajiny a biologické rozmanitosti jsou prioritními cíly zastavení poklesu biodiverzity, přičemž zde mezi dílčí cíle patří ochrana biodiverzity na úrovni stanovišť (zejména vybudování soustavy chráněných území ES Natura 2000), ochrana zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů a posílení ekologické stability krajiny; péče o vodní a mokřadní ekosystémy, revitalizace vodních biotopů, přičemž zde mezi dílčí cíle patří důsledná ochrana všech typů mokřadů, zabezpečování obnovy a revitalizace vodních biotopů a mokřadů a vyrovnaní vláhové bilance.

Velmi důležitá je ta část dokumentu aktualizované SPŽP, která popisuje jednotlivé sektorové politiky a požadavky péče o životní prostředí ve vztahu k nim. Jedná se o energetiku, těžbu nerostných surovin, průmysl, obchod, dopravu, zemědělství a lesní hospodářství, ochranu a užívání vod, životní prostředí a zdraví, regionální rozvoj, obnova venkova a cestovní ruch. Mnohé z nich mají významný dopad na přírodu, krajinu a biodiverzitu, proto jsou opatření k jejich sladění s péčí o životní prostředí nezbytná a žádoucí.

Zbývající části aktualizované SPŽP obsahují přehled nástrojů realizace SPŽP, náklady na navrhované cíle a ukazatele životního prostředí v ČR a EU. V přílohách je uveden přehled platných pramenů českého práva životního prostředí, včetně nástrojů zapojování veřejnosti do rozhodování správních úřadů, práva na informace a účasti ve správním soudnictví a konečně z hlediska ČR přehled mnohostranných mezinárodních úmluv v oblasti ochrany životního prostředí.

Třetím významným strategickým dokumentem státní environmentální politiky v dané oblasti je **Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR (2005)**. Tento významný koncepční materiál byl schválen usnesením vlády ČR č. 620 ze dne 25. května 2005. Dokument navazuje na Úmluvu o biologické rozmanitosti (CBD – Rio de Janeiro, 1992). Podle ní je hlavním strategickým materiálem ochrany biologické rozmanitosti každé smluvní strany CBD, tedy i ČR. Dokument je členěn na 23 kapitol. Každá kapitola je propojena jak odkazy na související kapitoly, tak rovněž na relevantní rozhodnutí konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozma-

nitosti. Takový způsob je zvolen proto, že se jedná o národní strategii biodiverzity, kterou požaduje CBD.²⁶

Podkladem pro vznik Strategie byla Strategie ochrany biodiverzity Evropského společenství, ze které byla přejata struktura. Je zachováno členění jednotlivých kapitol na strategická témata (ochrana *in situ*, *ex situ*; udržitelné využívání; přístup ke genetickým zdrojům a rozdělování přínosů z nich, ekosystémový přístup, apod.) a biodiverzitu v sektorových a složkových politikách (zemědělství, lesní ekosystémy, vodní a mokřadní ekosystémy, apod.). Důvodem byla především snaha o harmonizaci dokumentu s materiálem ES. Jednotlivé kapitoly jsou vždy zaměřeny na specifické podmínky ČR. Naplňování Strategie může významnou měrou přispět k dosažení cílů vytyčených Strategií udržitelného rozvoje České republiky (2004).

Každá kapitola Strategie ochrany biologické rozmanitosti ČR je členěna na: *úvod do problematiky dílčího problému, současný stav*, včetně platné legislativy, *problémové okruhy* v podmínkách ČR a *cíle*, tj. jaké kroky je třeba podniknout, aby se změnil nepříznivý stav. Cíle mají obecnější podobu, zohledňují úmluvu CBD, Státní politiku životního prostředí 2004 – 2010, Státní program ochrany přírody a krajiny ČR, prameny komunitárního práva na ochranu přírody a péče o biologickou rozmanitost a příslušné konkrétní strategické materiály dané problematiky. Konkrétnější rozpracování cílů Strategie bude následovat v Akčních plánech, které mají být podle usnesení vlády ČR č. 620 ze dne 25. května 2005 vytvořeny do 25. května 2008. Akční plány budou rozpracovávat jednotlivé cíle Strategie a stanovovat gestory dané problematiky včetně termínu plnění.

Autor je odborným asistentem
na katedře práva životního prostředí
Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze

²⁶ Úmluva o biodiverzitě, čl. 6.

PRÁVO MYSLIVECKÉ KONTRA PRÁVO VLASTNICKÉ V NÁLEZU ÚSTAVNÍHO SOUDU ČR

Ve Sbírce zákonů byl letos na jaře uveřejněn zásadní náleží Ústavního soudu ČR, č. 49/2007 Sb., ve kterém se plénum Ústavního soudu obsáhle vyjádřilo k problematice souladu mysliveckého práva a práva vlastnického. Nález má proto velký význam pro právu životního prostředí. Koncem roku 2003 se skupina poslanců a senátorů Parlamentu ČR obrátila na Ústavní soud s návrhem na zrušení vybraných paragrafů zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti, pro rozpor s Ústavou, Listinou základních práv a svobod a s evropskými úmluvami o ochraně lidských práv a svobod. Návrh postihoval zásadně dva problémové okruhy:

První, obecnějšího charakteru, byla polemika navrhovatelů s předpokladem, že výkon práva myslivosti, zpravidla vnímaný jako společensky přínosná aktivita, je možno považovat jako celek za činnost ve veřejném zájmu se všemi důsledky, které taková charakteristika může mít na omezení vlastnického práva k pozemku.

Druhý okruh se týkal otázek vztahů mezi vlastníky pozemků a členy honebních společenstev, vztahů mezi členy honebních společenstev navzájem, a to zejména v souvislosti s umístováním mysliveckých zařízení na pozemku, omezením či zákazem vstupu do honitby, optimalizací tvaru honiteb dosahovanou přičleňováním pozemků nebo jejich výměnou a podmínkami pro uplatňování nároku na náhradu škody.

Pokud se podíváme na argumentaci navrhovatelů, z obecného hlediska vycházejí z předpokladu, že právo myslivosti, resp. jeho výkon představuje, jak je napadeným zákonem upraveno, zásah do vlastnického práva jednotlivých vlastníků pozemků ve prospěch osob oprávněných k výkonu práva myslivosti – ve prospěch držitelů honiteb. Poukazují na to, že podle čl. 11 odst. 4 Listiny ZPS může být vlastnické právo nuceně omezeno pouze ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu. Veřejný zájem interpretují jako zájem obecný či obecně prospěšný a v této souvislosti poukazují na skutečnost, že se v konkrétním případě nemůže jednat toliko o zájem veřejný, ale i o zájem jednotlivců či skupiny osob (jakkoli specifické a početné). Svůj názor opírají mimo jiné o náleží Ústavního soudu ze dne 28. 3. 1996, sp. zn. I. ÚS 198/95 (Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 5, náleží č. 23, str. 193 a násl.), podle něž „...ne každý kolektivní zájem lze označit jako veřejný zájem společnosti, ... pojem ‚veřejný zájem‘ je třeba chápat jako takový zájem, který by bylo možno označit za obecný či obecně prospěšný zájem“. Ústavní soud se v tomto náleží rovněž odvolává na dílo F. A. Hayeka *Právo, zákonodárství a svoboda*. II. díl, Praha: Academia, 1991,

str. 14, kde autor uvádí, „často se mylně naznačuje, že všechny kolektivní zájmy jsou obecnými zájmy společnosti; avšak v mnoha případech může být uspokojování kolektivních zájmů jistých skupin s obecnými zájmy společnosti v naprostém rozporu“.

Navrhovatelé dále argumentovali tím, že právo myslivosti, jak je definuje zákon č. 449/2001 Sb., o myslivosti, představuje celý souhrn práv a povinností, která netvoří homogenní skupinu, ale naopak minimálně dvě podstatou diametrálně odlišné kategorie. Naplňování povinnosti zvěř chránit a v širším kontextu tedy takto chránit životní prostředí přiznávají charakter veřejného zájmu. Upozorňují však, že z povahy dalších součástí práva myslivosti spočívajících například v právu zvěř lovit, ulovenou či nalezenou uhynulou zvěř si přivlastňovat atp. je zřejmé, že žádný veřejný zájem na výkonu těchto práv neexistuje. Polemizují tak se, podle nich nepřijatelně paušalizovaným, závěrem Nejvyššího soudu, že práva vlastníků honebních pozemků jsou příslušnými ustanoveními zákona o myslivosti (adekvátně) omezena ve veřejném zájmu, vyjádřeným v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 17. 10. 2002 ve věci sp. zn. 22 Cdo 3006/2000.¹

Výkon práva myslivosti tedy, protože mimo jiné zjevně zahrnuje i zájmovou, sportovní a hospodářskou, resp. podnikatelskou činnost, dle názoru navrhovatelů nemůže být jako celek činností ve veřejném zájmu. Správnost tohoto závěru potvrzují navrhovatelé odvolávkou na skutečnost, že například ve Francii byla – v souvislosti s problémy s právem myslivosti – myslivost definována jako sport. Odkazují přitom na případ Chassagnou a další proti Francii (Přehled rozsudků Evropského soudu pro lidská práva č. 7 - 8/1999, str. 148 a násl.), podpůrně zmiňují i dle jejich názoru obecně související nález Ústavního soudu ve věci sp. zn. Pl. ÚS 11/01, který se zabýval zákonem o drahách.²

Nyní obraťme pozornost k argumentaci navrhovatelů vznesené k jednotlivým zpochybňovaným ustanovením zákona.

V případě § 9 odst. 2 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti,³ navrhovatelé zpochybňují možnost umístit myslivecká zařízení ve prospěch zvěře (nikoli tedy k jejímu lovu – zdá se tedy, že „jistých rozdílů“ mezi veřejným a soukromým zájmem si byl již i zákonodárce vědom) na pozemku bez souhlasu jeho vlastníka, resp. přímo v rozporu s jeho vůlí, ačkoli jinak v tomto případě existenci veřejného zájmu akceptují. Odmítají současně konstrukci, že za náhradu, zákonem za omezení vlastnického prá-

¹ Publikováno in Soudní rozhledy č. 6/2003, Praha: C. H. Beck, 2003, str. 189.

² Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 25, nález č. 25; vyhlášen pod č. 144/2002 Sb.

³ „(2) Rovněž je zakázáno poškozovat nebo ničit slániska, napajedla, zařízení pro příkrmování, pozorování a lov zvěře a další myslivecká zařízení. K jejich vybudování a umístění je nutný předchozí souhlas vlastníka honebního pozemku. Nedá-li žádný z vlastníků honebních pozemků v honitbě tento souhlas, rozhodne orgán státní správy myslivosti. Ustanovení zvláštních právních předpisů o umístění slániska, napajedla nebo zařízení pro příkrmování zvěře tím nejsou dotčena.“

va striktně vyžadovanou, lze v konkrétním případě považovat nájemné za honitbu, neboť se jedná o omezení vlastnického práva konkrétního, jednotlivého vlastníka, nikoli všech vlastníků pozemků sdružených v honebním společenstvu. Navrhovatelé poukazují i na specifický mechanismus vzniku omezení vlastnického práva, k němuž v tomto případě nedochází samotným sdružením v honebním společenství, ale teprve rozhodnutím správního orgánu. V absenci náhrady, jak je třeba ji dle jejich mínění vnímat, tedy spatřují rozpor s čl. 11 odst. 4 Listiny.

V případě § 9 odst. 3 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti,⁴ spatřovali navrhovatelé rozpor s čl. 11 odst. 4 Listiny i v možnosti správního orgánu nařídít na žádost uživatele honitby vlastníkovu pozemku přiměřené omezení nebo i zákaz vstupu do honitby a omezení dalších vyjmenovaných činností mimo jiné v době provádění lovů. Skutečnost, že se tato omezení nevztahují na hospodářskou činnost vlastníka nebo nájemce pozemku, nepovažují za uspokojivý, přijatelný kompromis. Zatímco důvodům spočívajícím v ochraně zvěře při hnízdění, kladení a odchovu mláďat přiznávají povahu veřejného zájmu, lov takto, s poukazem na skutečnost, že ne vždy jde výhradně o plánovanou redukci početního stavu zvěře související s ochranou přírody, resp. životního prostředí (postačí soulad s „mysliveckým hospodařením“ či potřebami zemědělské a lesní výroby), akceptovat odmítají. Opakovaně podpůrně argumentují odkazem na postoj Evropského soudu pro lidská práva ve shora uvedené věci.

Pokud jde o ustanovení § 17 odst. 6 zákona č. 449/2001 Sb., o myslivosti,⁵ ve zde uzákoněné možnosti vyrovnání hranic honiteb formou výměny či přičlenění honebních pozemků za účelem optimalizace tvaru honitby spatřovali navrhovatelé zásah do práva na sdružování občanů jak je zakotveno v čl. 20 Listiny, neboť postup podle tohoto zákonného ustanovení, směřující v konečném důsledku k automatickému zániku členství v honebním společenstvu, nebere zřetel na svobodnou vůli vlastníků jednotlivých pozemků.

Eventuální přičlenění pozemku k sousední honitbě, nutící vlastníka pozemku strpět na něm výkon práva myslivosti (§18 odst. 4 zákona),⁶ odmítali navrhovatelé

⁴ „(3) Na žádost uživatele honitby může orgán státní správy myslivosti, zejména v době hnízdění, kladení a odchovu mláďat nebo provádění lovů, nařídít přiměřené omezení i zákaz vstupu do honitby nebo jejích částí, omezení jízdy koňmi a tažnými psy a omezení jiných sportovních nebo zájmových činností. Uvedená opatření se nevztahují na hospodářskou činnost vlastníků, popřípadě nájemců honebních pozemků.“

⁵ „(6) Při tvorbě honiteb se musí přihlížet k jejich tvaru. Nelze vytvořit ani uznat honitbu, která má tvar úzkého pozemkového pruhu v nejširším místě širokém jen 500 m, i když by dosahovala stanovené minimální výměry. Toto ustanovení se netýká okrajových částí honitby (výběžků). Stejně je nutno bránit vzniku hranice honitby, kterou by tvořilo rozhraní zemědělských a lesních pozemků. Za tím účelem se při tvorbě honiteb provádí vyrovnání hranic honiteb výměnou honebních pozemků nebo jejich přičleněním.“

⁶ „(4) Navrhovatel může požádat, aby k honebním pozemkům dosahujícím minimální výměry byly přičleněny další souslé honební pozemky jiných vlastníků, a to s uvedením důvodů tohoto přičlenění. Pokud se o přičlenění s těmito vlastníky dohodl, přiloží tuto dohodu k návrhu. Jestliže se navrhovatelé budoucích sousedních honiteb dohodnou o vzájemné výměně honebních pozemků, která co do jejich výměry nemusí

s poukazem na fakt, že činnosti související s právem myslivosti a užíváním honebního pozemku v konkrétním případě mají v převážné míře charakter soukromého zájmu, který nemůže být dostatečným důvodem k omezení vlastnického práva vlastníka pozemku. Ustanovení zakládá rovněž dle názoru navrhovatelů neodůvodněnou diskriminaci mezi (nuceně) přičleněnými vlastníky pozemků, neboť zatímco jedni se v případě honitby, kde existuje honební společenstvo, alespoň mohou na výkonu mysliveckého práva zprostředkovaně, jako jeho členové, podílet, druzí tam, kde je jejich pozemek přičleněn k honitbě individuálního vlastníka, tuto možnost nemají, a nemohou tak vykonávat jedno z práv odvozených od práva užívat pozemek jako součást vlastnického práva. Podle navrhovatelů neexistují žádné veřejné hodnoty, které by v souvislosti s přičleňováním přesvědčivě odůvodňovaly rozdílné zacházení s vlastníky pozemků, a proto v postupu umožněném tímto ustanovením zákona spatřují porušení čl. 1 a čl. 4 odst. 3 Listiny.

Pokud jde o § 21 odst. 1 písm. e) zákona o myslivosti,⁷ navrhovatelé kritizovali skutečnost, že z uvedeného zákonného ustanovení nepřímě vyplývá, že poněvadž rozhodování o členství v honebním společenství spadá do působnosti valné hromady, nelze se stát členem honebního společenství „jinak“ – „poloautomaticky“, v souvislosti s přičleněním pozemků, způsobem předpokládaným ustanovením § 26 odst. 1 zákona o myslivosti. Upozorňují na nesoulad mezi striktním zněním zákona a jeho volným výkladem v podobě komentáře, podle nějž, avšak bez opory v zákoně, je v případě přičlenění pozemků přijatelná konstrukce automatického vzniku členství v honebním společenstvu. Podle názoru navrhovatelů však tuto otázku nelze řešit výkladem a v současné úpravě tím, že vznik členství v honebním společenstvu za všech okolností podmiňuje souhlasem valné hromady, spatřují projev neodůvodněné nerovnosti mezi vlastníky a takto tedy porušení čl. 3 odst. 1 ve spojení s čl. 11 odst. 1 Listiny.

Navrhovatelé dále namítali, že nabyvatel honebního pozemku je v souvislosti s procedurou týkající se převodu vlastnického práva k honebnímu pozemku ve svém důsledku nucen stát se členem honebního společenstva.⁸ Nemá-li tedy stejnou

být stejná, předloží tuto dohodu k návrhům. Pokud provádí přičlenění orgán státní správy z vlastního podnětu, může se tak stát jen se souhlasem držitele honitby. Celkový rozsah výměn a přičlenění, které se provádějí k vyrovnání hranic, nesmí být vyšší než 10 % výměry vlastních honebních pozemků navrhovatele honitby.“

⁷ „(1) Do působnosti valné hromady náleží

... e) rozhodnutí o přijetí vlastníka honebních pozemků přičleněných k honitbě za člena honebního společenstva,“

⁸ „Členství v honebním společenstvu

(1) Převede-li člen honebního společenstva vlastnické právo k honebním pozemkům, které jsou součástí společenstevní honitby, jeho členství v honebním společenstvu zaniká; nabyvatel těchto pozemků se stává členem honebního společenstva, pokud do 30 dnů ode dne vzniku jeho vlastnického práva neoznámí písemně honebnímu společenstvu, že s členstvím nesouhlasí.“

možnost jako vlastníci ostatních honebních pozemků, dochází mezi vlastníky honebních pozemků k neodůvodněné nerovnosti. Poukazují na třicetidenní lhůtu, která počíná běžet ode dne vzniku vlastnického práva, ve které nabyvatel může oznámit, že s členstvím v honebním společenstvu nesouhlasí. Tuto úpravu pak kriticky konfrontují se skutečností, že podle ustanovení § 2 odst. 2 zákona č. 265/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, se vlastnické právo nabývá zpětně – s účinky k okamžiku, kdy byl podán návrh na zápis vlastnického práva do katastru nemovitostí. Pokud tedy nabyvatel počká na okamžik, kdy mu příslušný katastrální úřad potvrdí že (a od kdy) se stal vlastníkem, nebude již téměř jisté moci projevit svůj nesouhlas se členstvím v honebním společenstvu, neboť ve většině případů stanovená třicetidenní lhůta mezitím uplyne. V této konstrukci spatřují navrhovatelé rozpor s čl. 3 odst. 1 a čl. 11 odst. 1 Listiny a zároveň porušení čl. 14 evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ve spojení s čl. 1 Dodatkového protokolu k ní.

Dle navrhovatelů skutečnost, že členové honebního společenstva ručí⁹ za závazky honebního společenstva, aniž rozsah jejich ručení odpovídá podílu na hlasování, respektive míře, v jaké jsou efektivně – s ohledem na velikost svého majetkového podílu – schopni rozhodování honebního společenstva ovlivňovat, zakládá neodůvodněnou nerovnost mezi členy, v konkrétním případě o to nepřijatelnější, že členy honebního společenstva se vlastníci pozemků mohou stát zcela nezávisle na své vůli. Dle navrhovatelů tak dochází k porušení čl. 1 a čl. 3 Listiny, namítají rovněž porušení čl. 14 evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod ve spojení s čl. 1 Dodatkového protokolu k ní.

U § 31 odst. 1 a 2 zákona navrhovatelé dedukovali, že v souvislosti se změnami v honitbách, konkrétně začleněním pozemku do jiné honitby proti vůli jeho vlastníka, může, pouze na základě rozhodnutí správního orgánu, dojít k nucenému ukončení členství v dobrovolném společenství.¹⁰ Pokud se vlastník pozemku nestane – nechce nebo nemůže se stát členem sousedního honebního společenstva, je nucen trpět na svém pozemku výkon práva myslivosti bez nároku na jakoukoli náhradu za toto omezení. V tom spatřovali rozpor s čl. 11 odst. 4 Listiny.

⁹ „Majetek honebního společenstva

(1) Honební společenstvo odpovídá za své závazky celým svým majetkem. Členové honebního společenstva ručí za závazky honebního společenstva.“

¹⁰ „Změna a zánik honiteb

(1) Vyžadují-li to zásady řádného mysliveckého hospodaření, může orgán státní správy myslivosti povolit změnu honitby vyrovnáváním hranic nebo výměnou honebních pozemků (dále jen „změna honitby“). Při změně honitby se nepřihlíží k územním hranicím obcí, okresů nebo krajů a výměry směřovaných pozemků nemusí být stejné.

(2) Návrh na změnu honitby podávají držitelé dotčených honiteb společně, a to orgánu státní správy myslivosti, do jehož územního obvodu zasahují dotčené honební pozemky největší částí. Nedohodnou-li se vlastníci dotčených honiteb na předložení společného návrhu na změnu honitby, může návrh podat kterýkoliv z nich. Jde-li o společenstevní honitbu, podá návrh honební společenstvo.“

Porušení čl. 11 odst. 4 a čl. 20 odst. 1 Listiny namítali navrhovatelé v souvislosti se skutečností, že jednou projevená vůle vlastníků pozemků vytvořit honební společenstvo nemůže být již v budoucnu změněna bez souhlasu tohoto honebního společenstva a minoritní vlastníci pozemku, případně nespokojení s činností honebního společenstva, kteří v něm nechtějí nadále setrvávat, jsou k tomu, v rozporu s požadavkem svobody sdružování, jsouce připraveni o možnost vytvoření nového honebního společenstva a vytvoření honitby na svém území, zprostředkovaně nuceni.¹¹ Ve prospěch této konstrukce hovoří podle názoru navrhovatelů i skutečnost, že členové vystoupivší z honebního společenstva nemají podle současné úpravy nárok na náhradu za přetrvávající omezení jejich vlastnického práva v podobě výkonu práva myslivosti třetí osobou.

Navrhovatelé dále namítali, že v § 55 odst. 1, 2 a 3 zákona o myslivosti¹² uvedené prekluzivní lhůty jsou nepřiměřeně krátké, resp. že zakládají značnou nerovnost mezi soukromoprávními subjekty, neboť na ochranu práv vlastníků pozemků – uplatnění nároku na náhradu škody – bylo použito – jiné, přísnější měřítko, než je tomu v případě lhůt pro uplatnění nároku na náhradu škody vzniklé držitelům honitby, jimž zákonodárce ponechal běžné lhůty občanskoprávní. V tom spatřovali porušení čl. 1 Listiny, konkrétně zásady rovnosti v právech, a rovněž jejího čl. 11 odst. 1, totožnosti zákonného obsahu a ochrany vlastnického práva všech vlastníků.

Konečně pokud se týká ustanovení § 69 odst. 1 zákona o myslivosti,¹³ tomuto ustanovení zákona vytýkali navrhovatelé, že konzervuje právní vztahy při výkonu

¹¹ § 31 odst. 6 písm. a) zákona o myslivosti

„(6) Honitba zaniká

a) zrušením, sloučením nebo rozdělením honitby na žádost jejich držitelů a nabytím právní moci nových rozhodnutí o uznání honitby,“

¹² § 55 odst. 1, 2 a 3

„Uplatnění nároků

(1) Nárok na náhradu škody způsobené zvěří musí poškozený u uživatele honitby uplatnit

a) u škody na zemědělských pozemcích, polních plodinách a zemědělských porostech do 20 dnů ode dne, kdy škoda vznikla,

b) u škod na lesních pozemcích a na lesních porostech vzniklých v období od 1. července předcházejícího roku do 30. června běžného roku do 20 dnů od uplynutí uvedeného období.

(2) Současně s uplatněním nároku na náhradu škody způsobené zvěří vyčíslí poškozený výši škody. Na polních plodinách a zemědělských porostech, u nichž lze vyčíslit škodu teprve v době sklizně, ji poškozený vyčíslí do 15 dnů po provedené sklizni.

(3) Poškozený a uživatel honitby se mají o náhradě škody způsobené zvěří dohodnout. Pokud uživatel honitby nenahradí škodu do 60 dnů ode dne, kdy poškozený uplatnil svůj nárok a vyčísil výši škody nebo ve stejné lhůtě neuzavřel s poškozeným písemnou dohodu o náhradě této škody, může poškozený ve lhůtě 3 měsíců uplatnit svůj nárok na náhradu škody u soudu.“

¹³ § 69 odst. 1

„Přechodná ustanovení

(1) Honitby a obory uznané podle dosavadních předpisů zůstávají zachovány: to platí i pro obory o výměře

práva myslivosti. Jediným způsobem, jak vytvořit novou honitbu tam, kde doposud existovala jiná (a za splnění podmínek nového zákona zůstala zachována) je její rozdělení. Protože to je ale podle stávající úpravy možné jen na základě návrhu držitele honitby, mají navrhovatelé za to, že menšině vlastníků pozemků, pokud by si přáli rozdělení honitby nebo její zrušení, je tak upřena možnost podílet se na výkonu práva myslivosti vytvořením honebního společenstva (podle svých představ a potřeb). Navrhovatelé tedy měli za to, že současné úprava je v tomto ohledu v rozporu s čl. 11 odst. 4 a čl. 20 odst. 1 Listiny.

Ústavní soud ČR návrh navrhovatelů zamítl. Posoudil přitom i vyjádření účastníků řízení, kterými byli Senát a Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR a ministerstvo zemědělství. Z jeho argumentace v odůvodnění vyjímám argumentaci k podstatě a povaze práva myslivosti, dále k obecnému hodnocení návrhu z hlediska ústavní garance vlastnického práva a konečně k vlivu výkonu práva myslivosti na výkon vlastnického práva vlastníků honebních pozemků. Závěrem vybírám z hodnocení protiústavnosti některých jednotlivých napadených ustanovení.

K podstatě a povaze práva myslivosti

Ústavní soud úvodem konstatuje, že při zákonné normotvorbě v České republice platí zásada svrchovaného zákonodárce. Z tohoto pohledu Ústavnímu soudu nepřisluší hodnotit správnost, ideovou vyváženost, politický náboj či věcnou vhodnost přijaté zákonné úpravy, nýbrž pouze – jak odpovídá ústavnímu vymezení kompetencí Ústavního soudu dle čl. 83 Ústavy České republiky – soulad s ústavními garancemi.

V souvislosti s projednávanou věcí se Ústavní soud v prvé řadě zabýval otázkou podstaty mysliveckého práva a následně jejím zhodnocením z pohledu ústavních garancí, jichž se navrhovatelé dovolávají.

Historicky bylo právo myslivosti v našich kulturně-geografických podmínkách chápáno jako součást vrchního pozemkového vlastnictví. V novověku, kdy již tato koncepce nebyla s ohledem na společenskou emancipaci širokých vrstev akceptovatelná, došlo i v podmínkách habsburské monarchie ke změně podmínek tím, že zákon o myslivosti z roku 1849 zrušil právo myslivosti na cizích pozemcích. Právo myslivosti tak bylo nově chápáno jako součást *ius fruendi*, oddělené od ostatních složek vlastnického práva. Byť bylo a je pozemkové vlastnictví indikátorem subjektu oprávněného právo myslivosti vykonávat, nevyjadřovaly dosavadní právní úpravy

nižší než 50 ha a samostatné bažantnice uznané podle dosavadních předpisů, které se stávají honitbami podle tohoto zákona, i když nedosahují výměry 500 ha. Pokud honitba nebo obora uznaná podle dosavadních předpisů dosahuje zákonné výměry podle tohoto zákon, ale nesplňuje ostatní požadavky na tvorbu honitby, je osoba, které byla honitba uznána podle dosavadních předpisů, povinna podat do 31. prosince 2002 orgánu státní správy myslivosti návrh na uvedení honitby do souladu s tímto zákonem, jinak honitba zaniká k 31. březnu 2003.“

(zákon o myslivosti z roku 1947 a 1962) vztah práva myslivosti k pozemkovému vlastnictví zcela jasně a především v praxi a právním vědomí adresátů práva nebylo právo myslivosti chápáno jako zvláštní právo svou existencí nezávislé na vlastnickém právu k pozemku. Právě o zdůraznění této skutečnosti se pokouší právní úprava zákonem o myslivosti, jehož napadaná ustanovení jsou předmětem tohoto řízení (k tomu viz i důvodovou zprávu k § 16 zákona o myslivosti, sněmovní tisk č. 788/0).

Právo myslivosti se odvíjí přímo od vlastnického práva ke zvěři, resp. ke zvěři neulovené. Zvěř, která je chápána napříč právními úpravami různě, je zpravidla označována jako *res nullius*, tedy věc nepatřící nikomu. Tento přístup je podmíněn skutečností, že zvěř se pohybuje volně bez ohledu na hranice pozemků a nelze ztotožnit vlastnické právo k pozemku, na němž se zvěř pohybuje, s vlastnickým právem ke zvěři. Zvěř tedy nepředstavuje plod pozemku, ale samostatný předmět vlastnického práva. Stát, suverén na svém území, je právě z tohoto důvodu oprávněn regulovat práva ke zvěři.

Předmětem práva myslivosti je tedy zvěř, která v abstraktní rovině představuje především přírodní bohatství, které si stát vytkl za cíl chránit. Závažnost a zásadnost této ochrany je dána především skutečností, že ochrana přírodních hodnot se stala předmětem regulace přímo v Ústavě České republiky, podle jejíhož čl. 7 stát dbá o šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství.

Současná právní úprava, jak je provedena zákonem o myslivosti, rozlišuje dvě kategorie – myslivost a právo myslivosti. Zákon o myslivosti definuje myslivost [§ 2 písm. a)] jako soubor činností prováděných v přírodě ve vztahu k volně žijící zvěři jako součásti ekosystému a spolkovou činnost směřující k udržení a rozvíjení mysliveckých tradic a zvyků jako součásti českého národního kulturního dědictví. Právem myslivosti rozumí zákon o myslivosti [§ 2 písm. h)] souhrn práv a povinností zvěř chránit, cílevědomě chovat, lovit, přivlastňovat si ulovenou nebo nalezenou uhynulou zvěř, její vývojová stadia a shozy paroží, jakož i užívat k tomu v nezbytné míře honebních pozemků.

Z uvedených definic plyne, že podstata myslivosti v české právní úpravě směřuje v první řadě k naplnění zmíněného ústavního cíle, tedy k ochraně zvěře s tím, že k tomuto cíli základnímu přibývá ještě další cíl v podobě ochrany myslivosti jako národního kulturního dědictví.

Stát stanovuje celou řadu podmínek, resp. omezení, za kterých lze právo myslivosti vykonávat. Prvním, nejobecnějším omezením je, že právo myslivosti lze vykonávat jen v honitbě a mohou je vykonávat pouze subjekty, které splňují zákonem stanovené podmínky – nemůže je tedy vykonávat kdokoli a kdekoli.

Podstatnější pro posouzení povahy práva myslivosti z hlediska souladu s ústavními garancemi jsou však jiné atributy, jež byly právu myslivosti zákonem propůjčeny.

Myslivost není definována jako výrobní činnost či podnikání, ale jako vztah k volně žijící zvěři, jež tvoří součást ekosystému. Právo myslivosti tak nelze rozdělovat na „komerční“ a „nekomerční“ část, jednak proto, že zákon stanoví všechny složky jako integrální součást myslivosti, ale zejména proto, že jde o dvě strany téže mince; jednou je ochrana zvěře a péče o ni a druhou významně omezené právo lovu, jehož prvotním cílem je především regulace stavu zvěře. Zákon o myslivosti implikuje mechanismus, podle něž by výnosy z myslivosti měly přibližně pokrýt náklady, jež vznikají v souvislosti s realizací povinností uložených zákonem. Rovněž pro tento důvod nelze rozdělovat skupiny činností realizovaných v rámci práva myslivosti na ty, jež slouží veřejnému zájmu, a jež mu neslouží.

K dosažení svého účelu zákon o myslivosti stanoví celou řadu povinností, v prvé řadě ty, jež se týkají mysliveckého plánování. Základní zásadou chovu lovné zvěře je zachování rovnováhy výskytu všech druhů zvěře v mezích mezi tzv. stavem minimálním a stavem normovaným (tedy stavem, který odpovídá kvalitě životního prostředí a úživnosti honitby). Ne nepodstatnou okolností je rovněž nově zakotvená odpovědnost za jiný správní delikt, v jejímž rámci lze postihovat uložením pokuty nesplnění či překročení plánu. Realizace myslivecké činnosti podléhá rovněž dozoru na úseku státní správy myslivosti, v rámci jehož výkonu může být uloženo opatření k nápravě zjištěných nedostatků. Výkon práva myslivosti na straně vlastníka představuje zatížení věcným břemenem chůze, jízdy a trpění myslivecké činnosti; stavba mysliveckých zařízení vyžaduje souhlas vlastníka pozemku.

Z uvedených premis dle názoru Ústavního soudu plyne, že v podmínkách České republiky jsou myslivost a právo myslivosti společenskými aktivitami aprobovanými státem k ochraně a rozvoji jedné ze složek životního prostředí – zvěře. Zákon o myslivosti nepředstavuje úpravu myslivosti jako zájmové aktivity, ale ve svém základu jako cílevědomé a regulované činnosti k ochraně a rozvoji přírody.

V této souvislosti považuje Ústavní soud za důležité zmínit se také o aplikovatelnosti závěrů, které učinil Evropský soud pro lidská práva ve shora zmíněném případě Chassagnou a další proti Francii. Podstatou posuzovaného případu je, že stěžovatelé byli – v rozporu se svým etickým přesvědčením – nuceni zahrnout své pozemky do honiteb, resp. byli nuceni k účasti ve Schválených obecních sdruženích lovu (*Associations communales de chasse agréées* – ACCA) a byli nuceni, ač sami nelovci, strpět lov na svých pozemcích. Předmětem stížnosti tak byla konstrukce tzv. Verdeillova zákona, podle něhož byla v různých francouzských departmentech založena povinnost účasti pozemkových vlastníků v ACCA za rozdílných podmínek a tento zákon neumožňoval efektivní (nárokový) prostředek, jak se na činnosti ACCA nepodílet, resp. vyloučit svůj pozemek jako pozemek nehonební. Právě v této souvislosti bylo zdůrazněno i francouzským zákonem o zemědělství zakotvené poslání myslivosti jako činnosti napomáhající rozvoji zvěře a hubení škodlivých zvířat,

potlačování pytláctví, provádění myslivecké výchovy členů mysliveckých sdružení při respektování vlastnictví a úrody a, všeobecně, zajišťovat lepší technickou organizaci lovu, aby myslivcům byl umožněn lepší výkon jejich sportu. Z uvedeného vyplývá zřejmá odlišnost podstaty řízení ve věci Chassagnou ve srovnání s nyní posuzovaným případem. Zejména z posléze uvedené skutečnosti je zřejmé, že pojetí myslivosti v českém právu je kvalitativně odlišné, neboť podle české úpravy není zvěř prostředkem k realizaci myslivosti, nýbrž naopak myslivost je prostředkem dosažení optimalizace chovu zvěře.

K obecnému hodnocení ÚS z hlediska ústavní garance vlastnického práva

Jádro argumentace navrhovatelů směřuje k základní námitce, že převážná část napadených ustanovení je v rozporu s ustanovením čl. 11 odst. 1 a 4 Listiny, podle nichž:

„(1) Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje.“

...

„(4) Vyvlastnění nebo nucené omezení vlastnického práva je možné ve veřejném zájmu, a to na základě zákona a za náhradu.“

Listina sama neobsahuje definici obsahu vlastnického práva. Zásada vyjádřená v ustanovení druhé věty čl. 11 odst. 1 Listiny odkazuje na jednoduchý zákon, který stanoví konkrétní obsah vlastnického práva, jenž se dokonce v nuancích – daných specifiky jednotlivých právních řádů ve vymezení konkrétního obsahu tradiční vlastnické triády – často liší. Jednoduchý zákon má stanovit obsah vlastnického práva jako obecné právní kategorie a Listina představuje ústavní garanci zaručující jednotu obsahu této kategorie. Cílem takového ustanovení je, aby – bez ohledu na předmět a subjekt vlastnického práva – existovalo jediné vlastnické právo, nikoliv jeho různé druhy, jako tomu bylo v minulosti, kdy právní úprava znala vlastnictví socialistické, soukromé a osobní, nebo kdy byli vlastníci s ohledem na konkrétní typový předmět omezeni v takové míře, že jejich vlastnictví bylo pouze vlastnictvím právním, holým a jeho výkon byl svěřen socialistické organizaci.

Zákonným ustanovením, které stanoví zákonný obsah vlastnického práva, je § 123 občanského zákoníku, podle něhož: *„Vlastník je v mezích zákona oprávněn předmět svého vlastnictví držet, užívat, požívat jeho plody a užítky a nakládat s nimi.“*

Esenciální vlastností vlastnického práva je, jak z uvedeného vyplývá, omezení realizace vlastnického práva v mezích zákona. Ústavní pravidlo definující obsah vlastnického práva nestanoví obsah vlastnického práva samo, ale zprostředkovává jej

právě odkazem na § 123 občanského zákoníku a ve spojení s ním se lze dobrat konkrétního obsahu vlastnického práva jako kategorie chráněné ústavním pořádkem. Součástí zákonného obsahu vlastnického práva k pozemkům je v obecné rovině i to, že na nich lze vykonávat za zákonem stanovených podmínek také právo myslivosti, přičemž jeho výkon lze za určitých podmínek (prohlášením pozemku za nehonební) vyloučit.

Ve světle uvedených argumentů je nutno posuzovat i ustanovení čl. 11 odst. 4 Listiny, které neznamena jakoukoliv nepřipustnost jakéhokoliv omezení vlastnického práva, popřípadě bez náhrady. Vyvlastněním či omezením vlastnického práva je třeba rozumět pouze takové omezení, které vylučuje realizaci vlastnického práva buď zcela, nebo v rozsahu, který podstatnou měrou znemožňuje výkon vlastnického práva v některé z jeho složek.

Tento přístup ostatně potvrzuje i rozsah garancí zakotvených čl. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále též „Úmluva“):

„Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. Nikdo nemůže být zbaven svého majetku s výjimkou veřejného zájmu a za podmínek, které stanoví zákon a obecné zásady mezinárodního práva.

Předchozí ustanovení nebrání právu států přijímat zákony, které považují za nezbytné, aby upravily užívání majetku v souladu s obecným zájmem a zajistily placení daní a jiných poplatků nebo pokut.“

Ustanovení druhé věty prvního odstavce citovaného ustanovení hovoří totiž o zbavení vlastnického práva (*No one shall be deprived ...*, *Niemandem darf ... entzogen werden ...*, *Nul ne peut être privé ...*), což dosvědčuje závěr o tom, že omezení vlastnického práva musí být zásadní, tedy „zbavující vlastnictví“, aby bylo s to založit rozpor s garancemi poskytovanými Dodatkovým protokolem k Úmluvě.

Podstatná v souvislosti posuzovaného případu jsou i další ustanovení, a to jednak citované ustanovení druhého odstavce čl. 1 odst. 1 Dodatkového protokolu k Úmluvě a také čl. 11 odst. 3 Listiny :

„Vlastnictví zavazuje. Nesmí být zneužito na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jeho výkon nesmí poškozovat lidské zdraví, přírodu a životní prostředí nad míru stanovenou zákonem.“

Se zmíněnými ústavněprávními mezemi realizace výkonu vlastnického práva se však navrhovatelé žádným významnějším způsobem nevypořádali. Zmíněné ustanovení Listiny je ve srovnání s jinými ustanoveními netypické tím, že nestanoví subjektivní ústavně garantovaná práva, nýbrž povinnosti. V prvé řadě vyslovuje zásadu, že vlastnictví zavazuje. Tato zásada vyjadřuje fakt, že – ač je nutno vlastnické právo považovat za právo absolutní, jež umožňuje ochranu vlastníka proti všem – oprávně-

ní vlastníka mají své limity, jež mohou narážet na oprávněné zájmy druhých a společnosti jako celku. Absolutnost vlastnictví jako právního vztahu tak není zcela neomezená a není „absolutní“ do důsledků. V duchu právně-politické maximy „právo individua končí tam, kde začínají práva druhých“ je tedy nutno vykládat i otázku výkonu vlastnického práva. Tuto zásadu pak rozvádí ustanovení čl. 11 odst. 3 Listiny dalšími dvěma větami.

Při respektování zvláštního významu ochrany vlastnického práva je třeba zdůraznit také zákaz zneužití vlastnického práva na újmu práv druhých anebo v rozporu se zákonem chráněnými obecnými zájmy. Jedná se o dva zákazy, z nichž první je vyjádřením obecného principu zákazu zneužití práva a druhý poměřuje realizaci výkonu vlastnického práva zájmy chráněnými zákonem.

Ústavní soud se již v minulosti pozitivně vyjádřil k obecné možnosti zákonodárce omezit zákonem vlastnické právo k realizaci čl. 11 odst. 3 Listiny.¹⁴ K obdobnému závěru Ústavní soud dospěl například i v dřívějším nálezu ze dne 23. 6. 1994 ve věci sp. zn. I. ÚS 35/94, v němž se zabýval mimo jiné otázkou omezení vlastnického práva v důsledku ochrany kulturních hodnot.¹⁵

Při hodnocení podstaty právní úpravy myslivosti, jak vyplývá z uvedeného, Ústavní soud dospěl k závěru, že se jedná o činnost sloužící k realizaci ústavně zakotveného úkolu státu podle čl. 7 Ústavy České republiky.¹⁶ Plnění ústavní povinnosti proto nelze nemít za plnění úkolu v obecném, či dokonce ve veřejném zájmu.

Soubor dříve vyslovených premis dovoluje Ústavnímu soudu vyslovit základní zásadu použitelnou při posuzování projednávané věci, totiž že realizace myslivosti a práva myslivosti je v obecné rovině legitimním omezením vlastnického práva. Pokud by vlastnické právo bylo vykonáváno takovým způsobem, který by eliminoval myslivost a výkon práva myslivosti, byl by výkon vlastnického práva v rozporu s čl. 11 odst. 3 Listiny. Zákonná úprava myslivosti svou koncepcí navazuje na pozitivní historické tradice v našich zemích. Ústavní soud je si však vědom, že zejména z důvodu negativních jevů při výkonu myslivosti, které jsou spojeny s komunistickým režimem, došlo ve společnosti v předchozím období a dochází doposud k posunům ve vnímání myslivosti. K tomu, aby bylo dosaženo společensky žádoucího účelu sledovaného zákonem, je třeba systematické výchovné činnosti a důsledného naplňování principů myslivosti v praktickém životě. V individuálních případech

¹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 16. 2. 1995 ve věci sp. zn. III. ÚS 114/94, Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 3, nálež č. 9, str. 45 a násl., z novější judikatury pak např. nálež Ústavního soudu ze dne 8. 4. 2004 ve věci sp. zn. II. ÚS 482/02, Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 33, nálež č. 52, str. 39 a násl.

¹⁵ Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 1, nálež č. 36, str. 259 a násl.

¹⁶ Pozn. redakce: Jedná se o princip odpovědnosti státu za šetrné využívání přírodních zdrojů a ochranu přírodního bohatství.

mohl a stále může výkon práva myslivosti sklouznout pouze na úroveň zábavy, vzbuzující dojem aktivity pro vyvolené, případně k takovému výkonu myslivosti, která zasáhne do postavení vlastníků honebních pozemků nezákonným způsobem. Tato skutečnost – zneužití práva, resp. výskyt protiprávních činností – se však nemůže stát odůvodněním pro chápání současné zákonné regulace myslivosti jako protiústavní; individuální prohrěšky proti myslivosti a zneužití práv z její regulace plynoucích je třeba důsledně postihovat individuálně, a tím přispívat ke změně negativních pohledů na myslivost jako na abstraktní kategorii. Rovněž vlastníkům honebních pozemků právo poskytuje řadu obecných nástrojů k ochraně před excesy ze strany osob, které právo myslivosti na jejich pozemcích vykonávají.

V konkrétnostech je třeba se podle názoru Ústavního soudu podrobně zabývat tím, zda omezení, k nimž zákonodárce v konkrétním případě přistoupil, jsou proporcionální, v souladu s jinými ústavněprávními garancemi a zda šetří jejich podstatu a smysl ve smyslu čl. 4 odst. 4 Listiny.¹⁷

K vlivu výkonu práva myslivosti na výkon vlastnického práva vlastníků honebních pozemků

Z hlediska posuzování případné kolize s ústavními garancemi podle čl. 11 odst. 1 a 4 Listiny lze charakterizovat právo myslivosti [§ 2 písm. h) zákona o myslivosti] jako:

1. činnosti, které vedou k realizaci práv a povinností zvěř chránit, cílevědomě chovat, lovit, přivlastňovat si ulovenou nebo nalezenou uhynulou zvěř, její vývojová stadia a shozy paroží,
2. užívání honebních pozemků v nezbytné míře k výkonu činností podle bodu 1.

Činnosti uvedené sub 1. jsou především vymezením obsahu práva myslivosti, proto při jejich řádném výkonu, s ohledem na shora přijaté závěry, samy o sobě nemohou představovat omezení vlastnického práva vlastníka honebního pozemku.

Jinak je tomu v případě nutného užívání honebních pozemků podle bodu 2., neboť realizace tohoto oprávnění předpokládá omezení vlastníka honebního pozemku. Pokud užití honebního pozemku (tj. ve volné krajině) spočívá pouze v průchodu či průjezdu (ať už z důvodu lovu či z jakéhokoliv jiného důvodu vedoucího k realizaci práva myslivosti), není výkonem takového užívacího práva vlastník zásadně dotčen, takové užívací právo je navíc – jak bylo výše zmíněno – uskutečňováno k plnění ústavní povinnosti vyplývající z čl. 7 Ústavy České republiky, výkon ústavní povinnosti tak nemůže zakládat protiprávnost. Takové „omezení“ výkonu vlastnického práva honebního pozemku je s ohledem na shora uvedené legitimní a proporcionální.

¹⁷ Viz k tomu i zmíněný náález Ústavního soudu ve věci sp. zn. III. ÚS 114/94.

Specifická situace nastává v případech, kdy výkonem myslivecké činnosti dojde ke vzniku hospodářsky významné škody, která zbaví vlastníka honebního pozemku možnosti realizace jedné ze složek vlastnické triády – práva užívat plody a užitky věci. Takovýto typový zásah je však kompenzován úpravou povinnosti nahradit škodu, která vznikne (§ 52 a násl. zákona o myslivosti). Nelze tedy mít za to, že by k omezení vlastnického práva docházelo bez náhrady, jak zapovídá čl. 11 odst. 4 Listiny. Nutno podotknout, že zákonodárce v této otázce šel ještě dále tím, že zakotvil na objektivním principu úpravu náhrady škody způsobené zvěří, tedy bez přímého vlivu lidské činnosti, která vzniká realizací práva myslivosti.

Ústavní soud považoval za důležité ještě před tím, než se vyjádřil konkrétně k argumentaci navrhovatelů ve vztahu k napadeným ustanovením zákona o myslivosti, v obecné rovině, zejména pak s ohledem na případ Chassagnou, jehož se navrhovatelé dovolávali, uvést, že omezení vlastníka honebního pozemku není nelimitováno. Myslivost lze provozovat podle zákona jen v rámci honitby. Je vyloučena na nehonebních pozemcích, jejichž nehonebnost je dána buď přímo ze zákona [výčtem v § 2 písm. e) zákona o myslivosti], nebo ji může správní úřad ve smyslu § 17 odst. 2 zákona o myslivosti prohlásit z důvodů vojenských, bezpečnostních nebo v zájmu vlastníka, a to buď bez návrhu, nebo na jeho návrh. Zákon blíže nespecifikuje neurčitý právní termín “zájem vlastníka”. Při výkladu tohoto termínu je třeba respektovat, že realizací práva myslivosti nelze zasáhnout do jiného ústavně zaručeného práva či do vlastnického práva v rozporu s principem proporcionality takovým způsobem, který popírá podstatu ústavní povinnosti podle čl. 11 odst. 3 Listiny. Vlastník honebního pozemku má proto podle Ústavního soudu nárok, aby byl jeho pozemek za nehonební prohlášen buď z důvodu nutnosti chránit jiné ústavně zaručené právo vylučující svou podstatou právo myslivosti (například smýšlení vlastníka podle čl. 15 odst. 1 Listiny), nebo v situacích, kdy přestane být jinak legitimní omezení vlastníka z důvodu práva myslivosti proporcionální, například tehdy, pokud důvod na straně vlastníka spočívá v povaze využívání pozemku ke specifické podnikatelské činnosti, která by byla honebním užíváním pozemku výrazně omezena (využívání pozemků k účelům výzkumným a vývojovým apod.).

Ústavní soud z důvodů spíše preventivních na tuto okolnost zvlášť upozornil v souvislosti s případem Chassagnou a apeloval na ústavně konformní aplikaci ustanovení § 17 odst. 2 zákona o myslivosti. Ve zmíněném případě nebyla ochrana vlastníka poskytnuta z titulu jeho vlastnického práva k pozemku, nýbrž z důvodu jiného jeho práva garantovaného Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod, jež bylo favorizováno před právem myslivosti, a to i s ohledem na povahu práva myslivosti ve Francii, která se svou podstatou liší od koncepce české právní úpravy.

Rovněž je třeba podotknout, že správní úřad je povolán k tomu, aby skutečnou existenci důvodu prohlášení pozemku za nehonební zkoumal podle zmíněných pre-

mis tak, aby byla zaručena ochrana práv vlastníka a současně aby se formální záštita jinou ústavní garancí nestala prostředkem popření práva myslivosti.

Hodnocení protiústavnosti jednotlivých napadených ustanovení (výběr ustanovení s užší vazbou na ochranu životního prostředí)

K § 9 odst. 2 a 3

Ustanovení § 9 odst. 2 in fine zakotvuje možnost uložení omezení (umístění slanisek, napajedel, příkrmovacích zařízení) rozhodnutím správního úřadu i v případě, že s tím vlastník nesouhlasí. Ustanovení § 9 odst. 3 umožňuje zejména v době hnízdění, kladení a odchovu mláďat nebo provádění lovů uložit omezení zákazu vstupu na honební pozemky a některých dalších činností, vyjma hospodářské činnosti vlastníka či nájemce honebního pozemku. Vzhledem k tomu, že uvedená omezení jsou stanovena k dosažení obecného cíle zákona o myslivosti a směřují k zajištění činnosti, jejímž předmětem je ochrana zvěře, případně dosažení jejího optimálního stavu, případně zajištění bezpečnosti v době lovu, nelze z hlediska ústavněprávních garancí těmto ustanovením nic vytknout. Vzhledem k tomu, že jsou uvedená ustanovení v souladu s dispozicí čl. 11 odst. 3 Listiny, nelze na uložení povinností, které vyplývají z uvedených ustanovení § 9 odst. 2 a 3 napadeného zákona, nahlížet jako na omezení vlastnického práva, za něž by stěžovatelům náležela náhrada ve smyslu čl. 11 odst. 4 Listiny, již se dovolávají. Ne nepodstatnou okolností rovněž je, že samotná omezení, k nimž dochází, zatěžují vlastníka ve výkonu jeho vlastnického práva jen minimální měrou. V případě, že by – například shromažďováním většího množství zvěře u napajedla – došlo ke vzniku škody, má vlastník možnost domáhat se náhrady škody za pomoci mechanismu, který napadený zákon předpokládá.

K § 17 odst. 6

Uvedené ustanovení obecně upravuje prostředky k zajištění optimalizace tvaru honitby. V možnosti výměny či přičlenění honebních pozemků spojují navrhovatelé rozpor s právem na svobodu sdružování podle čl. 20 Listiny, neboť napadené zákonné ustanovení nebere zřetel na svobodnou vůli jednotlivých vlastníků. Tato argumentace se však vztahuje pouze k textu poslední věty napadeného ustanovení, přestože navrhovatelé usilují o zrušení celého § 17 odst. 6. Podle názoru Ústavního soudu je třeba brát zřetel na to – jak již bylo řečeno – že z vlastnického práva samotného nevyplývá právo myslivosti, je pouze indikátorem pro místní určení realizace tohoto práva, tj. stanovení, na kterých pozemcích lze právo myslivosti vykonávat. Honební společenstvo je subjekt, kterému mimo jiné svědčí právo užívat honitbu (realizovat právo myslivosti), v tom případě má povinnost přednostně umožnit užívání honitby svým členům, nebo má možnost honitbu dále pronajmout. Členství v honebním společenstvu se odvíjí v zásadě

od existence vlastnického práva honebního pozemku. Tento subjekt je tedy vytvářen za účelem dosažení cílů sledovaných zákonem o myslivosti a podmínka vlastnického práva k určitému pozemku, jejímž smyslem je založení možnosti členství v konkrétním honebním společenstvu, představuje zákonnou podmínku jakékoliv státem regulované činnosti. Tato podmínka je legitimní – je logické, že v rámci honebního společenstva se lze angažovat tehdy, pokud má osoba zájem na tom, jakým způsobem bude v mezích zákona právo myslivosti realizováno na jejích pozemcích, a bylo by nelogické připustit, aby stejné oprávnění měla osoba, která obdobný majetkový zájem (vlastnické právo k pozemku zahrnovanému do honebního společenstva) nemá.

Existence honebního společenstva je úzce spjata s dosažením cíle zákona o myslivosti a jako forma sdružovacího práva podléhá z hlediska potenciálního přezkumu Ústavním soudem kritériím, jež plynou z obsahu čl. 20 Listiny. Ústavní garance zakotvená v tomto ustanovení zaručuje právo sdružovat se a v tomto právu není vlastník pozemku omezován. Honební společenstvo je právnickou osobou *sui generis*, není – podle výslovného zákazu v § 19 odst. 2 zákona o myslivosti – oprávněno podnikat a je úzce účelově zaměřeno na plnění úkolů v oblasti myslivosti. Smyslem jeho existence je, aby bylo možno identifikovat zcela jasně subjekt, který buď vykonává úkoly týkající se myslivosti sám, nebo jejich plnění “převede” prostřednictvím nájmu na subjekt jiný. Neplnění těchto povinností (neužívání honitby), jež má za následek nerealizování úkolů myslivosti, vede k tomu, že jsou pozemky přiřčeny k honitbě jiné, nebo rozděleny mezi více honiteb (§ 29 odst. 2 zákona o myslivosti) tak, aby cílů zákona o myslivosti bylo dosaženo.

Ne nepodstatnou okolností rovněž je, že členství v honebním společenstvu není povinné. Jak již bylo řečeno, vlastnické právo k příslušnému pozemku je podmínkou členství, členství však nevzniká automaticky. Má-li konkrétní vlastník zájem se na činnosti honebního společenstva podílet, může se stát jeho členem. Jeho působení je plně vedeno zásadou *vigilantibus iura scripta sunt*. Vlastník, který se účastní na činnosti honebního společenstva, se tak může – vedle povinností, které pro něj z členství plynou – podílet i na rozhodování a participovat tak na způsobu realizace zákonných povinností honebního společenstva.

S ohledem na povahu účasti v honebním společenstvu nelze v mechanismu vyrovnávání hranic pozemku bez souhlasu vlastníka spatřovat prvek protiústavnosti. Právo účasti v honebním společenstvu, jakož i právo realizovat právo myslivosti z něj vyplývající jsou právní kategorie odlišné svou povahou od práva vlastnického a nepožívají ústavněprávních kvalitativně shodných garancí a neexistuje na ně zákonný nárok ani v rovině jednoduchého práva.

V duchu obecných závěrů, které Ústavní soud vyslovil, je rovněž třeba zdůraznit, že stanovení základních prostorových a kvalitativních parametrů honitby je motivováno potřebami zvěře tak, aby honitba představovala v konkrétní situaci nejlepší

ekosystém s co možná nejrozmanitějšími životními podmínkami. Posouzení těchto okolností však přísluší správnímu úřadu.

K § 18 odst. 4

Ústavní soud zdůraznil, že jednotlivé složky myslivosti, resp. práva myslivosti od sebe nelze oddělit a je nutno posuzovat je komplexně s tím, že celek je legitimním omezením vlastnického práva ve smyslu čl. 11 odst. 3 Listiny. Tento závěr platí i za situace, kdy se vlastník v rámci přičleňování pozemků na přičlenění nedohodne. Představuje-li realizace myslivosti činnost ve veřejném zájmu, je nutno klást důraz na to, aby hlavní cíl chráněný zákonem o myslivosti – ochrana zvěře – nebyl ohrožen, a nelze tedy bez výhrad a za všech okolností trvat na uzavření dohod se všemi vlastníky honebních pozemků zahrnovaných do honitby.

Napadenému ustanovení navrhovatelé rovněž vytýkají diskriminační charakter, který má být způsoben tím, že vlastníci honebních pozemků přičleňovaných k honitbě jediného vlastníka jsou diskriminováni oproti vlastníkům honebních pozemků přičleňovaných ke společenskému honitbě. Vlastní diskriminace má být způsobena tím, že v rámci členství v honebním společenstvu se lze podle názoru navrhovatelů alespoň nějakým způsobem podílet na výkonu práva myslivosti, kdežto v případě, kdy je pozemek přičleněn k honitbě jediného vlastníka, žádné honební společenstvo nevzniká a shora popsaná participace není možná.

Je nepopíratelné, že může vzniknout dvojí právní postavení závislé na tom, zda bude honební pozemek přičleněn ke společenskému honitbě nebo k honitbě jediného vlastníka. Aby však bylo možno charakterizovat jednání jako diskriminační, je v zásadě třeba – v duchu garance obsažené v čl. 3 odst. 1 Listiny, již se navrhovatelé dovolávají – splnění dvou podmínek. Jednak musí být nastolena nerovnost v přístupu k základním právům a svobodám, jednak musí docházet k diskriminaci z nějakého kvalifikovaného důvodu (tj. z důvodu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení). I pokud by Ústavní soud připustil, že vlastníci nedobrovolně přičleňovaných pozemků tvoří dvě navzájem diskriminovatelné skupiny, přičemž diskriminace by spočívala v příslušnosti ke skupině těch vlastníků, jejichž pozemky jsou přičleňovány k honitbě jediného vlastníka, je třeba se ptát, při výkonu jakého ústavně garantovaného práva by byli tito vlastníci diskriminováni. Z celkového kontextu argumentace navrhovatelů by bylo možno uvažovat o diskriminaci v právech garantovaných čl. 11 Listiny a podle výslovného odůvodnění obsaženého v návrhu by se jednalo o diskriminaci v rovnosti v právech podle čl. 1 Listiny, resp. v rovnosti při zákonných omezeních základních lidských práv a svobod podle čl. 4 odst. 3 Listiny.

K omezení při výkonu práv podle čl. 11 Listiny v posuzovaném případě dojít nemůže z důvodů, které Ústavní soud shora vyložil. Právo myslivosti není právem, které je spjato s vlastnickým právem k honebnímu pozemku, ale honební pozemek je jako jednotka tvorby honiteb pouze prostředkem teritoriálního vymezení honitby, je tedy kvantitativním předpokladem práva myslivosti. V tomto smyslu je třeba rozumět také části věty obsažené v shora zmíněném rozsudku Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 22 Cdo 3006/2002, na kterou navrhovatelé odkazují: „...zákon (pozn. ÚS: míněna je dřívější úprava myslivosti provedená v zákoně č. 23/1962 Sb.) *sice koncipuje právo myslivosti jako samostatné věcné právo vycházející z vlastnictví honebního pozemku (§ 2); je však třeba podotknout, že Nejvyšší soud pokračuje (a tato část textu odůvodnění zmíněného rozhodnutí již v návrhu citována není): ...nicméně to neznamená, že by vlastník takového pozemku mohl bez dalšího toto právo vykonávat. Podle ...zákona lze totiž právo myslivosti vykonávat pouze na honebních pozemcích... Přitom právo myslivosti (míněno jeho výkon) přísluší ...jen vlastníkům honitby (pozn.ÚS: dnes držitel honitby)... Vlastník honitby, jímž je zpravidla osoba odlišná od vlastníka honebního pozemku, může... vykonávat v této honitbě právo myslivosti sám nebo ji může smlouvou pronajmout... Z uvedeného je zřejmé, že výkon práva myslivosti neplyne přímo z vlastnického práva k honebnímu pozemku, nýbrž závisí na splnění dalších podmínek vyplývajících ze zákona a za určitých okolností... je možný i proti vůli vlastníka honebního pozemku. Zákon svými ustanoveními veřejnoprávního charakteru omezuje práva vlastníků honebních pozemků v zájmu ochrany myslivosti...”*

Závěry Nejvyššího soudu tak v zásadě korespondují s tím, jak se vyjádřil Ústavní soud k povaze práva myslivosti, neboť tato dvě práva (vlastnické právo k pozemku a právo myslivosti) jsou na sobě nezávislá, byť je nepopiratelné při vzniku (založení) a zčásti i při realizaci práva myslivosti funkční spojení mezi těmito právy, resp. přesněji mezi honebním pozemkem a honitbou, v jejímž rámci je právo myslivosti realizováno.

V souvislosti s odkazem na čl. 1 a čl. 4 odst. 3 Listiny poukazovali navrhovatelé rovněž na to, že podle jejich názoru stát nemůže poskytnout jedné skupině více výhod než skupině jiné jediné tehdy, pokud k tomu dochází při zabezpečení funkcí státu a s odvoláním na veřejné hodnoty. Přitom odkázali na nálezy Ústavního soudu publikované pod č. 403/2002 Sb. a pod č. 83/2003 Sb.¹⁸ K této otázce se Ústavní soud již vyjádřil v rámci obecné argumentace, podle které je myslivost prostředkem k dosažení úkolů státu vyplývajících z čl. 7 Ústavy České republiky, proto jsou tedy “omezení”, k nimž dochází na straně vlastníků honebních pozemků, v mezích ústavnosti.

S ohledem na konkrétnosti argumentace týkající se napadeného ustanovení § 18 odst. 4 zákona o myslivosti, lze rovněž podotknout, že okolnosti přičlenění v rámci procesu uznání honiteb musejí být podle zákona správním úřadem podrobně

¹⁸ Pozn. red.: nálezy sp. zn. Pl. ÚS 36/01 a sp. zn. Pl. ÚS 12/02, Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu, svazek 26, nálež č. 80; svazek 29, nálež č. 20.

zkoumány. V případě nesouhlasu vlastníka honebního pozemku s přičleněním musí navrhovatel (tzn. jediný vlastník či přípravný výbor honebního společenstva) odůvodnit požadavek přičlenění pozemků k honitbě, která musí i bez přičleňovaných pozemků dosahovat předepsané minimální výměry. Takovými důvody v praxi může být například fakt, že pozemky obvykle malé výměry přiléhají k navrhované honitbě, nebo pozemky navrhované k přičlenění tvoří izolované ostrůvky mezi jinak souvislými pozemky navrhované honitby a jejich přičlenění je tak logické například s ohledem na zákonný požadavek souvislosti honitby; přičlenění je proto motivováno vytvořením či zlepšením podmínek řádného mysliveckého hospodaření.¹⁹ Zákon podle názoru Ústavního soudu stanoví transparentní důvody přičlenění pozemků motivované potřebami zvěře a vytváří dostatečné předpoklady pro přezkum těchto důvodů v konkrétním případě.

S ohledem na shora uvedené je proto třeba uzavřít, že nemožnost vlastníka honebního pozemku podílet se na realizaci práva myslivosti účastí v honebním společenstvu v situaci, kdy jeho pozemek je přičleněn k honitbě jediného vlastníka, nepředstavuje protiústavní zásah, neboť ke „zhoršení“ právního postavení vlastníka honebního pozemku dochází při realizaci omezení vlastnického práva přípustných podle čl. 11 odst. 3 Listiny.

K § 55 odst. 1 až 3

K nerovnému zacházení v tomto případě nemůže dojít, neboť o diskriminační jednání by se jednalo tehdy, pokud by – jak již bylo uvedeno – bylo zacházeno s osobami se stejným, nebo obdobným právním postavením různě. Dovolávají-li se navrhovatelé rozdílného přístupu k vlastníkům honebních pozemků na jedné straně ve srovnání s jinými subjekty, je třeba zdůraznit, že postavení obou těchto skupin je různé, neboť posléze uvedené skupině subjektů nemůže vzniknout (coby nevlastníkům) škoda na zemědělských plodinách či na lesních pozemcích. O diskriminační přístup by se jednalo například tehdy, pokud by s různými skupinami vlastníků pozemků, na nichž jsou pěstovány polní plodiny, bylo zacházeno různě.

Předmětem úpravy je odpovědnost za specifickou škodu, která reaguje – ve srovnání s obecnou úpravou odpovědnosti za škodu např. v občanském zákoníku – na určitý specifický případ, pro nějž je typické, že s uplynutím delšího časového období je škoda fakticky nezjistitelná a bylo by možno jen s těžší poskytnout ochranu práv kterékoliv z dotčených stran odpovědnostního vztahu. Ústavní soud se proto neztožňuje s námitkou, že lhůty, které jsou zákonem o myslivosti zakotveny pro uplatnění nároku na náhradu škody, nejsou přiměřené. Jestliže vlastník pozemku obhospodařuje zemědělský pozemek, lze předpokládat, že stav výpěstků průběžně sleduje.

¹⁹ Viz k tomu i Řehák, L. – Staněk, J. – Kříž, P.: Zákon o myslivosti s komentářem. 1. vydání. Praha: VENATOR, 2002, str. 121 a 122.

Lhůta 20 dnů od vzniku škody se tak pro uplatnění nároku jeví naprosto přiměřená. Lhůtu pro uplatnění nároku na škodu způsobenou na lesních pozemcích a porostech, kterou lze uplatňovat za předchozí rok vždy do 20 dnů od konce měsíce června, hodnotí Ústavní soud s ohledem na stejné důvody, jaké byly zmíněny v předchozím případě, jako přiměřenou.

K § 69 odst. 1

Přechodné ustanovení obsažené v napadeném ustanovení zákona o myslivosti umožňuje zachovat honitby a obory uznané podle dosavadních předpisů a stanoví rovněž pravidlo přechodu na požadavky nové právní úpravy v zákonné lhůtě. Takový přístup je zcela v souladu s běžnými pravidly intertemporality.

Argumentaci, podle níž jde o konzervaci dosavadního stavu, jež neumožňuje malým, resp. menšinovým vlastníkům vytvořit honební společenstvo podle svých představ a potřeb, nelze rovněž přisvědčit. Ústavní soud považuje za důležité zdůraznit, že honební společenstvo, jak již bylo zmíněno v rámci argumentace k návrhu na zrušení § 17 odst. 6 zákona o myslivosti, je zakládáno programově za účelem realizace myslivosti, tedy k ochraně zvěře. Právě proto by (automatický) zákonný zánik honebních společenstev (a to i po uplynutí lhůty pro splnění požadavků nové právní úpravy) mohl ohrozit naplnění zákonného účelu myslivosti a mohl by přivodit stav, kdy by institucionálně nebyla zajištěna péče o část ekosystému, čímž by stát nezajistil plnění své ústavní povinnosti podle čl. 7 Ústavy České republiky.

Závěr

Na základě shora uvedené argumentace dospěl Ústavní soud ČR k závěru, že úprava myslivosti a práva myslivosti v platném českém právu nezakládá namítaný rozpor s ústavními garancemi a není ani v rozporu s jinými ústavně zaručenými právy. Jedná se o omezení vlastníka honebního pozemku, jež při zachování podstaty a smyslu ostatních ústavněprávních garancí plynou z ustanovení čl. 11 odst. 3 Listiny. Dochází-li při výkonu práva myslivosti užíváním honebních pozemků k zásahu do ústavně garantovaných práv vlastníků honebních pozemků, jedná se o omezení, která jsou proporcionální z hlediska cíle a účelu, k němuž právo myslivosti směřuje; taková omezení se tedy nacházejí v mezích ústavnosti.²⁰ Návrh tak zamítl v celém rozsahu.

JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

²⁰ Rovněž u zbývajících námitek navrhovatelů (hodnocení jednotlivých napadených paragrafů zákona o myslivosti) nebyla shledána tvrzená protiústavnost odůvodňující závěr, že se jedná o úpravu jsoucí v rozporu s namítanými či jinými ústavními garancemi.

NEJVYŠŠÍ SPRÁVNÍ SOUD ČR POTVRDIL PROKAZOVÁNÍ PŮVODU CHOVANÝCH ŽIVOČICHŮ TESTEM DNA

V září 2007 rozluštil Nejvyšší správní soud ČR ve svém průlomovém rozhodnutí č. 8 As 62/2006-97 dlouholetý spor mezi správními úřady ochrany přírody a nevládními ekologickými organizacemi na jedné straně a chovateli (a bohužel také některými radikálními ochránci zvířat) na straně druhé, zda používat při prokázání totožnosti chovaného jedince paternitní test DNA. Jak již titlek napovídá, Nejvyšší správní soud ČR potvrdil prokazování původu chovaných živočichů testem DNA. Rozhodnutí se dotýká nejen výkladu českého zákona o ochraně přírody a krajiny, ale i evropských předpisů o obchodování s ohroženými druhy CITES.

Aby byl prokázán odchov v zajetí, musí být nepochybný jednak původ rodičů a jednak příslušnost potomstva k těmto rodičům. To lze u řady druhů na základě současných poznatků bezpečně prokázat jen paternitním DNA testem.

Nejvyšší správní soud ČR se také ztotožnil s názorem krajského soudu, že orgán ochrany přírody je oprávněn požadovat prokázání původu jedince ve smyslu § 54 odst.1 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, a jeho neprokázání je důvodem ke vzniku podezření na jeho nelegální původ.

V dané věci Nejvyšší správní soud zamítl kasační stížnost žalobce J.K. zastoupeného JUDr. Jiřím Sobotkou, advokátem v Nymburce, proti žalovanému Ministerstvu životního prostředí, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 17. 3. 2005, čj. 500/2329/503 21/04, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 31. 7. 2006, čj. 5 Ca 116/2005-71. Napadeným rozhodnutím žalovaný zamítl odvolání žalobce a potvrdil rozhodnutí Správy Chráněné krajinné oblasti B., jímž nevyhověla žalobcově žádosti o vzetí do evidence živočicha – v daném případě 1 kus orla skalního (*Aquila chrysaetos*) – odchovaného v péči člověka a o vydání osvědčení o této skutečnosti (§ 54 odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, dále též jen „zákon“).

Dodejme, že kromě zákona o ochraně přírody a krajiny je orlu skalnímu poskytována také mezinárodní ochrana, neboť je spolu s dalšími dravci zařazen mezi exempláře CITES (zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změn některých zákonů), na něž se přednostně aplikují přímo použitelné předpisy Evropských společenství (zejména nařízení Rady č. 338/97, o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi v aktuálním znění).

Žalobce ve své žalobě tvrdil, že mládě orla skalního se narodilo dne 10. května 2004 z jedinců jím legálně chovaných. Správní orgán vyzval žalobce k prokázání zákonného původu mláděte paternitním testem DNA. Jelikož ten tuto povinnost ve stanovené lhůtě nesplnil, žádosti nebylo vyhověno. Žalovaný se v rozhodnutí o odvolání ztotožnil s odůvodněním rozhodnutí o nevyhovění žádosti žalobce. Uvedl, že jedině DNA test paternity, provedený příslušnou akreditovanou laboratoří, lze v současnosti považovat za jednoznačné prokázání toho, že odchovaný jedinec je skutečně potomek rodičů, které žalobce v žádosti uvedl. Bez tohoto testu tedy není možné nepochybně prokázat zákonný původ předmětného mláděte, a není možné s jistotou vyloučit, že se nejedná o jedince získaného z přírody. Provedení tohoto testu je tedy nezbytným podkladem pro vyhovění žádosti dle § 54 odst. 4 zákona a nelze je nikterak nahradit, ani čestným prohlášením žalobce.

Krajský soud žalobu proti rozhodnutí žalovaného zamítl. Vycházel především z definice pojmu „jedinec v přímé péči člověka“ uvedené v § 3 odst. 1 písm. d) zákona. Podle tohoto ustanovení se musí jednat o jedince živočišného druhu, který 1) pochází z odchovu v zajetí, 2) je nezaměnitelně označen nebo identifikován a 3) je orgánem ochrany přírody evidován. Průkaz splnění bodu ad 1), tedy že mládě pochází z odchovu v zajetí, nikoli z volné přírody, lze učinit pouze prokázáním jeho původu ve smyslu § 54 odst. 1 zákona. Statut „jedince v přímé péči člověka“ potom vzniká teprve právní mocí rozhodnutí o jeho evidenci a vydáním osvědčení o evidenci. Do této doby se na něj jako na živočicha „volně žijícího“ vztahuje v plném rozsahu zákon o ochraně přírody a krajiny, což mimo jiné znamená, že orgán ochrany přírody je oprávněn podle § 54 odst. 1 zákona požadovat kdykoli prokázání jeho zákonného původu. Tím je nutno rozumět jednak prokazatelný původ jeho rodičů a jednak samo prokazatelné rodičovství. Neprokázaní původu může zakládat důvodné podezření na nelegální původ a je důvodem pro nevyhovění žádosti [§ 3 odst. 1 písm. d) zákona].

V kasační stížnosti proti uvedenému rozsudku žalobce (dále jen stěžovatel) namítá nesprávné posouzení právní otázky krajským soudem [§ 103 odst. 1 písm. a) s. ř. s.]. Soud se dle názoru stěžovatele dopustil chybného výkladu § 3 odst. 1 písm. d) zákona, když dovodil, že jedinec se stane tzv. „jedincem v přímé péči člověka“ teprve splněním všech podmínek ad 1), 2), 3). Podle stěžovatele naopak postačí splnění podmínek ad 1) a 2); poslední podmínku, tj. vzetí do evidence pak je příslušný správní orgán povinen splnit automaticky. Jediný důvod pro nevyhovění žádosti je důvodné podezření na nelegální původ jedince, které je správní orgán povinen žadateli (zde stěžovateli) sdělit. V daném případě tak však žalovaný ani správní orgán rozhodující v první stupni neučinil, žádné důvodné podezření stěžovateli nesdělil a jeho žádosti proto nevyhověl neoprávněně v rozporu se svou zákonnou povinností.

Stěžovatel má za to, že není povinen prokazovat původ dotčeného jedince, pokud správní orgány nemají důvodné podezření o jeho nelegálním původu. Jelikož krajský

soud zastává opačný názor, navrhl stěžovatel rozsudek zrušit a věc krajskému soudu vrátit k dalšímu řízení.

Žalovaný ve vyjádření ke kasační stížnosti setrval na důvodech uvedených v žalobou napadeném rozhodnutí. Zdůraznil, že zákon o ochraně přírody a krajiny stanoví orgánům ochrany přírody automatickou povinnost provést evidenci každého jedince, jehož se žádost o vzetí do evidence týká, ale ukládá jim povinnost zabývat se pečlivě původem takového jedince; jde o součást ochrany volně žijících druhů živočichů, tím spíše kriticky ohroženého orla skalního. Kasační stížnost navrhl zamítnout.

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené rozhodnutí krajského soudu v mezích důvodů vymezených stížnostními body (§ 109 odst. 3 s. ř. s.) a shledal kasační stížnost nedůvodnou. Z odůvodnění vyjímáme:

Podstatou sporu je otázka, zda byl stěžovatel povinen vyhovět výzvě orgánu ochrany přírody a zajistit u mláďete orla skalního, pro něhož žádal o vzetí do evidence dle § 54 odst. 4 a 5 zákona, DNA test paternity.

Podle § 54 odst. 5 zákona je ten, kdo odchoval v zajetí jedince, který má být evidován, povinen jej do 30 dnů nezaměnitelně označit a ve stejné lhůtě požádat o jeho vzetí do evidence. Nemá-li orgán ochrany přírody důvodné podezření na nelegální původ jedince, provede evidenci a vydá držiteli osvědčení o vzetí do evidence. Osvědčení je veřejnou listinou prokazující, že se nejedná o volně žijícího živočicha.

Ustanovení § 54 odst. 1 zákona opravňuje orgány ochrany přírody vyzvat každého, kdo drží, chová, pěstuje, dopravuje, prodává, vyměňuje, nabízí za účelem prodeje nebo výměny nebo zpracování zvláště chráněnou rostlinu nebo zvláště chráněného živočicha, aby prokázal jejich zákonný původ. Zákonný původ lze prokázat povoleným dovozem, povoleným odebráním z přírody, povoleným odchovem z jedinců s původem prokázaným podle tohoto ustanovení apod.

Ustanovení § 3 odst. 1 písm. d) zákona definuje pojem volně žijícího živočicha jako jedince živočišných druhů, který se vyskytuje v přírodě a není v přímé péči člověka. Za jedince v přímé péči člověka se považuje jedinec živočišných nebo ptačích druhů pocházející z odchovu v zajetí, který je nezaměnitelně označen nebo identifikován nesnímatelným kroužkem nebo mikročipem anebo jiným nezaměnitelným způsobem a evidován orgánem ochrany přírody. Orgán ochrany přírody je na základě písemné žádosti držitele do 30 dnů povinen takového jedince evidovat, pokud nemá důvodné podezření na nelegální původ jedince.

Zákon o ochraně přírody a krajiny stanoví řadu opatření na ochranu druhů planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů vč. zvláštní ochrany těch druhů, které jsou vzácné či ohrožené, a to pozitivním ovlivňováním jejich vývoje v přírodě a zabezpečováním předpokladů pro jejich zachování (§ 2 zákona).

Druhy rostlin a živočichů, které jsou ohrožené nebo vzácné, vědecky či kulturně velmi významné, lze vyhlásit za zvláště chráněné. Zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů se dle stupně jejich ohrožení člení na ohrožené, silně ohrožené a kriticky ohrožené (§ 48 odst. 2 zákona).

Orel skalní (*Aquila chrysaetos*) je zařazen mezi zvláště chráněné kriticky ohrožené živočichy (příloha č. III vyhlášky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ochraně přírody a krajiny). Zákon pro tento ptačí druh proto stanoví vysokou míru ochrany a je i ve veřejném zájmu tuto ochranu zachovávat.

Z tohoto důvodu je také umožněno orgánům ochrany přírody kontrolovat chov a dispozice se zvláště chráněnými živočichy a za tím účelem mimo jiné vést evidenci jedinců v přímé péči člověka. Je třeba znovu zdůraznit, že prvotním účelem této zákonné úpravy je poskytování ochrany živočichům, a jsou proto také stanoveny přísné požadavky na zařazení konkrétního jedince do evidence. Tyto požadavky konkretizuje § 3 odst. 1 písm. d) zákona, tj. musí jít o jedince pocházejícího z odchovu v zajetí a tento jedinec musí být nezaměnitelně označen. Teprve při prokazatelném splnění těchto dvou požadavků lze splnit třetí zákonný definiční znak „jedince v přímé péči člověka“ a provést jeho evidenci orgánem ochrany přírody. Zákon ale i pak stanoví výjimku, a to pro případy, kdy má orgán ochrany přírody důvodné podezření na nelegální původ jedince; vzetí do evidence je pak možno odepřít.

V posuzovaném případě, jak vyplynulo ze správních spisů, stěžovatel ve své žádosti o vzetí mláděte orla skalního do evidence uvedl k (v pořadí druhému) požadavku na nezaměnitelné označení, že mládě je označeno nesnímatelným kroužkem. Požadavek na prokázání původu mláděte z odchovu v zajetí však stěžovatel doložil pouze označením samce a samice orla skalního jako rodičů mláděte a později připojil čestné prohlášení o biologickém rodičovství těchto jedinců. Opakované výzvě orgánu ochrany přírody k předložení protokolu o zkoušce DNA, prokazující paternitu, však stěžovatel nevyhověl s tím, že je to v zájmu ochrany mláděte, pro něhož by byl odběr krve za účelem DNA testů stresující a bolestivý zážitek. Orgán ochrany přírody podle stěžovatele není oprávněn po něm splnění takové povinnosti požadovat.

Aby byl prokázán odchov v zajetí, musí být nepochybný jednak původ rodičů a jednak příslušnost potomstva k těmto rodičům. To lze u řady druhů na základě současných poznatků bezpečně prokázat jen paternitním DNA testem. Kasační soud souhlasí s názorem krajského soudu i žalovaného, že čestné prohlášení, kterým stěžovatel zamýšlel nahradit dle § 39 správního řádu tehdy účinného (zákon č. 71/1967 Sb.) tento důkaz, nelze připustit, neboť „obecný zájem“ (odst. 2) vyžaduje ochranu volně žijících jedinců a zabránění nelegální manipulaci s nimi a za tím účelem i jednoznačné prokázání původu jedince před jeho evidencí. V této souvislosti je třeba podotknout, že orlu skalnímu je poskytována také mezinárodní ochrana, neboť je spolu s dalšími dravci zařazen mezi exempláře CITES (zákon č. 100/2004 Sb.,

o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změn některých zákonů), na něž se přednostně aplikují přímo použitelné předpisy Evropských společenství (zejména nařízení Rady č. 338/97, o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi v aktuálním znění).

Z uvedeného vyplývá, že správní orgán nepochybil, jestliže po stěžovateli požadoval prokázání splnění obou požadavků pro vzetí předmětného mláděte do evidence a tedy i provedení testu DNA. Jestliže stěžovatel neprokázal, že mládě pochází z odchovu v zajetí (tj. neprokázal, že jde o mládě samce a samice, které stěžovatel chová a které uvedl v žádosti jako rodiče mláděte), nebyl splněn jeden z předpokladů pro evidenci mláděte.

Nejvyšší správní soud se také ztotožnil s názorem krajského soudu, že orgán ochrany přírody je oprávněn požadovat prokázání původu jedince ve smyslu § 54 odst. 1 zákona a jeho neprokázání je důvodem ke vzniku podezření na jeho nelegální původ.

Pro úplnost ještě Nejvyšší správní soud ČR poznamenává, že nelze přisvědčit stěžovateli ani v tom, že odmítání testů DNA slouží k ochraně mláděte před bolestivým a nebezpečným zásahem při odběru krve. Provádění testů DNA je v současné době možné vzhledem k jednoznačným a prokazatelným výsledkům pouze z krve, přičemž však pro tyto účely postačí zcela minimální množství (dvě až tři kapky krve). Při odborném provedení odběru veterinárním lékařem přitom nehrozí mláděti žádné nebezpečí. Navíc vnímatelnost odběru se minimalizuje při jeho provedení v co nejkratší době po narození mláděte. Kromě odběrů krve přímo z těla mláděte lze provést také stěr krevních stop ze skořápky; pokud se stěžovatel obával o bezpečnost mláděte, mohl zajistit provedení DNA testů ihned po jeho narození právě tímto způsobem. Konečně třetí způsob získání vzorků krve jsou krevní buňky z krvavého pera předmětného jedince. Soudu je známo, že do budoucna probíhá výzkum odběrů vzorků výtěrem z dutiny zobáku, prozatím však lze splnit zákonné požadavky pouze testy z krve.

Nejvyšší správní soud na základě výše uvedeného zhodnotil námitky žalobce jako nedůvodné. Jelikož v řízení nevyšly najevo ani žádné jiné vady, k nimž by musel přihlížet z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 s. ř. s.), kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl (§ 110 odst. 1 věta druhá s. ř. s.).

Jak jsem již uvedl v úvodu, jedná se o průlomové rozhodnutí, které do značné míry vnese jasno jak do oblasti evidence chovů, tak i dozoru a kontroly ze strany orgánů ochrany přírody.

JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

VZPOMÍNÁNÍ NA ZDEŇKA MADARA

Dostalo se mi dnes velmi těžkého a smutného úkolu, konkrétně napsat smuteční vzpomínku na nedávno zesnulého pana doc. JUDr. Zdeňka Madara, DrSc., kterého jsem skoro čtvrtstoletí dobře znal a spolupracoval s ním nejen jako jeho student, ale posléze i jako jeho mladší kolega v oboru. Loučím se s ním tak mimo jiné i za Českou společnost pro právo životního prostředí, již byl po celou dobu její dosavadní existence význačným členem.

Zdeněk Madar se narodil dne 18. 4. 1929. Po ukončení studií na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze nastoupil v listopadu 1954 jako odborný dokumentátor v Právnickém ústavu Ministerstva spravedlnosti a v dubnu 1957 pak přešel do Ústavu státu a práva tehdejší Československé akademie věd, kde od roku 1961 pracoval až do svého odchodu do důchodu v roce 1993 jako vědecký pracovník.

Od roku 1962 spolupracoval ve funkci externího učitele s Katedrou správního práva Právnické fakulty UK, a to formou přednášek a vedením vědeckých seminářů z práva životního prostředí, byl členem komise pro státní závěrečné zkoušky. Od roku 2000 spolupracoval také se soukromou Vysokou školou aplikovaného práva (rektor doc. JUDr. Josef Blahož, DrSc.), a to nejprve jako vedoucí Katedry správního práva a práva životního prostředí a od roku 2001 dokonce jako prorektor této školy. Spolupracoval také po mnoho let s celou řadou dalších akademických a vědeckých pracovišť v ČR i v zahraničí.

Zdeněk Madar obhájil v roce 1962 svoji kandidátskou disertační práci z oboru správního práva. V únoru roku 1977 byl jmenován docentem pro obor správního práva. Dne 16. 10. 1984 mu pak byla na základě úspěšně obhájené disertační práce udělena i vědecká hodnost doktora právních věd.

V letech 1964 až 1966 studoval Zdeněk Madar na Mezinárodním institutu pro evropská práva v Turinu, kde měl možnost seznámit se s problematikou životního prostředí. Od roku 1965 se pak ve své vědecké práci intenzivně zabýval otázkami právních aspektů péče o životní prostředí. Jako autor nebo spoluautor publikoval více než 80 knižních publikací a 120 studií a článků. Od roku 1956 nejprve jako člen redakční rady a od roku 1970 jako vedoucí redaktor pracoval na pěti vydáních Právnického slovníku a tří vydání Slovníku českého práva. V letech 1985 a 1990 působil jako expert Světové zdravotnické organizace (WHO) v Laosu při vypracování návrhu zákona o ochraně životního prostředí.

Od roku 1972 byl členem *International Council of Environmental Law*, od roku 1978 členem *Commission for Environmental Politics, Law and Administration* a od roku 1994 soudcem Mezinárodního soudu pro arbitráž a smír v oblasti životního prostředí.

Za svoji vědeckou a pedagogickou činnost byl oceněn řadou vyznamenání. Za všechny jmenujme alespoň ocenění v roce 1990 v Bruselu cenou Elizabeth Haub, udělovanou jednou ročně vždy jedinému kandidátovi z celého světa za přínos k ochraně životního prostředí.

Zdeněk Madar zemřel v Praze dne 8. 9. 2007 ve věku 78 let. Na pohřbu ve Strašnickém krematoriu se sešlo velké množství lidí – členů rodiny, spolupracovníků, přátel a známých. Z Právnické fakulty UK v Praze byli přítomni dva její proděkaní (Prof. Šturma a Prof. Damohorský) a dále pan doc. JUDr. Jaroslav Drobník, CSc. Jen mi přišlo trochu smutné i divné, že za jeho „mateřské pracoviště“ – Ústav státu a práva AV ČR jsem viděl jen jeho někdejší aspirantku JUDr. Janu Zástěrovou, CSc. a někdejšího ředitele doc. JUDr. Josefa Blahože, DrSc. a dále už vůbec nikoho, ale možná se jen mýlím?!

Zdeněk Madar zůstane v našich myslích i srdcích jako někdo, kdo jako první v tehdejší Československu rozpoznal ohrožení přírody a životního prostředí jako závažný problém a pochopil význam a roli práva při jeho ochraně. Tím se stal jednoznačně průkopníkem a zakladatelem i celého oboru práva životního prostředí, které dnes nejen u nás a v Evropě, ale i na celém světě patří k moderně a dynamicky se rozvíjejícím právním odvětvím.

Madarovo dílo a činnost vědeckou i pedagogickou bychom si rádi v budoucnu připomínali, třeba i v rámci uvažované „Ceny Zdenka Madara“, kterou by Česká společnost pro právo životního prostředí ráda od roku 2008 ráda vyhlásila a udělovala v rámci soutěže Studentské vědecké odborné činnosti (SVOČ) na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, a to vždy pro nejlepší práci právě z oboru práva životního prostředí. Celá záležitost je v současnosti v jednání a přípravě.

Rád však budu na pana docenta vždy vzpomínat (a mnozí kolegové jistě s mnou) jako na člověka, který nejen vytvořil obor práva životního prostředí a zejména jako vědeckou disciplínu ho postavil na vlastní nohy, když se v osmdesátých letech 20. století na Ústavu státu a práva touto problematikou zabývala řada věhlasných právníků (jmenujme jen například Dr. Kindla, Dr. Kružikovou, Dr. Zástěrovou a další), ale i jako na výborného vypravěče se smyslem pro humor. Vzpomínám jen na jeho historky za života, ať již je zažil někde daleko ve světě nebo „jen“ v jeho milovaných lázních Luhačovicích...

Čest jeho památce!

Prof. JUDr. Milan DAMOHORSKÝ, DrSc.

(Sepsáno dle vlastních vzpomínek a s využitím údajů poskytnutých paní Janou Madarovou.)

nahradit foto_1_91

ČESKÝ DEN PRÁVA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ V ROCE 2008

V úterý dne 26. února 2008 od 10:00 se uskuteční ve Velkém sále Akademie věd v Praze (Národní třída č. 3) další, již pátý ročník tradiční vědecké konference Český den práva životního prostředí. Konferenci opět pořádá Česká společnost pro právo životního prostředí za spoluúčasti Katedry práva životního prostředí Právnické fakulty UK v Praze. Tento ročník bude hlavním tématem právní úprava odpadového hospodářství. Po tradičním přehledu vývoje práva životního prostředí za uplynulý rok budou následovat dva tématické bloky. Prvním bude aktuální vývoj vnitrostátní právní úpravy oblasti odpadového hospodářství, novelizace zákona o odpadech a souvisejících předpisů, včetně transpozice komunitárního práva (směrnice o odpadech z těžební činnosti). Druhým tématem bude změny v oblasti komunitárního práva na úseku nakládání s odpady – příprava nové rámcové směrnice o odpadech. Přihlášky k účasti lze posílat k rukám prof. Damohorského – damohors@prf.cuni.cz, předsedy České společnosti pro právo životního prostředí a JUDr. Sobotky – sobotka@prf.cuni.cz, místopředsedy České společnosti pro právo životního prostředí. Po ukončení akce cca od 16:00 bude v týchž prostorách následovat valná hromada členské základny České společnosti pro právo životního prostředí.

BOLZANOVA CENA 2007

Bolzanova cena je soutěží odborných a vědeckých prací vypracovaných studenty Univerzity Karlovy v rámci bakalářského, magisterského a doktorského studia v oborech právních, ekonomických, matematických a společensko-vědních, akreditovaných na UK. Je otevřena všem studentům uvedených studijních oborů.

Slavnostní zakončení XIV. ročníku této prestižní ceny se uskutečnilo v pondělí dne 10. 12. 2007 v 15:00 hodin v recepčních místnostech Karolina UK (Ovocný trh 3, Praha 1), uděleno bylo celkem 21 cen (z toho 2 za bakalářskou, 14 za magisterské, 4 za doktorské a 1 za soutěžní práci).

V kategorii doktorských prací byla letos cena udělena i Mgr. Karolině Žákovské, Ph.D., za disertační práci na téma Ochrana mořské biodiverzity v mezinárodním právu. Práci obhájila na Katedře práva životního prostředí Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Mgr.Žákovská za stejnou práci obdržela již Cenu Josefa Vavrouška.

Soutěžní práce musí být uchazeči zpracovány v průběhu studia a na jeho základě. Musí se jednat o objevné původní práce s tvůrčím obsahem. Při jejich posuzování se hodnotí následující kritéria - originalita myšlenky, novost přínosu pro rozvoj poznání, kvalita provedení práce po stránce obsahové i po stránce formální a metodická vyspělost. Soutěž navazuje na bohatou tradici univerzitních soutěží v oblasti studentské vědecké a odborné činnosti a dosud bylo za I. - XIV. ročník uděleno 168 cen. Udělení cen se osvědčuje diplomem a s cenou je spojena peněžitá odměna.

Soutěž slouží podpoře vědecké výchovy a odborné přípravy studentů univerzity a současně posiluje dobré jméno Univerzity Karlovy v Praze. Soutěžní práce posuzuje hodnotící a výběrová komise složená ze zástupců zúčastněných fakult UK za spolupráce mimouniverzitních expertů. Práce jsou posuzovány dle kritérií daných Statutem ceny.

Redakce

NÁVŠTĚVA PROFESORA BEURIERA V PRAZE

Na pozvání profesora Damohorského zavítal ve dnech 9. - 15. října 2007 do Prahy profesor Jean-Pierre Beurier z Fakulty práva a politických věd Univerzity v Nantes (*Faculté de droit et des sciences politiques, Université de Nantes*). Profesor Beurier patří mezi přední francouzské odborníky v oblasti mořského práva a mezinárodního práva životního prostředí. Svou akademickou kariéru zahájil na Univerzitě západní Bretaně (*Université de Bretagne occidentale*) v Brestu, stal se průkopníkem výuky práva životního prostředí na Fakultě práva a ekonomie Antilské univerzity (*Faculté de droit et d'économie, Université des Antilles et de la Guyane*) na Martiniku a po návratu do metropolitní Francie stanul na více než deset let (1994 - 2005) v čele Centra pro mořské a oceánské právo (*Centre de droit maritime et océanique, CDMO*) Univerzity v Nantes, které se pod jeho vedením stalo prestižním pracovištěm vyhledávaným jak studenty, tak odborníky z mimoprávních oborů. Profesorem se stal v roce 1991. Je autorem či spoluautorem celé řady odborných publikací, za všechny jmenujme alespoň Mezinárodní právo životního prostředí, na němž se podílel spolu s nedávno zesnulým profesorem Kissem (Beurier, J. P, Kiss, A. CH.: *Droit international de l'environnement*, 3. vydání, Pédone, 2004, 503 str.), či rozsáhlé dílo věnované mořskému právu vytvořené s kolektivem autorů působících při CDMO (Beurier, J. P. (ed.): *Droits maritimes*, Dalloz, 2005, 1008 str.). Vedle vynikajícího právníka a pedagoga je profesor Beurier také nadšeným potápěčem a jachtařem. Je ženatý a má dvě dcery.

Pan profesor přicestoval do Prahy se svou paní, které se tak, dle jejích vlastních slov, splnil dávný sen vidět „nejkrásnější město Evropy“. Vedle dlouhých procházek hlavním městem stihl pár během svého krátkého pobytu navštívit hrad Karlštejn či sklárnu v Nižboru a zúčastnil se v doprovodu profesora Damohorského několika společenských akcí, z nichž nejvýznamnější bylo jistě slavnostní otevření zrekonstruovaných půdních prostor PF UK za přítomnosti pana děkana, Prof. JUDr. Aleše Gerlocha, CSc., a ministra spravedlnosti, JUDr. Jiřího Pospíšila. Manželé Beurierovi byli velmi potěšeni možností pohovořit si ve svém rodném jazyce nejen s profesorem Damohorským, ale i s řadou dalších činovníků fakulty, zejména s paní prodělkankou Štangovou a profesorem Šturmou.

V rámci své návštěvy uskutečnil profesor Beurier dvě přednášky. První byla určena zahraničním studentům působícím na PF UK v rámci programu Erasmus a týkala se mezinárodněprávní ochrany mořského prostředí před znečišťováním. Pan profesor ji přednesl v angličtině a stal se jednou z prvních zahraničních návštěv, která měla možnost vyzkoušet akustiku a technické vybavení nových výukových prostor na půdě naší *alma mater*. Druhá přednáška byla organizována společně Katedrou práva životního prostředí PF UK a Českou společností pro právo životního prostředí na téma „Vývoj právního režimu hlubokomořského dna“ (*L'évolution du régime juri-*

dique des grands fonds marins). Velmi zajímavou přednášku ve francouzštině s tlumočením do češtiny si do reprezentativních prostor PF UK přišlo vyslechnout více než třicet osob z řad studentů, akademických pracovníků, ale i odborníků z praxe.

Právní režim mořského dna za hranicemi národní jurisdikce pobřežních států je problematikou pro českého „suchozemce“ na první pohled vzdálenou a zdánlivě bezvýznamnou. Opak je však pravdou. Česká republika se již od druhé poloviny osmdesátých let minulého století účastní v rámci mezivládní organizace *Interoceanmetal* výzkumu minerálních zdrojů hlubokomořského dna prováděného v oblasti Clarion-Clipperton nacházející se v Tichém oceánu, mezi západním pobřežím Mexika a Havajskými ostrovy. K získání práv na tento výzkum však vedla dlouhá cesta. Profesor Beurier po ní své posluchače provedl poutavou a srozumitelnou formou, málokomu jistě vadilo, že celé setkání i s následnou diskusí trvalo více než dvě hodiny. Pro čtenáře časopisu přinášíme stručné shrnutí přednášky.

Ačkoliv již oceánografická expedice lodi *Challenger* v sedmdesátých letech 19. století vyzvedla z hlubokomořského dna (tedy dna za vnější hranicí kontinentálního šelfu) podivné černé „brambory“, v nichž byl zjištěn vysoký obsah kovů (zejména manganu a železa), byl tento prostor až do poloviny minulého století považován za poušť bez jakéhokoli významu pro člověka. Rozvoj podmořského výzkumu v 50. letech minulého století však s sebou přinesl překvapivé zjištění: tzv. polymetallické konkrce (*polymetallic nodules*) obsahující vysoký podíl hospodářsky a strategicky cenných kovů (zejména niklu, mědi, kobaltu a manganu) se vyskytují v určitých částech světového oceánu v hojném množství, a představují tak potenciálně velmi významný zdroj nerostného bohatství. Otázka práv na těžbu těchto zdrojů se stala téměř ze dne na den horkým tématem mezinárodního práva. Hlubokomořské dno bylo totiž v době znovuoobjevení konkrací považováno za součást volného moře, tedy prostoru svobody přístupného všem státům bez rozdílu, což vyhovovalo rozvinutým státům disponujícím reálnými možnostmi na jeho výzkum a eventuální těžbu surovin. Státy, jež tyto možnosti neměly, argumentovaly nespravedlivostí takového uspořádání a požadovaly změnu stávajícího právního režimu. Touto změnou měl být koncept tzv. společného dědictví lidstva (*common heritage of mankind*), jehož použití pro hlubokomořské dno navrhl na Valném shromáždění OSN v roce 1967 maltský delegát Arvid Pardo. Zavedení tohoto originálního právního režimu bylo jedním z hlavních témat třetí konference OSN o mořském právu, jež se protáhla na dlouhých devět let (1973 - 1982) a jejímž výsledkem bylo přijetí „ústavy pro oceány“ – Úmluvy OSN o mořském právu (*United Nations Convention on the Law of the Sea*, UNCLOS).

UNCLOS upravuje právní režim hlubokomořského dna a podzemí za hranicemi národní jurisdikce, tzv. Oblasti (*Area*), v části XI (čl. 133 – 191). Prohlašuje Oblast a minerální (sic!) zdroje, které se v ní nacházejí, za společné dědictví lidstva a zakazuje

státům vyhlásit či se domáhat svrchovanosti nad jakoukoli její částí. Pro kontrolu činností v Oblasti a hospodaření s jejími zdroji vytváří zvláštní organizaci, Mezinárodní úřad pro mořské dno (*International Seabed Authority, ISA*), jehož členy jsou *ipso facto* všechny smluvní strany UNCLOS. Orgány ISA jsou shromáždění (*Assembly*), rada (*Council*), sekretariát (*Secretariat*) a tzv. Podnik (*Enterprise*), jehož prostřednictvím se ISA přímo podílí na výzkumu a těžbě zdrojů Oblasti. Provádění činností v Oblasti podléhá podrobným pravidlům, účastnit se jich vedle Podniku mohou pouze státy – smluvní strany UNCLOS a fyzické či právnické osoby jimi navržené. Zvláštní postavení mají tzv. průkopnickí investoři (*pioneer investors*), kterých se zaregistrovalo celkem sedm: Francie, Japonsko, Rusko, Indie, Čína, Jižní Korea a *Interoceanmetal*, organizace, jejímž členem je i Česká republika (spolu s Bulharskem, Kubou, Polskem, Ruskem a Slovenskem, více informací viz www.iom.gov.pl).

Ačkoliv UNCLOS byla přijata v roce 1982, trvalo dlouhých 12 let, než vstoupila v platnost. Důvodem byl právě režim Oblasti, který byl vyspělými státy považován za nepřijatelný, zejména pro svou administrativní složitost a ekonomickou nevýhodnost. Ve snaze uvést UNCLOS v život došlo proto v roce 1994 k bezprecedentnímu kroku v oblasti mezinárodního práva – přijetí Dohody o provádění části XI (*Agreement relating to the implementation of Part XI of the United Nations Convention on the Law of the Sea*), která přinesla podstatné změny původního režimu Oblasti (při zachování jeho základních principů). UNCLOS vstoupila v platnost ještě téhož roku a ISA začala fungovat v roce 1996 (její sídlo je v Kingstonu na Jamajce).

Dnes, po více než deseti letech od zahájení činnosti ISA, je zřejmé, že původní předpoklady o relativně brzkém zahájení těžby polymetalických konkrecí z hlubokomořského dna nebyly reálné. Vzhledem k technické náročnosti a situaci na trhu (dostatek surovin z pevninských zdrojů) je jejich využívání v současné době nerentabilní, veškeré činnosti, které v Oblasti probíhají, se proto zaměřují na výzkum (jehož hodnota pro lidstvo je samozřejmě také značná).

Zdálo by se, že právní režim hlubokomořského dna a jeho zdrojů je vyřešenou záležitostí, přijatou celým mezinárodním společenstvím. Objevy posledních dvaceti let však opět způsobují politikům, ochráncům přírody a odborníkům v oblasti mezinárodního práva vrásky na čele. Ukazuje se totiž, že hlubokomořské dno skrývá nejen nerostné suroviny, ale také nesmírné bohatství biologické. Fascinující ekosystémy v okolí hydrotermálních vývěrů vyskytujících se na podmořských hřbetech v hloubkách několik tisíc metrů jsou v tomto smyslu nejlepším příkladem. Právní režim společného dědictví lidstva se všemi jeho zárukami spravedlivé dělby přínosů a propracovanými pravidly se však z důvodu úzké definice pojmu „zdroje“ na živé

organismy nevztahuje. Je paradoxem současného mořského práva, že jediné zdroje Oblasti, jejichž využívání se dnes jeví reálné a ekonomicky potenciálně velmi výhodné, spadají pod režim volného moře, režim svobody, v němž dosud ve značném rozsahu platí známé pořekadlo „kdo dřív přijde...“.

Přes toto nepřilíš optimistické ukončení měla přednáška profesora Beuriera jednoznačný úspěch¹ a stala se jedním z vrcholů cyklu přednášek zahraničních hostů (spolu)organizovaných Českou společností pro právo životního prostředí. Nezbyvá než vyjádřit naději, že se profesor Beurier do Prahy v příštích letech vrátí a opět nás nechá nahlédnout do nám tak málo známého světa mořského práva.

JUDr. Karolina Žákovská, Ph.D.

¹ Je třeba zmínit také účast Mgr. Jana Kubišty, LL.M. z Ministerstva zahraničních věcí, jehož otec, Ing. Vratislav Kubišta, byl dlouhá léta zaměstnancem organizace *Interoceanmetal*, a který výklad doplnil velmi zajímavými informacemi technického charakteru a řadou obrázků.

nahradit foto_2_99

Dvě publikace k výuce problémů životního prostředí a udržitelného rozvoje

V rubrice Recenze a anotace časopisu České právo životního prostředí jsme si během uplynulých sedmi ročníků zvykli upozorňovat obvykle na novinky z oblasti práva životního prostředí. Protože je však náš časopis koncepčně zaměřený šířejí, nejen na praxi, ale (především) na vědu, osvětu a vzdělávání, dnes uděláme po čase opět výjimku a budeme se věnovat tématice související, a to dvěma publikacím z oblasti ekologické výchovy zaměřené na environmentální politiku. Obě se věnují problematice neustále aktuální, tématu udržitelného rozvoje. Nejsou to pravda žádné čerstvé novinky, ale na stránkách našeho časopisu o nich bude zmínka poprvé; obě si to podle mého přesvědčení plně zaslouží.

Když jsem letos v září jako nově určený garant výběrového předmětu Environmentální politika a udržitelný rozvoj na katedře práva životního prostředí Právnické fakulty Univerzity Karlovy v Praze hledal, jakou literaturu studentům předepsat ke studiu, přečetl jsem (některé z nich znovu po několika letech) řadu publikací věnovaných politice ochrany životního prostředí. Udělal jsem si obrázek nejen o tom, co náš nevelký knižní trh v této oblasti nabízí, ale i co obsahují odborné knihovny. Nakonec po zralé úvaze jsem se rozhodl žádnou literaturu nepředepisovat, ale nechat studenty, ať si udělají obrázek sami, ať sami rozhodnou, co jim pro potřebu jejich studia bude vyhovovat nejlépe. Abych jim volbu usnadnil, předložil jsem seznam asi 30 původních prací v češtině (pro průměrného studenta stále nejpohodlnější jazyk při získávání informací), s doporučením některých prací ve světových jazycích (nutno přihlídnout ke kritériu dostupnosti pro běžného studenta). Po diskuzích s několika mladšími kolegy pedagogů (ve věku blízkém studentům) i se studenty samotnými si dovoluji na tomto místě referovat o dvou publikacích, které lze podle mého názoru doporučit učitelům environmentální výchovy na středních i vysokých školách. Obě dvě se díky svému obsahu mohou podle mého názoru vhodně doplňovat, jak v rovně teoretické, tak v rovně praktické.

Tou první (a rokem vydání starší) je kniha:

Václav Mezřický (ed.): *Environmentální politika a udržitelný rozvoj*. Nakladatelství Portál s.r.o. Praha 2005, 208 str. ISBN 80-7367-003-8.

Autorský kolektiv zkušených odborníků z univerzitních kruhů, prostředí nevládních organizací i státní správy sestavil knihu věnující se fenoménu udržitelného rozvoje a politice životního prostředí. Publikace vysvětluje rizika spojená s rostoucí zátěží životního prostředí a jejich ekonomické, sociální, biologické a politické souvislosti. V centru pozornosti jsou především principy, formy a nástroje environmentální politiky, které pomáhají předcházet vzniku environmentálních problémů a řešit je na lokální, státní a globální úrovni. Klíčovým pojmem je přitom koncepce udržitelného rozvoje. Autoři rozebírají nejprve historii vývoje teoretických přístupů k tvorbě environmentální politiky, od legendárních publikací *MLčící jaro* přes *Meze růstu*, či dokument *Naše společná budoucnost až po současnost*. Věnují se přitom širším souvislostem rozpoznávané proměny světa, včetně globálních problémů civilizace. Dále se zabývají příčinami environmentálních problémů, rozebírají překážky realizace cílů environmentální politiky v oblasti lidského chování, kultury a hodnotových systémů, zabývají se řešením konfliktů v rámci politického systému, úlohou státních a nestátních aktérů environmentální politiky, úlohou občanské společnosti, atd. Výraznou součástí knihy tvoří kapitoly o právu a ekonomii, jakožto zásadních nástrojích environmentální politiky. Koncept udržitelného rozvoje je spojen především s vývojem na mezinárodní scéně v posledních 25 letech a právě těmto otázkám (včetně tvorby strategií udržitelného rozvoje) jsou věnovány závěrečné kapitoly knihy.

Mnohé kapitoly knihy jsou čtivé (zejména environmentální problémy, ekonomické aspekty, udržitelný rozvoj a mezinárodní vztahy), na své si při tom jistě přijde jak čtenář s právním či ekonomickým, tak i biologickým vzděláním, naopak některé jiné kapitoly čtenář možná lépe docení až při praktické aplikaci tohoto teoretického základu. Kniha *Environmentální politika a udržitelný rozvoj* si jistě neklade za cíl být vyčerpávající. Její hodnota tkví v uceleném shrnutí vývoje a stavu poznatků o prevenci i řešení problémů životního prostředí a naznačení možných budoucích vývojových trendů v éře globalizace. Obsahuje řadu odkazů na světovou i domácí literaturu, kterými může zájemce o tuto problematiku pokračovat.

Tato kniha jistě nenabízí v některých kapitolách jediný možný pohled na danou problematiku. Mám na mysli například kapitolu věnovanou právu jako nástroji environmentální politiky, kde předkládaný systém práva životního prostředí může sloužit jako alternativa k systému autorských kolektivů z oboru práva životního prostředí (z českých jmenujme Pekárek a kol. 2002, či Damohorský a kol. 2003). Avšak osobně mi např. v systému zvláštní části práva životního prostředí (kap. 5.3) chybí více zmínka o právní úpravě ochrany zvířat a už úplně postrádám v rámci „ochrany

před hrozbami životnímu prostředí“ (str. 109 – 110) ochranu před hlukem či otázky biologické bezpečnosti (problematika GMO), obojí tak akcentované v současné době v oblasti evropského komunitárního práva ochrany životního prostředí. Jen tak na okraj, možná stálo za to, provést pečlivěji korektury, např. Státní úřad pro jadernou bezpečnost není ministerstvem (str. 111).

Osobně knihu Václava Mezříckého a kol. chápu jako ideální úvod do problematiky, seznámit se s teoretickými východisky a aspekty politiky ochrany životního prostředí a konceptu udržitelného rozvoje. Takto teoreticky vybavený student může přejít k druhé publikaci, kde si nabyté znalosti demonstruje na mnoha praktických příkladech.

Jde o knihu

Hana Kolářová: Udržitelný rozvoj: Hledání cest, které nekončí. Centrum pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy v Praze. Praha 2006, 186 str. ISBN 80-87076-02-8.

U zrodu této knihy byl nápad sebrat dohromady statě vycházející od roku 2002 v časopise pro environmentální vzdělávání a osvětu učitelů **Bedrník** (viz internetová stránka <http://www.pavucina-sev.cz/bedrnik.htm>). Časopis vydává Sdružení středisek ekologické výchovy Pavučina. Rubrika *Proměny* pomáhá čtenářům *Bedrníku* v každém čísle orientovat se v konkrétních problémech životního prostředí, poznávat „co je a kde se vzal udržitelný rozvoj“. Jednotlivé statě byly Hanou Kolářovou přebudovány v publikaci *Udržitelný rozvoj: Hledání cest, které nekončí*, přičemž si zachovaly to, co bylo pro časopiseckou podobu typické: reprezentativní fakta a provázanost souvislostmi. Jednotlivé kapitoly zacházejí do minulosti, obsahují základní přehled o trendech udržitelnosti v ČR a pokusy o výhled do budoucnosti. Jednotlivé kapitoly čerpají nejen z odborné literatury, ale také z mediálních kauz a z detailů běžného života a ty uvádějí do souvislostí lokálních, regionálních a globálních. Tématický záběr je široký, publikace začíná tradičně vznikem a obsahem konceptu udržitelného rozvoje a pokračuje konkrétními věcnými tématy jako výstavba nízkoenergetického bydlení, výroba biopotravin, udržitelnost lesního hospodaření, ochrana přírody (s důrazem na soustavu NATURA 2000), ochranu krajiny, ochranu klimatu, ochranu ovzduší, využívání a ochranu vody, dále problematiku udržitelné dopravy, šetrné turistiky, udržitelné spotřeby, ekologicky ohleduplné ekonomie, nakládání s odpady, ekopolitické programy (Agenda 21, environmentální politika životního prostředí), až po poněkud problematičtější a kontroverzní téma zvířecích práv. Není opomenuta ani problematika vzdělávání v měnícím se světě, což považuji ze své praxe pedagoga – právníka za stále významnější nástroj v oblasti environmentální osvěty.

Co považuji za vynikající doplnění a osvěžení již beztak svěžího čtení (není-li to protimluv), je zachování zvyku známého již z časopisu *Bedrník*, že na konci jed-

notlivých kapitol publikace je daný věcný problém nazírán též formou ankety mezi vybranými předními odborníky, osobnostmi oboru a politiky (i když tito třetí jmenovaní by mi osobně ani nechyběli). Oslovení vždy dostali tři otázky, jedna otázka byla o ekologické šetrnosti osobního životního stylu, další se obvykle týkaly širokých souvislostí a vize do budoucnosti. Vzniklo tak atraktivní srovnání přístupů, názorů, postojů, nezřídka kontroverzních, v každém případě však zajímavých pro dokreslení celého obrázku.

U některých kapitol je v samém závěru i dovětek, pokud se zrovna k datu uzávěrky příslušného příspěvku „podařilo“ vyřešit alespoň dílčím způsobem určitý problém, třeba v rovině politické. Ne vždy se ovšem čtenář dozví, co se za tím skrývá. Například v kapitole o ochraně přírody autorka chválí tehdejšího ministra životního prostředí Libora Ambrozka za to, že se mu povedlo prosadit v Parlamentu legislativní zakotvení soustavy Natura 2000. To, že se tak mohlo stát již o půl roku dříve, kdyby bývalý ministr životního prostředí a tehdejší poslanec Miloš Kužvart zvedl ruku (právě jeho hlas tehdy chyběl) pro původní návrh euronovely (mimočodem z hlediska Natury 2000 podle mého názoru mnohem lepší) a že v následujícím období od podzimu 2003 ministerstvo životního prostředí tápalo co dál a do poslední chvíle nebylo jasné, zda bude splněna povinnost transpozice evropských směrnic o ochraně biodiverzity (nakonec se tak v hodně špatné verzi stalo dva dny před vstupem ČR do EU), to už Hana Kolářová nedodává. Dnes již víme, že euronovela zákona o ochraně přírody a krajiny se nelíbí ani Evropské komisi.

To je však jen malý povzdech, jinak je publikace Hany Kolářové po všech stránkách vynikající, a to nejen text, ale i četné odkazy na použité prameny, tabulky, grafy a vložené informační boxy. A tak snad jedinou skutečnou vadou na kráse, kterou si ale neodpustím zkritizovat, je podivná editorská logika při sestavení pořadí jednotlivých témat jednotlivých kapitol publikace. Jistě, v původní časopisecké podobě jednotlivá témata vycházela na přeskáčku, ale pokud dostanou knižní podobu, měl být nejen výběr témat, ale především jejich pořadí sestaveno uvážlivěji. Takhle se čtenář chvíli věnuje lidským činnostem v rámci využívání jednotlivých složek životního prostředí, přeskočí na ekopolitické programy v globálním a regionálním měřítku, aby se zase vrátil k vybraným otázkám ochrany složek životního prostředí a lidského zdraví a života. Mnohá z témat publikace na konci roku 2007 (kdy tuto recenzi dopisují) již mají svá pokračování, jistě se třeba za několik měsíců (let?) dočkáme (a já bych si to velmi přál) druhého, aktualizovaného vydání, a tak se jen přimlouvám za ten (trochu jiný) systém.

JUDr. Vojtěch Stejskal, Ph.D.

Ochrana přírody v České republice. DVD. Autor Zdeněk Patzelt a kolektiv. Filmy: RNDr. Jiří Petr G-production. Mapy chráněných území: Ivan Balák, Vyrobila: Cittadella Production. © Europarc Česká republika, 2007.

U příležitosti výročního zasedání federace evropských chráněných území EURO-PARC, které se uskutečnilo koncem září 2007 v Českém Krumlově, připravil Europarc Česká republika multimediální DVD, věnované ochraně přírody v České republice. DVD obsahuje dvě části, vzájemně technicky propojené, textovou a fotografickou na straně jedné a filmovou na straně druhé. Textová část je rozdělena na čtyři sekce. V první jsou obsáhlé informace o systému ochrany přírody v ČR. Spoluautory této části jsou Tomáš Rothrockl, prezident Federace Europarc Česká republika a dva právníci, zabývající se ochranou přírody, Veronika Vilímková a Vojtěch Stejskal. Tyto informace obsahují hlavní geografické údaje o ČR, historii ochrany přírody v ČR, přehled právních předpisů z oblasti nejen ochrany přírody a krajiny, ale i širšího práva životního prostředí, dále přehled a působnost úřadů a ostatních státních institucí v oblasti ochrany přírody, hlavní informace o soustavě zvláště chráněných území v ČR a základní informace o síti chráněných území Natura 2000. Na závěr sekce jsou mezinárodní vztahy v ochraně přírody, v podstatě přehled mezinárodních úmluv, které ČR ratifikovala, v členění podle mezinárodních organizací a institucí, pod kterými tyto úmluvy fungují, konkrétně: VS OSN, UNEP, UNESCO a Rada Evropy.

Druhá sekce obsahuje seznamy národních parků a chráněných krajinných oblastí, včetně map a fotografií. Tato sekce je propojena s třetí a čtvrtou sekcí, při prokliknutí na mapě na příslušném chráněném území se zobrazí textová a fotografická část. Spoluautory jsou příslušní pracovníci správ národních parků a chráněných krajinných oblastí a další odborníci z převážně z oborů přírodních věd. Jsou zde jednak základní údaje ke každé z 25 CHKO a 4 NP, informace o přírodních poměrech, kulturně historických zvláštěnostech a dokonce tipy na „nejkrásnější“ výlet. Sekce doplňují kontakty na příslušný úřad státní správy a odkaz na jeho webové stránky. DVD funguje v počítačích s připojením na internet interaktivně. Podobné členění a zpracování obsahuje i sekce, týkající se národních přírodních rezervací.

Filmovou část DVD tvoří jednak 15minutový film (s komentářem) o ochraně přírody v ČR a jednak dalších 29 zhruba třímínutových filmů o přírodě jednotlivých velkoplošných chráněných území (bez komentáře, jen s hudbou). Tyto krátké filmy se dají spustit i ze sekcí textových u příslušných konkrétních chráněných území. Celé DVD doplňují vskutku nádherné fotografie přírody ČR, celkem zhruba 1800! Tvoří vizuální doprovod odborného textu, na mnohé se dá přímo z textu prokliknout.

DVD obsahuje i anglickou verzi.

Pokud jde o minimální systémové požadavky, uživatel by měl mít procesor 1 GHz, 512 MB paměti RAM, Double Layer DVD-ROM a obrazovku s rozlišením 1024x768 s 32bitovými barvami.

Redakce

PŘEHLED AKTUÁLNÍ LEGISLATIVY**Sbírka zákonů říjen-prosinec 2007****Částka 85**

261/2007 Zákon o stabilizaci veřejných rozpočtů

Částka 86

262/2007 Nařízení vlády o vyhlášení závazné části Plánu hlavních povodí České republiky

264/2007 Vyhláška, kterou se vyhlašuje Národní přírodní rezervace Javorina a stanoví její bližší ochranné podmínky

265/2007 Vyhláška, kterou se vyhlašuje Národní přírodní rezervace Žebračka a stanoví její bližší ochranné podmínky

266/2007 Vyhláška, kterou se mění vyhláška Ministerstva životního prostředí České republiky č. 6/1991 Sb., o zřízení státních přírodních rezervací Borek u Velhartic, Čtyři palice, Králický Sněžník, Rejvív, V rašelinách a jejich ochranných pásem a o zřízení státních přírodních rezervací Bukové kopce, Holina, Kokšín, Lopata, Lípa, Třímanské skály, Habrová seč, Žákova hora, Praděd, Suchý vrch a Jelení bučina, ve znění pozdějších předpisů

267/2007 Vyhláška, kterou se mění vyhláška Ministerstva životního prostředí České republiky č. 395/1992 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona České národní rady č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a výnos Ministerstva kultury České socialistické republiky č. j. 14.200/88-SÚOP ze dne 29. listopadu 1988 (reg. v částce 49/1988 Sb.)

Částka 89

276/2007 Vyhláška o kontrole účinnosti kotlů

277/2007 Vyhláška o kontrole klimatizačních systémů

278/2007 Vyhláška, kterou se mění vyhláška Ministerstva zemědělství č. 451/2000 Sb., kterou se provádí zákon č. 91/1996 Sb., o krmivech, ve znění zákona č. 244/2000 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Částka 91

280/2007 Vyhláška o provedení ustanovení energetického zákona o Energetickém regulačním fondu a povinnosti nad rámec licence

Částka 93

285/2007 Nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 197/2005 Sb., o stanovení podmínek poskytnutí dotace na provádění opatření ke zlepšení obecných podmínek pro produkci včelařských produktů a jejich uvádění na trh

Částka 94

287/2007 Vyhláška o stanovení seznamu katastrálních území s přiřazenými průměrnými základními cenami zemědělských pozemků

Částka 95

289/2007 Vyhláška o veterinárních a hygienických požadavcích na živočišné produkty, které nejsou upraveny přímo použitelnými předpisy Evropských společenství

Částka 97

299/2007 Zákon, kterým se mění zákon č. 219/2003 Sb., o uvádění do oběhu osiva a sadby pěstovaných rostlin a o změně některých zákonů (zákon o oběhu osiva a sadby), ve znění zákona č. 444/2005 Sb. a zákona č. 178/2006 Sb.

300/2007 Vyhláška o vyhlášení Národní přírodní památky Kopicácký rybník a stanovení jejích bližších ochranných podmínek

Částka 98

301/2007 Nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 132/2005 Sb., kterým se stanoví národní seznam evropsky významných lokalit

Částka 100

316/2007 Vyhláška, kterou se mění vyhláška č. 299/2003 Sb., o opatřeních pro předcházení a zdolávání nákaz a nemocí přenosných ze zvířat na člověka, ve znění pozdějších předpisů

310/2007 Nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 45/2007 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování oddělené platby za cukr pěstitelům cukrové řepy

Částka 106

332/2007 Nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 655/2004 Sb., o stanovení podmínek pro zařazení skupin výrobců, zajišťujících společný odbyt vybraných zemědělských komodit, do programu zakládání skupin výrobců a o stanovení podmínek pro poskytnutí dotace k podpoře jejich činnosti

333/2007 Nařízení vlády, kterým se mění nařízení vlády č. 80/2007 Sb., o stanovení některých podmínek poskytování platby pro pěstování energetických plodin